

7-*Dis.* 337/8

DISSERTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS
DE
SUPERSTITIONE
JUBILÆI PONTIFICII,
inprimis *Bulle* novissimæ Innocentii XI
P. R. & libello *Herbipoli* nuper edito (cui titulus: *Eigentl.*
Beschreibung der Ceremonien des H. Jubel-Jahrs.)
opposita.

Quam
EX DECRETO VEN. COLLEGII THEOLOGICI
PRÆSIDE
ejusdem Decano,
PAULO ANTONIO.
S. TH. D. P. P. & Consist. Elect. in Ducatu Magdeb. Consil.
Præceptore ac Hospite suo maxume devenerando,

PRO LICENTIA
Gradum ac privilegia Doctoralia rite consequendi,
publicæ eruditorum disquisitioni submittit
M. JOH. WILHELMUS de LITH,
Ordinis Philosophici antehac Adjunctus, nunc Ecclesiæ Onolsba-
censis Antistes, & Consiliar. Consistorialis.

Cal. Nov. MDCC in AUDITORIO SUPERIORE. Horis ante- & pomeridianis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLERI, ACAD. TYP. 1711.

17½.

F. D. V.

§. I.

Quanta sit Romanorum Pontificum in institutis majorum suorum mordicus tenendis pertinacia, & quam stupendo stupore miseram fascinarint plebem, vix ullo documento patet illustrius, quam quod in tam clara Evangelii luce, per totum orbem Christianum duobus fere seculis effulgente, ipsorumque adversariorum oculos mirabiliter perstringente, ausint tamen & possint tantam Laicorum animis offundere caliginem, ut inanes Jubilæi sui præstigias, ingenti errorum numero vestitas, revera adhuc eadem superstitione celebrent, qua ante ducentos trecentosve annos in mediis densissimisque Ecclesiæ tenebris celebrarunt. Equidem extitit haud ita pridem aliquis, Pontificiæ majestatis satelles, qui nuditatem Patris sui pallio obtegere, & ineptiis Jubilæi ejus qualemcunque pietatis speciem conciliare studuit libello Herbipoli edito, cui titulus: *Eigentliche Beschreibung und Auslegung der Ceremonien und gebräuche des H. Jubel-Jahrs.* Sed accidit viro bono idem, quod plerisque malæ causæ patronis, ut quo operosius eam pingunt & incrustant, eo magis ejus foeditas eluceat. Quæ ut heic etiam clarius a cunctis perspicui & pene manibus palpari queat, ac imprimis nostrarum partium homines confirmentur in veritate agnita, atque ad gratias Deo pro ejusdem revelatione & tenebrarum Catholicarum depulsione agendas pie exstimulentur, nec minus ii, qui alta errorum Papalium nocte adhuc immerfi mysterium iniquitatis Pontificiæ nondum satis animadvertunt, ad lucem Evangelii agnoscendam fraudesque Cleri dominantis depellendas invitentur: animus mihi est, crassam *Jubilæi Pontificii superstitionem* paucis redarguere, hujusque turpitudinem ex ipso illo libello,

lo, qui ad eam ornandam exiit, commonstrare. *Sanctifica nos, DEUS, in veritate tua! verbum tuum est veritas.*

§. II. *Superstitionis* naturam haud incommode expresfit Justus Lipsius *Monit. & exempl. polit. Cap. III.* Ea, inquit, non aliud est, quam cultus Dei, quem, aut cui non debet, aut aliter, ac debet. Errat in eligendo, vel modum excedit in colendo, & serviliter, muliebriter, pueriliter se gerit. Hæc omnia in Jubilæum Pontificiorum apprime convenire, ut luculentius pateat, per singula causarum genera illud considerabimus. *Causa efficiens* cum non Deus, sed Papa sit: primum idque evidentissimum *superstitionis* argumentum nascitur. Verus enim Deoque acceptus cultus a Deo ipso in verbo suo præceptus sit oportet: ac, ut libri Ecclesiæ nostræ Symbolici p. 426. præclare ajunt, *quæcunque res aut opera extra Dei verbum feruntur & instituuntur, hæc coram Deo prophana sunt & immunda, quamlibet tandem præclara & splendida.* Haud equidem repugnamus, quo minus civilis magistratus in rebus civilibus ad utilitatem & tranquillitatem publicam novas leges pro lubitu condant: at res spirituales quemadmodum nonnisi a Deo solo proficiuntur, ita etiam earum arbitrium sibi soli reservavit Deus, neque eas humanis legibus circumscribi patitur. Notæ sunt clarissimæ ipsius voces Deut. IV. 2. Deut. XII. 8. 32. *Non quod tibi rectum videtur, sed quod ego tibi præcipio, hoc facias: nec addas quidquam, nec minuas.* Deut. V. 32. Jos. I. 7. *Ne declinate: neque ad dextram, neque ad sinistram.* Prov. XXX. 6. *Nihil adde verbis Dei, ne increpette, & mendax inveniatis.* Becanus quidem *Man. Controv. Lib. I. Cap. II. §. 45. 46.* verba: *nihil addas, nihil detrahas:* haud aliud denotare putavit, quam *legem Mosaicam integre & perfecte esse servandam:* non autem sic intelligenda esse, quasi non liceret addere nova præcepta: alioqui, inquit, non licuisset addere præcepta Evangelica de fide Trinitatis, de Baptismo, de Eucharistia. Verum ut lex integre & perfecte servetur, sufficit nihil detrahi: jam vero non solum detractio, verum etiam additio omnis heic distincte prohibetur: ac proinde Becanus spiritui S. manifeste contradicit, cum hic *nihil addendum esse,* ille autem *omnino nova præcepta addi licere* contendat. Quæ patrocinii loco a Becano ponuntur, minime ad rem pertinent. Nam de fide Trinitatis constans adhuc nec ullis Becani argumentis devicta Nostratium sententia est, mysterium istud non demum in novo Testamento, sed pridem Patriarchis

in Veteri revelatum fuisse. Quando insuper *Baptismi & S. Coenae institutionem* objicit, in promptu est responsio: Deum voce, *nihil addas*, non sibi; sed nobis potestatem addendi ademisse. Proinde filio Dei quidem licuit novos ritus instituere, cui veteres etiam antiquare licuerat: Pontifici autem Romano nec abrogare praecepta Dei, nec nova iis superaddere fas est.

§. III. Quo discrimine observato, facile liquet, quid respondendum sit ad dilemma Becani, l. c. §. 47. *Quero, inquit, ab Adversariis, an ipsi putent hoc testimonium pertinere ad solos Judaeos, an etiam ad Christianos? Si pertinet ad solos Judaeos: cur adducitur contra Christianos? aut cur volunt Lutherani & Calvinistae, ut nos ad illud servandum obligemur? Si etiam pertinet ad Christianos: cur Adversarii non servant praecepta Moisaica? cur non circumcidunt se? cur alias ceremonias legales intermittunt? cur denique sicut contra nos urgent illam particulam: non addetis: non similiter contra se urgent alteram: non auferetis? Hic haerent. Imo vero omnia nobis in expedito sunt. Volumus utique, & jure volumus, ut non soli Judaei, verum etiam Papistae ad mandatum illud observandum obligari se intelligant. Neque enim illud ad ceremonialia, neque ad forensia praecepta (quae sola in N. T. abrogata sunt) pertinet: sed sepimenti instar universis legibus Diuinis tam moralibus quam reliquis est circumdatum, & ratione quadam naturali ac necessaria nititur, quod perfectissimum Numen cultu quoque perfectissimo prosequendum, omnis vero cultus, quem illi praestare mortales possunt, in se imperfectus Divinaque majestate indignus sit, nec ullam adeo dignitatem ac praestantiam habeat, nisi accedente ipsius Dei mandato ad eam demum elevetur. Neque vero exinde, quod circumcisionem aliasque ceremonias Moisaicas non observamus, sequitur, legem de *non addendo & non detrahendo* abrogatam esse. Minime enim nos mandatum circumcisionis & reliqua V. T. ceremonialia antiquavimus, sed ipse Deus: qui facultatem *addendi & detrahendi* sibi reservavit, hominibus denegavit. Ne quis vero existimet, solis Judaeis *electiorem novorum cultuum* vetitam, nobis autem permissam esse: conferamus *Epist. ad Coloss. II. 23.* ubi illa ἡμεῖς καὶ οἱ Ἕλληνες disertis verbis coetui Christianorum interdicitur: & *Matth. XV.* ubi cum Pharisei & scribae discipulos Christi ob neglectas majorum traditiones in crimen vocarent, tantum abest, ut Christus suos eo*

nomine reprehenderit, ut potius illarum observatores v. g. graviter increparit, palam professus, *cultum ipsorum inanem esse, quia doceant doctrinas & mandata hominum: cum tamen omnis planta, quam non plantaverit Pater suus cœlestis, extirpanda sit.* V. 13.

§. IV. Estne igitur *Jubileum*, quale a Pontificiis celebratur, *planta a Patre nostro cœlesti plantata?* an vero inter *doctrinas & mandata hominum*, quibus frustra Deus colitur, referendum est? Nos posterius, Pontificii prius affirmant. Sic enim Papa in precibus, quas ad portam Ædis D. Petri fundit: *Deus, qui per Moysen famulum, tuum populo Israelitico Annum Jubileum & Remissionis instituisti, concede propitius nobis famulis tuis Jubileum annum hunc tua auctoritate institutum, quo portam hanc populo tuo ad preces majestati tue peragendas ingredienti solenniter aperiri voluisti, feliciter inchoare, &c.* Vid. *Eigentl. Beschreibung des Jubel-Jahrs* pag. B. I. b. Videmus hic Pontificem audacter jactare, *Jubileum annum hunc divina auctoritate institutum esse*, imo, (quod multo majoris temeritatis est, *Deum voluisse, ut porta illa populo solenniter aperiretur.* Piget ferme in re tam manifesta quærere, unde noverit Papa, *Deum hoc voluisse?* Jus sitne Deus, ut templum quoddam Petro sacrandum ædificaretur? Jus sitne, ut in eo porta quædam præ cæteris sancta haberetur, muro cingeretur. & primum centesimo duntaxat, dein quinquagesimo, mox vigesimo quinto anno aperiretur, & quidem, ut Pontifex addit, *solenniter*, hoc est, cum singulari pompa, varioque ceremoniarum apparatu?

§. V. At, inquiunt, *Moyses tamen divina auctoritate annum Jubileum & Remissionis Israelitico populo instituit.* A recentioribus demum Pontificibus ratiuncula hæc excogitata est. Etenim Bonifacius VIII. in Bulla, qua omnium primus Romæ Jubilæum indixit, non aliam instituti hujus reddit rationem, nisi quod *antiquorum habeat fida relatio, accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de urbe concessas esse magnas remissiones & indulgentias: se igitur, ait, cum juxta officii sui rationem salutem appetat & procuret libentius singulorum, hujusmodi remissiones & indulgentias omnes & singulas raras & gratas habere, ipsas auctoritate Apostolica confirmare & etiam innovare: ut autem Beatissimi Petrus & Paulus eo amplius decorentur, quo ipsorum Basilicæ de urbe devotius fuerint a fidelibus frequentate, se de omnipotentis Dei misericordia & eorundem Apostolorum meri-*

et auctoritate confisum de fratrum suorum consilio & Apostolica plenitudine potestatis, omnibus in presenti anno MCCC. & in quolibet anno centesimo sequuturo ad basilicas ipsas reverenter accedentibus non solum plenam & largiorem, imo plenissimam omnium suorum concedere veniam peccatorum. Certe si Bonifacius in animo habuisset pristinum Jubilæi Mosaici usum revocare: hanc potius quam frivolas illas planeque alienas rationes instituto suo prætexuisset, nec Jubilæum centesimo, sed quinquagesimo potius vel quadragesimo nono anno repeti jussisset. Quid, quod etiam Bulla Innocentii XII. superiori anno publicata, centenarii celebrationem & antiquitatis præstantia & expressiori primæ originis representatione inprimis insignem esse affirmat? cum tamen si Jubilæum Pontificium originem a Judaico traheret, non modo nulla centenarii præ quinquagenario foret præstantia, verum etiam Bonifacium improbe egisse oporteret, quod celebrationem Jubilæi contra expressum Dei mandatum in centesimum usque annum differri jussit. Imo nec hodie Pontificibus liceret, pro quinquagesimo vigesimum quintum annum substituere: nisi forte potestas ipsis sit, Divinas leges pro lubitu fingendi ac refingendi.

§. VI. Sed, opinor, ne in ipso quidem Papatu prudentiores serio affirmabunt, Jubilæum suum ab Israelitico originem ducere. Quid enim inter utrumque intercedit similitudinis? Jubilæum Israelitarum nitebatur ratione Politica & Physica: ut scilicet possessiones ad pristinos redirent Dominos, tribuum discrimen conservaretur, pauperes & libertatem & opes recuperarent, nec satione continua agrorum exhauriretur fertilitas. Nihil tale in Pontificiorum instituto cernere licet. Apud Israelitas anno Jubilæo homines in bonorum suorum possessionem restituebantur: apud Pontificios pecunia emunguntur. Israelitæ anno Jubilæo servos libertate donabant: Pontifices eodem anno cum maxime conscientias hominum in servitutem redigunt. Israelitæ gratiam Dei non ita alligabant anno Jubileo, ut se tunc pleniorrem peccatorum remissionem adepturos sperarent: at Pontificii thesaurum gratiæ & indulgentiæ nullo anno æque patere putant, quam Jubilæo. Vid. Eigentl. Beschreib. des Jubel-Jahrs pag. D. 4. a. Israelitæ toto Jubilæo agrorum cultura abstinebant, Divina gratia ex superiorum annorum

rum feracitate victum suppeditante: cur, quæso, non idem faciunt, eandemque divinorum donorum ubertatem sperant Pontificii, si Mosaicam de Jubilæo legem etiamnum vigere arbitrantur?

§. VII. Cum itaque differentia inter Jubilæum *Mosis* & *Papæ* tanta sit atque tam manifesta, ut nec adversariorum oculos effugiat: saniores ipsorum *illud* non exemplaris, sed tantum umbræ rationem ad *istud* habere, & quod in Veteri Testamento proprie factum, in Novo spiritualiter imitandum esse ajunt. Hæc est mens Auctoris der eigentl. Beschr. des Jub. pag. 21. 3. 6. Gleichwie die Kirche an statt der Synagog / Christus Iesus an statt Mosis / die Apostel an statt der Propheten / die H. Sacramenten an statt der opffer / und das Evangelium an statt des gesetzes gekommen: eben also tritt das H. neue Jubel-Jahr an statt des alten / und wird eröffnet zur zeit des Jahrs / in welcher die Kirche die glaubige unterweist wie die Schatten und Bilder / so durch die ceremonien des Alten Testaments vorgestellet worden / auffgehört haben bey gegenwart der wahrheit / welche da ist Christus Iesus. In eandem sententiam Bulla Innocentii Papæ: *Audiat, inquit, terra verba oris nostri, & buccine Sacerdotalis Jubilæum populo Dei personantis clangorem universus orbis letus excipiat; dum quod olim filiis Israël in umbra Legis præfiguratum accepimus, hoc in Evangelii veritate jam cernimus spiritualiter adimpletum. Nec enim, ut pridem, Judaicum populum, ad terrenarum possessionum recuperationem Christianus nos Annus Jubilæus invitat, sed ad æternæ assequutionem hereditatis, a qua nos prævaricatio primi parentis excluserat; non ab humana servitute manumittitur, sed in libertatem filiorum Dei vindicamur; non pecuniarum debito absolvimur, sed peccatorum; non labori colendæ terræ subducimur, sed in cœlestium contemplatione Domino feriamur. Hic primum illud temere asseritur, quod Jubilæum Papæ ab antiquo Hebræorum sit præfiguratum: erat enim hoc, ut §. præced. ostendimus, civilis & Politica, non ceremonialis & Ecclesiastica constitutio, nec proinde ratio apparet, quare typicam & mysticam significationem habuerit. Deinde etiamsi concederemus, veteri illi Jubilæo typicum quid infuisse, in Evangelii veritate spiritualiter adimplendum: antitypus tamen ejus non Jubilæum Pontificium foret, (quid enim opus fuisset ceremonias ceremoniis, umbras umbris præfigurare?) sed potius spiritualia illa bona in ipsa Bulla Pontificis recensita,*

ista, scilicet *affecutio eterne hereditatis, vindicatio in libertatem filiorum Dei, absolutio a peccatis, & requies in contemplatione Dei.* Horum vero bonorum consecutionem ad annum Jubilæum restringere, tantæ foret insanix, ut nihil supra. Non enim demum *ab Anno Jubilæo ad eternam hereditatem assequendam invitamur*, ut Papa ait: sed, uti *Epist. ad Hebr. c. III. 13.* monet, *singulis diebus ipsi nos excitare debemus*, ne pertinaciter in peccatis perseverando, ista hereditate excidamus. Quin ipsa *Dei misericordia*, quemadmodum nova est qualibet mane, *Lament. III. 23.* ita etiam quotidie excitat nos atque invitat, & *expandit manus suas omni die ad populum quamvis contumacem*, quanto magis ad filios obsequentes? *Jes. LXV. 2.* Non Jubilæo in libertatem filiorum Dei vindicamur, sed potius eodem privamur libertate, in quam nos Christus asseruit, & iugo servitutis ceremoniarum humanarum denuo implicamur. *Gal. V. 1.* vera enim *libertas filiorum Dei* non per litteram ceremoniarum, sed per *spiritum Domini* in hac vita inchoatur, (*2. Cor. III. 17.*) & in consummatione seculi consummatur. *Rom. VIII. 21.* Non Jubilæo demum *a peccatis absolvimur*: sed QUACUNQUE DIE (sic reddit *Verfio* vulgata, quam Pontificii pro authentica habent) *conversus fuerit impius ab impietate sua, impietas prior non amplius nocebit ei.* *Ezech. XXXIII. 12.* Ut Domino in contemplatione cœlestium feriemur, non Jubilæum, sed Sabbathum est institutum: imo pii dies noctesque in ista contemplatione defixi sunt, [*Ios. I. 8. Ps. I. 2.*] Deoque in incorrupta pace ac quiete spiritus assidue feriantur. *1. Pet. III. 4.* Sed de his plura deinceps.

§. VIII. Denique si, ut Scriptor Pontificius verbis paulo ante allegatis ait, *umbra & imagines ceremoniarum V. T. in Novo cessant*: quid sibi volunt novæ illæ ceremoniæ Jubilæi, novæ nimirum umbræ & imagines? Si demortui estis cum Christo elementis mundi: quid, tanquam viventes in mundo, ritibus adstringimini? *Coloss. II. 20.* Sin Deum sine externa rituum pompa non recte coli posse judicatis: retinete potius omni ex parte antiquos, a Deo ipso, Israeliticæ genti præscriptos, nec iis abrogatis vel mutatis alios substitute, antiquis multo incommodiores. O amentes, quis vos fascinavit, ut veritati non obsequamini: quibus Iesus Christus ob oculos positus est, & nunc inter vos crucifigitur? *Gal. III. 1.* Itane dementes estis, ut, cum inceperitis spiritu, (vel saltim publice confiteamini, ceremonias veteris Legis cessare,

& quod in iis præfiguratum est, spiritualiter adimplendum esse,) *tamen nunc carne consummemini*, & quasi spiritualis cultus non sufficeret, carnalem & ceremonialem adjungendum putetis? *ibid. v. 3.* Si gratiam Dei liberam nullisque annorum, locorum & rituum limitibus circumscriptam vere cognoscitis: *quare convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus ab integro servire vultis? Dies observatis, & menses, & tempora, & annos Jubilæos. Vereor, ne Evangelium Christi incassum laboraverit in vobis. Gal. IV. 9. 10. 11.*

§. IX. Frustra igitur Pontificii divinam Jubilæi sui institutionem ex Scripturis Sacris petunt. Sed superest ipsis aliud *verbum Dei, non scriptum*, scilicet *traditiones*. In his ergo quærunt, quod in illis non inveniunt, præsidium. Ita nempe Bulla Innocentii Pontificis; *Antiquorum, ut nostis, habet fida TRADITIO, per decurrentes seculorum ætates centenis quibusque ab ejusdem Domini nostri salutifera incarnatione annis amplissimas peccatorum indulgentias ac remissiones pie ac devote sacra Apostolorum limina visitantibus esse propositas.* Lepidum est, Pontificem his commentis addere: **UT NOSTIS:** quasi res omnis jam pridem nota ubique & explorata sit, ut auctorem traditionis hujus appellare supervacuum plane videatur. Sed licebit nobis, pace summi Pontificis, in indaganda traditionis hujus origine paulo curiosioribus esse. Omissis igitur iis, quæ alias contra Traditiones Pontificiorum fuse ac erudite disputarunt Nostrates, id modo nunc quæremus, primum *a quo profecta sit hæc traditio?* deinde *cujus fide ad nostram pertigerit notitiam?* A Christo saltem orta non est: in cujus sanctissimis præceptis scripto consignandis cum tanta fuerit Evangelistarum diligentia, ut sæpius eadem diversis in locis vel iisdem verbis vel mutato tantum sermonis schemate repeterint: certe non fit verisimile, eos præceptum omnium maximum, scilicet de Jubilæis ad plenissimam peccatorum remissionem instituendis, silentio præterituros fuisse. Num vero *Apostoli* tantæ rei auctores fuerunt? Certe non Paulus, qui Galatas *cap. IV. 10.* graviter increpat, quod *dies, menses, tempora & ANNOS* quosdam, velut peculiari sanctitate præditos, *observent*. Petrus autem si Romæ Jubilæum celebrasset, spes est futurum fuisse, ut Divina providentia & pia successorum ejus industria, cum duas ipsius epistolas ab interitu vindicaret, Bullæ etiam, qua Christianos Romam ad Jubilæum *invi-*

invitavit, exemplar aliquod posteritati reservasset. Et quid opus est verbis? Cum templa ista Apostolorum, quibus tantum dignitatis & efficaciae Papa tribuit, Apostolis superstitionibus nondum extiterint, omnino fieri non potuit, ut *fida illa antiquorum traditio, per quam sacra istorum templorum limina visitantibus amplissima peccatorum indulgentiae proponuntur*, ab ipsis Apostolis originem traxerit.

§. X. Quo itaque in numero ponemus traditionem illam, si nec a Christo nec ab Apostolis profecta est? Wilhelmus Lindanus *Strom. Cap. XIII.* contra Chemnitium scribit: *Nullas traditiones suscipiendas cum scripturis docet Concilium Tridentinum, nisi quae sint certissimae, nisi a Christo ejusque Spiritu S. magistro Christianis ab initio usque tradita, nisi continua successione non Roma tantum, non Parisiis, Arelata, Narbona, non Toleti, Treviris, Moguntiae aut Colonia tantum, sed in Catholica Christi Ecclesia sunt conservata.* Quod ipsum in Concilio Tridentino, praeter Antistitem Clodiensem, qui adversus traditiones vehementer satis, utinam satis constanter, pugnavit, Cervinus quoque S. Basilii auctoritate confirmavit, docentis, *nonnisi eas traditiones amplectendas, quae ab Apostolis tradita ad nostrae usque tempora propagata fuissent.* Vid. *Pallavic. Hist. Conc. Trid. L. VI. c. XI.* Decretum item a Legatis Synodo propositum, quod Pallavicinus *Cap. XIV.* exhibet, non alias traditiones recipi vult, nisi *quas Apostoli vel ab exteriori Christi voce vel ab interiori S. Spiritus afflatu acceperint.* Quarum in numero cum traditio, qua Pontifex superstitionem Jubilaei sui defendere nititur, haudquaquam fuerit, ut §. *precedente* demonstravimus, (contrarium certe ab adversariis, quibus probandi onus incumbit, demonstrari nequit:) quo tandem in pretio illa erit habenda?

§. XI. Si tamen perstent Pontificii in sententia, originem Jubilaei sui a Christi vel Apostolorum mandato fluxisse: quaeremus porro, *cujus fide traditio illa in nostram pervenerit notitiam?* Fidam enim Pontifex illam *antiquorum traditionem* esse dicit: nec debet sane tanti momenti res levi auctore niti. Jam vero ne unicum quidem, ne quidem levissimum nominare possunt auctorem, qui ante seculum XIV. scripserit, talem ritum a Christo vel Apostolis ad plenissimam peccatorum indulgentiam dispensandam institutum atque ab Ecclesia Christiana celebratum fuisse. Contra plerique Historici, antiqui praesertim iique Pontificiorum sacris addictissimi, uno ore origi-

nem Jubilæi ad Bonifacium VIII. referunt. Videantur, quos Gerhardus *Conf. Catb. Lib. II. Part. III. Art. X. cap. VII. fol. m. 1303.* & Calixtus *de Jubil. Rom. Pont. p. 42. sqq.* citavit. Idem innuunt verba Bullæ a Clemente VII. Anno 1524. promulgatæ: *Jubilæus annus ex PRIMA constitutione Bonifacii IIX. centesimo quoque anno, deinde per Clementem VI. quinquagesimo &c. constitutus est.* Quin ipse Bonifacius IIX. scelere quamvis atque audacia nemini secundus, nondum eo impudentiæ processerat, ut Jubilæum ante se Romæ celebratum affirmare auderet. Provocat quidem initio Bullæ suæ ad fidam antiquorum relationem, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam principis Apostolorum concessæ sint magnæ remissiones & indulgentiæ. Verum ut taceam, hanc traditionem non Apostolicam esse, quandoquidem Apostolorum tempore Basilica illa nondum extitit, sed demum a Constantino M. extructa fuit: id solum nunc monebo, Pontificem etsi indulgentiarum Basilicam istam frequentantibus concessarum mentionem faciat, tamen ne verbo quidem innuere, quod indulgentiæ illæ statis annis pleniori, quam alias, modio concessæ, atque ob eandem Jubilæum aliquod habitum fuerit.

§. XII. Enimvero totius Bullæ contextus aperte indicat, Bonifacium se primum instituti hujus auctorem esse professum. Ita enim ait: *Uti autem Beatissimi Petrus & Paulus eo amplius decorentur, quo ipsorum Basilicæ de urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex hujusmodi frequentatione magis senserint se refertos, nos de omnipotentis Dei misericordia & eorundem Apostolorum meritis & auctoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio & Apostolica plenitudine potestatis, omnibus in presenti anno MCCC. a festo natiuitatis Domini nostri Jesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo sequuturo ad basilicas ipsas accedentibus reverenter, vere, pœnitentibus & confessis, vel qui fere pœnitebunt & confitebuntur, in hoc presenti & in quolibet centesimo sequuturo annis, non solum plenam & largiorem, imo plenissimam omnium suorum concedemus & concedimus veniam peccatorum.* Primum hic videmus Bonifacium IIX. Jubilæum suum non vetustate consuetudinis, sed honore Apostolorum unice commendare. Deinde de fratrum suorum consilio se agere profitetur: at quid opus erat fratrum suorum Cardinalium consilio hac in re niti, si de Divino vel Apostolico mandato & perpetua Ecclesiæ praxi certo constata.

stabat? Tertio, cum Bonifacius se non illis solum, qui sua ætate, nempe anno MCCC. sed etiam *iis, qui in posterum quolibet centesimo anno secuturo Basilicas illas accessuri sint*, plenissimam peccatorum veniam concedere bis commemoret: nonne satis evidenter se tanquam instituti hujus auctorem gerit, legesque etiam de eius continuatione posteris præscribit, certe non necessarias, si idem perpetua præscorum consuetudine sancitum fuisset? Sane, qui nunc Ecclesiæ imperat, Pontifex non iis, qui post viginti quinque annos Jubilæo interfuturi sunt, veniam peccatorum promisit, probe gnarus, morem hunc CCCC. annorum consuetudine ita jam invaluisse, ut successores sui, se etiam non monente, tales indulgentiarum nundinas habituri sint. Denique nec illud negligendum est, quod Clemens VI. cum secundum indiceret Jubilæum, haud alium ausus est rei auctorem nominare, nisi eundem Bonifacium IX. atque *hunc ait de fratrum suorum consilio decrevisse, ut omnes, qui quolibet anno centesimo ad Apostolorum Basilicas de urbe accederent, omnium suorum peccatorum plenissimam obtinerent veniam*: cujus consuli complures ibidem easque vanissimas rationes edisserit. At si Clemens Christum vel Apostolos Jubilæi auctores fuisse credidisset, vel saltem suspicatus esset: non dixisset: *Bonifacius decrevit de fratrum suorum consilio*: sed potius: *Christus decrevit: vel Apostoli decreverunt*: neque in infirmis sanctionis hujus rationibus inquirendis tam solícite fuisset occupatus, si illa longe plausibilior, ab antiqua Divinaque ritus hujus origine petita, in mentem ipsi venisset.

§. XIII. Extiterunt tamen duo Papicolæ, qui ficta antiquitate novæ huic Paparum sanctioni qualemcunque colorem inducere sunt conati: unus, auctor Glossæ ad Bullam Bonifacii IX. in corpore Juris Canonici *Extravag. de Pœnit. & Remiss.* extantem: alter, Gregorius Tholosanus. Et hic quidem tam impudenter mentitus est, ut nec inter ipsos Pontificios defuerint, qui figmentis ejus fidem denegarent. *Vid. Calixt. de Jubil. p. 48.* Glossator autem ita defendit Pontificis causam, ut obesse magis quam prodesse videatur. *Quod autem, inquit, summus Pontifex non in anno quinquagesimo, sed centesimo indulgentiam istam concederet, (sicut ego ex ore ipsius audi) duplex ratio cum movit: quia VULGATUM est, quod talis indulgentia in annis centesimis a nativitate Christi olim concedi solebat, & quia [ut dicit commentator] ser-*

mo, qui famatur ab omnibus, non est omnino falsus. Et quia istud sic publice FAMATUM erat & VULGATUM, noluit summus Pontifex, quod hoc anno centesimo in tempore sui regiminis secundum cursum temporis accedente, populus Christianus hoc munere frustraretur. Egregium sane tantæ rei fundamentum fama vulgi! Quia, inquit, sic publice famatum erat & vulgatum, & sermo, qui famatur ab omnibus, non est omnino falsus. Est tamen sæpius magna ex parte falsus: imo sæpe ex nulla verus. Multi e-
mentiuntur, ut decipiant: multi, quia decepti sunt: nec desunt, qui mendacia aliena novis accessionibus cumulent. Infida certe veritatis custos est fama vulgi: & si non graviori auctoritate nititur traditio de Jubilæi vetustate: vereor, ne nimis temere exciderit Papæ vox illa: *Antiquorum, ut nostris, habet FIDA TRADITIO.* Qualis enim apud intelligentes fides erit famæ nullo certo auctore nixæ? Lindanus haud alias traditiones a Concilio Tridentino receptas ait, nisi quæ sint certissimæ, nisi a Christo ejusque spiritu S. Christianis ab initio usque traditæ, nisi continua successione non Romæ tantum, non Parisiis, Arelatæ, Narbonæ, non Toleti, Treviris, Moguntia aut Colonia tantum, sed in catholica Christi Ecclesia sint conservatæ. Heic nihil certi: ne probabile quidem quidpiam: nullum ab Apostolorum discipulis huic traditioni præbitum testimonium: nulla, ne in suppositiis quidem Patrum scriptis, quibus Pontificii totum orbem replerunt, Jubilæi mentio: nullum ritus hujus in primitiva Ecclesia exemplum, nedum propagatio per continuam seculorum successionem: nullum non modo Parisiis, Arelatæ, Narbonæ, Toleti, Treviris, Moguntia, Colonia, sed ne Romæ quidem monumentum amplissimæ illius peccatorum indulgentiæ centesimis quibusque annis propositæ ante Bonifacium IIX. extat.

§. XIV. Videamus nunc, quid *Auctor libelli, cujus examini potissimum opella hæc nostra destinata est*, de origine Jubilæi narret. Is Eia-
gentlich. Beschr. pag. A. 3. b. hunc in modum inquit: die ursach des-
sen kan gezogen werden aus der alten Kirchen-Tradition von un-
dencklicher Zeit her / weil ab immemorabili alle Jubel-Jahr entwe-
der im hundertten oder im funffzigsten oder im funff und zwanzigsten
Jahr sind begangen worden / auch immer den anfang genommen ha-
ben von dem allerheiligsten Geburts-Tag unsers HErrn und Hei-
lands; dann alle Abbläß / welche in dem Heil. Jubel-jahr verliehen
wer-

werden / beziehen sich auff das Sacrament der Buße / und sind gleichsam ein Anhang oder dependenz derselben / weil sie zu der Gnugthuung als ein gangmachender Theil gehören / welche / weil sie eingesetzt ist worden mit der Predigt des Heil. Evangelii / so zeigt sie / daß die Abläß / welche der Stadthalter Christi austheilet / eben so alt sind als die Predigt des H. Evangelii; das ist so viel gesaget / daß die Abläß ihren Anfang genommen haben mit dem Glauben / welchen die Apostel in der ganzen Welt ausgebreitet haben / und folgendes / daß das H. Jubel-Jahr / in welchem der Abläß reichlich ausgetheilet wird / seinen Anfang genommen von Anfang der Kirchen zur Zeit / da die Synagoge ihre Krafft und Macht verlohren hat. Also reden viele Gelehrte / da sie von dieser Materie handeln.

§. XV. *Commode additur, hanc esse sententiam multorum eruditorum: si enim eruditi in Papatu tam inepta proferunt, quid de rudioribus erit sentiendum? Illud quidem aperte est falsum, quod ab immemorabili tempore omnia Jubilæa aut centesimo aut quinquagesimo aut vicesimo quinto anno celebrata fuerint. Etenim centesimum annum nemo unquam celebravit, præter Bonifacium IIX. nisi huc referre velis ludos seculares, quondam a Romanis adhuc Gentili superstitione laborantibus habitos: ad quorum deinde exemplum ut alios ritus paganos, ita huc etiam a Pontificibus in Ecclesiam Christianam indutum fuisse haud prorsus incredibile est: vereor tamen, ne hæc auctoritas plus infamiæ quam decoris Jubilæo Pontificiorum conciliet. Quinquagesimus annus Christianis nec ante nec post Clementem VI. festus fuit: Hebræorum quoque Jubilæa non in quinquagesimum, sed quadragesimum nonum annum incidisse, non sine validis conjecturis asseruerunt Dion. Petavius *Rat. temp. P. 2. lib. 2. c. 7. p. 107.* Sethus Calvisius *Isag. Chron. c. 23.* Petrus Cunæus *l. 1. de Rep. Heb. c. 6.* summe reverendus D. Spenerus *Pred. vom Röm. Jubelj. p. 77. & alii complures, quos F. II. Calixti de Jubilæo commentarius recitat. Vicesimus quintus annus a Paulo II. demum A. C. 1471. festivitati Jubilææ dicatus est: quod tempus certe non immemorabile dici potest. Miror Auctorem non etiam trigesimi tertii anni fecisse mentionem: quem Urbano VI. placuisse, & in numero annorum, quos Christus in terris vivendo explevit, patrocinium invenisse constat. Sed forte suboluit viro bono, nimiam hanc Romanorum Pontificum In eligendo Jubilæi**

bilæi tempore inconstantiam locum præbituram esse suspicioni, ipsos non tam certa quadam & antiqua traditione, quam commodi & gloriolæ desiderio ductos istud, quidquid est ceremoniarum, instituisse. Quod porro ibidem *indulgentias, quæ in Jubilæo conceduntur, ad Sacramentum poenitentiae referri, ac ejus quasi appendicem, & partem integram satisfactionis esse* ait: ansam dat nobis inde colligendi, plenissimam indulgentiam non solum anno vigesimo quinto, sed quotidie omni *verè poenitenti* esse concedendam, quoniam alias Sacramentum poenitentiae, utpote parte quadam integrali destitutum, semper esset mancum atque mutilum. Ceterum Metaphysicis dispiciendum relinquo, num indulgentiæ satis commode appellentur *pars integralis satisfactionis*, cum tamen per indulgentias ipsæ satisfactiones remittantur ac tollantur. Nec minus Dialectica Auctoris suspecta mihi est, quando sic argumentatur: *Indulgentiæ temporibus Apostolorum cæperunt*: (quod ipsum tamen falsissimum est.) *Ergo etiam Jubilæum, in quo indulgentiæ concedi solent, eodem tempore cæpit*. Quasi vero indulgentiæ non extra Jubilæum impertiri potuissent.

§. XVI. Multo turpius Auctor & suam & Commilitonum suorum causam prodit *pag. B. 3.* ubi de origine ceremoniarum Jubilæi ita differit: *Was anbelangt den Ursprung dieser heiligen Ceremonien / weiß man nichts sonderliches / (habemus hic confitentem rem) als daß in der Bulla Alexandri VI. die anfängt Inter curas &c. Meldung geschicht dieser öffnung / als einer durch die Gewohnheit bestätigten Sache.* Quid hoc ad rem? Facile concedi potest, Alexandri VI. tempore, qui Anno MD. Jubilæum egit, ritum illum jam duorum seculorum consuetudine firmatum fuisse. Sed quæstio est, an supersticio illa ante annum MCCC. usu recepta fuerit? Man kan gleichfalls beweisen / daß diese Ceremonie sehr alt ist / als von welcher der Heil. Antoninus redet in seiner Chronic / die an uns durch viele sæcula hat langen müssen. Chronicon illud circa an. 1459. (*v. Sagitt. Intr. in Hist. Eccl. p. 87.*) ac proinde vix ante ducentos annos exaratum fuit. Quo jure ergo dicitur, *per MULTA ad nos delatum esse secula?* & quare ex ejus antiquitate Jubilæi colligitur antiquitas, cum nemo nostrum negarit unquam, nemo ignorarit, Jubilæi celebrationem diu ante istam ætatem, videlicet anno 1300. coepisse? Man kan auch sagen / daß es herrühre aus einer Nachfolge jenes / so gewöhn-

wöhnlich war in der ersten Kirchen / da nemlich eine alte gewohnheit gewesen / aus der versammlung der Christglaubigen auszuschliessen die / welche wegen einer gar grossen sünde eine öffentliche Busse ist auferleget worden. Also hat man das Thor der Kirchen denen Sündern zugeschlossen / und an dem grünen Donnerstag mit losprechung die Thore den Büssenden auffgemachet / die hinein gangen / jedoch mit diesem beding / daß / obwohlen sie mit der gemeine der andern in der kirche seyn dörrften / nichts destoweniger ihnen nicht erlaubet war / zu der heiligen Communion zu treten / und den Frieden-Fuß zu empfangen. At proh quantum intercedit discriminis inter disciplinam Ecclesiasticam piæ antiquitatis & recentes Jubilæi Pontificii præstigias! Prisci illi non omnes Christianos, sed eos tantum, qui atrocibus peccatis publicum Ecclesiæ scandalum præbuerant, aditu prohibebant, nec admittebant prius, quam clara satis poenitentiae documenta ediderant. Papa portam, quam sanctam nuncupat, non profanis solum peccatoribus, sed piissimis quibusque ante Jubilæum occludit, in ipso autem Jubilæo promiscue omnibus etiam sceleratissimis irruendi facit potestatem. Prisci accessu ad coetus sacros excludebant fontes, ut & hi peccatorum suorum gravitatem melius persentiscerent, & alii ipsorum excommunicatione a similibus ausis absterrentur: Papa portam suam claudit non alia de causa, nisi ut eandem postea majori cum pompa probis juxta ac improbis aperire queat. Primitiva Ecclesia plenissimam peccatorum remissionem nec in centesimum, nec in quinquagesimum, nec in vicesimum quintum annum distulit, nec templis tantum affinxit efficaciam, ut iis, qui eo admitterentur, uberiores Dei gratiam ex sanctitate locorum istorum redundantem promitteret: verum admissionem poenitentium in coetus sacros *signum* potius piæ spei de conversione ipsorum conceptæ, quam *causam*, ob quam illis plena peccatorum remissio concederetur, esse voluit. Imo ne de Ecclesiasticis quidem & Canonicis poenis, quæ peccatoribus imponi solebant, quidquam detrahebat illa in conventus sacros admissio, *Auctore* ipso fatente, dum ibidem ait: So ferne sie bißhin noch nicht verrichtet hatten alle Busse / so ihnen wegen ihrer sünden ist auffgeleget worden / hat man ihnen / so bald die Octav des Osterfests vorüber / die Pforten der Kirchen wieder verschlossen. Eant nunc Pontifici, &

cum illa primitivæ Ecclesiæ praxi Jubilæum suum comparant, in quibus omnia non diversa solum, sed plane contraria illis priscorum moribus sunt.

§. XVII. Tantum de origine atque auctore Jubilæi. MATERIAM ejusdem si quæris: ea est vel ex qua vel circa quam. *Materia, ex qua* constat, est magna rituum vanorum & inanem hypocrisin ac superstitionem redolentium congeries, quorum nullus ad veram animarum ædificationem usus est, & quibus explodendis sufficit interrogatio illa Prophetica: *quis requisivit hoc a manibus vestris?* *Jes. I. 12.* Equidem *Auctor noster*, in ipsa fronte libelli non modo *descriptionem*, sed & *explicationem* ceremoniarum Jubilæi pollicitus, haud erubuit in Præfatione his vti verbis; Die von der Kirchen angeordnete Ceremonien und gebräuche sind sonderlich angestellet zur aufferbauung der Christgläubigen / indem sie lehren / mit was vor einer Ehrerbietung sie sich zu Gott nahen sollen / auff daß sie ihm die gebührende Ehre erzeigen / wie auch dieselbige gnaden erlangen mögen / deren sie in dem werck ihrer Seligkeit vonnöthen haben. In solcher Beschaffenheit werden allhie in diesem Tractätlein vorgestellt alle Ceremonien, so in Rom gebräuchlich / wann das Heil. Jubel-Jahr anfängt / wie auch was während der zeit geschieht / und zum Beschluß Desselbigen zu grossem Seelen-Nutzen zu geschehen pfleget. Gleichwie der H. Geist die Kirche sonderlich in denjenigen sachen führet / welche den Gottesdienst betreffen / und eines von den besten stücken der Kirchen-disciplin sind; so kan man sagen / daß keine von allen Ceremonien sey / welche man zur Zeit des H. Jubel-Jahrs hält / die nicht eine grosse Krafft hätte / unsere Seelen von den irdischen sachen zu den himmlischen zu erheben / welche eigentlich durch diese Ceremonien, als durch eben so viele natürliche Bild-Zeichen bedeutet werden. Huic tam audaci pronuntiatio ut fidem faceret Auctor, ex vilissimis quibusque minutiis maxima eruere conatus est mysteria, & comparationes tam absurdas instituit, ut ad risum facilius quam ad assensum lectores moturus esse videatur. Primum pag. 21. 2. mysterium quærit in circumstantia temporis, quo futura Jubilæi celebratio Romæ publice denunciatur. Equidem priscis temporibus nullum huic promulgationi certum tempus destinatum fuit: nam Bonifacius VIII. *VIII. Kalend. Martii*, Clemens VI. *VI. Kalend.*

Februa-

Februarii, Sixtus IV. IV. Kalend. Septembris Jubilæum suum publicavit: recentiores tamen Pontifices proclamationem istam plerumque in festum Ascensionis Christi contulerunt, ducti forsitan temporis opportunitate, ut scilicet exteris post indictionem, justum relinqueretur spatium, se ad profectionem tam longinquam accingendi, Romanis vero ea mature comparandi, quibus ad tantam hospitem multitudinem excipiendam, sustentandam pecuniaque emungendam opus est.

§. XVIII. Sed Auctor noster longe sublimiora in hoc saltu indagavit mysteria. Dicit enim: Es sind unterschiedliche Ursachen / warum diese Ceremonien an dem heiligen Auffarth's-Tag geschehen. Erstlich geschiehet es / weil dieses Fest gleich vor dem Heil. Pfingst-Fest hergehet / welches ein Erlass- oder Gnaden-Tag genennet wird / &c. Zum andern ist zu mercken / daß / gleichwie alsdann / da unser Herr und Heyland Christus Jesus triumphirend auffgefahren ist in Himmel / die Paradenß-Pforte / die biß auff selbige Zeit denen sterblichen Menschen verschlossen war / auffgethan worden: eben also verrichtet / dieses Geheimniß vorzustellen / der Stadthalter Christi diese Ceremonie, indem er die heilige Pforte eröffnet / daß sie ein zeichen sey der Himmels-Pforten / welche uns in das Heiligthum Gottes und dessen ewigen Tabernacul eingehen lässet. Letzlich gleichwie unser liebster Heyland an diesem Tag der Herrlichkeit und des Triumphs / da er seine Jünger segnete / durch dieses zu verstehen geben / daß er der höchste Priester / Hirt und Haupt sey der Kirchen / welche er mit seinem Blut erworben hat: gleichermesse gibt der Römische Pabst / durch diese Ausübung seines Gewalts und Ausschreibung des Heil. Jubel-Jahrs / der ganzen Welt zu bekennen / daß er rechtmäßiger weise die höchste Staffel des Gewalts auff Erden / wie auch die allergröste Würdigkeit in der Kirchen Gottes besitze. In his *prima* ratio plane est incongrua. Si enim annus Jubilæus propterea festo Ascensionis promulgatur, quia hoc proxime antecedit festum Pentecostale, quod *dies remissionis* & *gratie* vocatur: cur non in ipsam potius Pentecosten promulgatio illa differtur? Nec majoris pretii est *secunda* ratio: quoniam enim Christus die ascensionis suæ patefactionem portæ Paradisi non prædixit, sed perfecit, hinc per comparisonem ab Auctore

institutam sequeretur, Pontificem eodem die portam, quam vocant, sanctam aperire potius, quam apertionem ejus prænunciare debere. *Ultima* ratio ad superbiam Pontificis potius, quam ad ædificationem fidelium est accommodata.

§. XIX. Deinceps inquit Auctor, *quamobrem Romæ Bulle, qua Jubilæum indicitur, e duobus suggestibus proclametur?* atque hac occasione novum sagacitatis suæ specimen edit. Die Bullen werden verkündet von 2. verschiedenen Stülen oder Cankeln / dadurch die zwey Völcker anzudeuten / welche die ganze sichtbare Kirche machen / wovon S. Paulus Meldung thut Rom. XII. allwo er unter der Benennung der Jüden und Heyden alle Geschlechter der Erden begriffen hat; woraus zu schliessen / daß dieses zu geistlichem Nutzen und Heyl diesen zweyen Völkern diene / oder kurz zu sagen: daß das Jubel-Jahr für alle Menschen angestellet und verkündiget sey. Verum divisio illa generis humani in Judæos & Gentiles Pauli quidem tempore commode adhibebatur, quo omnes, qui ad Christum convertendi vel conversi erant, aut superstitionem Judaicam aut idololatriam Gentilem secuti fuerunt, & Judæi ipsi cunctos homines, diversa religione imbutos, communi *Gentilium* (גוים) nomine a se distinguebant. Nostris autem temporibus omnino cessat hæc distinctio, cum tere omnes, qui hodie in Ecclesia Christiana vivunt, nec ex Judaismo nec ex Gentilismo conversi, sed intra ipsius Ecclesiæ pomeria nati & educati sint. Non itaque ad antiquam & pridem antiquatam generis humani distinctionem recurrendum, sed potius ingens multitudinis confluentis strepitus aræque amplitudo erat consideranda, quæ ut tota Jubilæi proclamatione personaret, Bullam ex binis suggestibus prælegi necesse erat. Condonandum tamen aliquid hominis *superstitioni*, cujus ea semper indoles, ut in quisquiliis quibuslibet magna mysteria, si non inveniat, libenter confingat.

§. XX. Quæ Eigentl. Beschr. des Jubels. pag. 23. sequuntur verba, egregium nobis adversus ipsos Pontificios argumentum supeditant. Die Bullen werden in der Italiänischen oder Mutter-Sprache vorgelesen und aufgelegt / auff daß alle die / so sich in der Hauptstadt der Christlichen welt (nemlich in Rom) befinden / die für sie bereitete Wolthat wissen / ja auch Gelehrte und Ungelehrte /

Rei-

Reiche und Arme / Große und Kleine / mit einem Wort / alle / Unterweisung und heilsamen Bericht haben mögen. Hæc quidem rectissime dicta: quæ enim ad omnes rudes non minus, quam eruditos attinent, ea in lingua omnibus, plebejis etiam nota, annunciari fas est. Sed cur non eadem de causa in aliis rebus, quæ ex ipsius Dei instituto maximum ad salutem æternam monumentum habent, sermone vernaculo utuntur Pontificii? cur Latinam linguam in Baptismo, in Absolutione, in consecratione Eucharistiæ, in lectione verbi Divini, in cantionibus, in precibus publicis, in benedictione matrimoniali adhibent? nonne his in rebus multo magis interest omnium cum doctorum, tum imperitorum, intelligere & scire, quid Dei nomine sacerdos sibi annunciet, & quas preces vicissim suo nomine Deo admoveat. *Nisi enim per linguam sermo perspicuus detur: quomodo cognoscetur id, quod dicitur? ideoque erit in aërem dictum. 1. Cor. XIV. 9. Et si peregrinis linguis benedixerit sacerdos: quomodo is, qui locum idiota implet, dicet Amen super ejus gratiarum actione, cum nesciat, quid dicat? Itaque si ille vel optime gratias agat: alter tamen non ædificatur. v. 16. Idcirco præstat quinque voces ita loqui, ut intelligi queant, quam decem millia verborum in lingua ignota. v. 19.* Ceterum luculenter hinc patet, quanto majori in pretio Pontificii humana statuta habeant, quam divina. Hæc enim tali lingua proponere, ut vix a paucis intelligi possint, nequaquam religioni ducunt: illa autem vernacula idiomate recenseri atque in totius populi notitiam induci summopere necessarium existimant. Credo tamen morem hunc, lingua Latina in cultu Divino utendi, velut barbaris seculis ad qualemcunque Sacri ordinis estimationem in animis plebejorum conservandam receptus est, ita nunc, profligata passim ruditate pristina, forsitan haud ægre a Pontificibus mutatum iri, nisi intempestivus pudor obstaret & metus, ne S. Ecclesia Romana alicubi hallucitata videretur.

§. XXI. Nunc ad ceremonias, quibus ipsa Jubilæi sacra inchoantur, gradum promoveamus. Prima earum atque præcipua est *apertura porta*, ut vocant, *Sanctæ ad D. Petri in Vaticano*, quæ alias perpetuo clausa muroque obsepta in Jubilæo demum ab ipso summo Pontifice non sine splendidissima pompa aperiri solet. De hac Auctor noster *Eigentl. Beschr. des Jubelj. p. 21. 4. p. & seqq.* Den 24. Dec. an welchen einfällt der Vorabend des H. Weihnacht-tags / werden auff

Anstalt Ih. Päbstl. Heiligkeit / alle Pforten der 4. Kirchen / in welchen die H. Pforten seyn / gesperrt; durch diese kan kein Mensch gehen / sie werden dann eröffnet mit denen Ceremonien, welche wir ansehn vorstellen werden. Am nachmittag dieses heiligen Vor-abends geschiehet eine grosse solenne Procession, wobey sich befinden die Abgesandten aller Fürsten / der Römische Magistrat, die Poenitentiarii Minores, wie auch alle Vorsteher / so in der Stadt wohnhaftig sind / Capitel / Bruderschaften / die ganze Römische Clerisey / das ganze Collegium der Hochwürdigsten Cardinalen / wie auch endlich der Römische Papst / mit einem Pluviali bekleidet / die Cardinales und Vorsteher sind mit Kirchen-kleidern angethan / und gehen processionaliter daher / ein jeder nach seinen Rang und Grad der Würdigkeit folgende dem Creutz / so vorangetragen wird / begeben sie sich in die Capellen des Apostolischen Pallasts / allwo / nachdem sie eingangen sind / Ihro Heiligkeit niederknien und kniend beten vor dem Hochheiligsten Sacrament des Altars / samt aller dieser grossen Gesellschaft. Indessen zünden die Bediente Wachs-Lichter an / so die Cardinales tragen / zum Zeichen der Freude / und zu bedeuten die Blut-zeugen Christi / welche wegen ausgestandener Verfolgung zerronnen sind / wie Wachs an der Hitze des Feuers. Ihro Heiligkeit legen den Wehrauch in das Rauchfaß / und nach einer tieffen Reuerenz rauchen sie an das heiligste Sacrament des Altars. Nachdem wird angefangen der Hymnus: Veni Creator Spiritus, welcher mit der Music fortgesungen wird / vorzustellen die Heil. Väter / so in der Vorhölle und gefangen gehalten worden / allwo sie geruffen: Rorate coeli desuper. Diese also angestellte Procession begibt sich in die S. Peters-Kirchen / welcher der Römische Papst folgt / so getragen wird in einem Sessel bis zu der Heil. Pforten / welche noch verschlossen ist / wie alle die andern; so bald aber alle ankommen seyn / und sich / der Ordnung gemäß / gestellet / begeben sich Ihro Heiligkeit von dem Sessel / und nachdem sie eine angezündete Kerze in die Hand genommen / begeben Sie sich auff einen andern Thron / so mit drey Staffeln erhöht / und ganz nahe an die Heil. Pforte gestellet ist / allwo / nachdem sie ein wenig geruhet / sie sich ohne Herabsteigen zu der Heil. Pforte begeben / und klopfen dreyimal mit einem silbernen Hammer an die Pforten / so auffgemacht soll werden / und singet

Drey

drey mal die nachfolgende Versicul / welchen die Singer in dem Chor
 jederzeit antworten: V. Aperite mihi portas justitiæ. R. Ingres-
 sus in eas confitebor Domine. V. Introibo in domum tuam Domine.
 R. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. V. Aperite
 portas, quoniam nobiscum Deus. R. Qui fecit virtutem in Israel.
 Darauff setzet sich der Römische Pabst wiederum in seinen Stul / und
 spricht: V. Domine exaudi orationem meam. R. Et clamor meus
 ad te veniat. So bald der Römische Pabst sich von der Pforte be-
 geben / auff daß er sich in seinen Stul niedersetze / also bald thun die
 Mauer-Meister die Mauer und Wand niederreißen / so die Pforte
 einschliessen / und tragen alle materialien hinweg / darauff spricht der
 Römische Pabst: V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
 Oremus. Actiones nostras quæsumus Domine &c. Nach Vollen-
 dung dieses Gebets fangen die Singer nachfolgenden Psalm an: Ju-
 bilate Deo omnis terra, &c. Unter diesem waschen die Poenitentiarii,
 angethan mit Priesterlichen Kleidern mit dem geweyhten Wasser
 die Tücher / den Boden und die ganze Heil. Pforte: und nachdem
 dieses geschehen / ehe und bevor Ihre Heyligkeit eingehen / sprechen
 sie nachfolgende Verse / auff welche auch die Singer antworten: V.
 Hæc dies, quam fecit Dominus. R. Exultemus & lætemur in ea. V.
 Beatus populus tuus Domine. R. Qui fecit jubilationem. V. Hæc
 est porta Domini. R. Justi intrabunt in eam. V. Domine exaudi
 orationem meam, R. Et clamor meus ad te veniat. V. Dominus
 vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Deus, qui per Moy-
 sen &c. Nachdem dieses Gebet vollendet / gibt man Ihro Pabstli-
 chen Heiligkeit ein Creutz in die Hand / welche in der Heil. Pforten
 anfangen den Hymnum: Te Deum laudamus, &c. So bald sie
 durch die Heil. Pforte in die Kirche gangen / nehmen die Träger roth
 bekleidet / solche / und setzen sie in einen sammeten Sessel / und tragen
 sie biß zum hohen Altar der S. Petri Kirchen. Nachdem sie dort
 angelangt / begeben sie sich von dem Sessel und beten eine Zeitlang
 vor dem Hochwürdigen / hernach begeben sie sich auff den bestellten
 und zubereiteten Thron / und fangen die Vesper an / welche einfället
 für den heiligen Geburts-Tag unsers Heylands. Zu gleicher Zeit
 verordnen Ihro Heyligkeit drey Cardinales / daß sie auch gehen zu er-
 öffnen die andern Heiligen Pforten / nemlich in S. Pauli Kirchen / S.

Johannis in Laterano, und S. Mariæ Major. welches eben mit diesen Ceremonien geschihet / wie wirs hie erzehlet.

§. XXII. Hæ sunt illæ ceremoniæ, quas Auctoris Præfatio gloriatur *peculiari spiritus S. instinctu ab Ecclesia ordinatas esse ad edificationem fidelium, ut doceant, quali reverentia ad Deum sit accedendum, nec ullam earum esse, quæ non magna virtute polleat, animos nostros a terrenis ad cœlestia elevandi.* Sed opinor, vel mediocre ingenium, dummodo præjudiciorum nebulæ absint, nullo negotio perspicere posse, quicquid hic est ceremoniarum, neutiquam *ad edificationem fidelium* tendere, sed *ad ludificationem simplicium rudiumque Laicorum*, qui superborum externarum atque in oculos incurrentium apparatu non ad veram probitatem & sanctimoniam, sed ad coecam admirationem ac stuporem adducuntur. Quid enim utilitatis habet, portam quampiam opere cæmentitio obstrui singularique sanctitatis & appellatione & existimatione ornari, statò tempore totum genus humanum ad ejusdem aperturam adspiciendam convocari, tum viros Principes Principumque Legatos, infinitam Clericorum multitudinem, ipsum denique Ducem gregis, Papam, singulos cum ambitiosa mundanæ dignitatis suæ observantia (*μετὰ παρατηρήσεως* Luc. XVII. 20. *ἡ πολλῆς φαντασίας*, Act. XXV. 23.) ad portam illam aperiendam, prodire, cereos de die accendi, atque a Cardinalibus gestari, hostiam orbicularem, quam in corpus Christi mutatam esse fabulantur, a Papa suffitu thuris offundi, eundem, ubi ad portam ventum est, hanc ternis vicibus argenteo malleo pulsare, deinde formulis aliquot precatoriis frigide decantatis, muroque a fabris & operis repente dejecto, magnificum per portam ingressum facere; postremo quasi parum fuerit, ad unam ineptiisse ædem, Cardinales circummitti ad reliquas, ut ibi similes ludos agant?

§. XXIII. Nonne hæc theatris & scenis apta, ac mimis relinquenda potius, quam Sacerdotum principibus usurpanda sunt? Quorsum ludicra ista, quando de æterni formidandique Numinis cultu agitur? Sobrium & *rationabilem cultum* a nobis exigit Deus Rom. XII. 1. Quid autem in hujusmodi ceremoniis rationabile est? quid ferium? quid grave? quid viro sapiente dignum? Quænam obsecro, est MAGNA ILLA, quam Auctor istis tribuit, VIRTUS, ANIMOS A TERRENIS AD COELESTIA ELEVANDI? Certe ut ad coele-

stia eleventur, non necessum est eos ad terrestria prius deprimi. Non opus est his ambagibus eunti ad coelum animæ. Quin potius abjiciantur prorsus externa illa & terrena, ad magnificentiam humanam magis, quam ad simplicitatem Christianam composita. Doceantur piæ animæ, *regnum Dei nec in esca, nec in potu, nec in aperiendis portis, nec in procesionum solennitatibus, sed in iustitia, pace & gaudio Spiritus S. situm esse*, Rom. XIV. 17. *Deum uti Spiritus est, ita etiam non in umbra ceremoniarum vanisque gestibus corporis, sed in spiritu & veritate adorari velle*, Joh. IV. 23. 24. *propterea die, quo populum Israeliticum ex Ægypto eduxit, nec de holocaustis, nec de victimis, nec de solennibus procesionibus ad certa delubra, nec de portis templorum muro occludendis, malleo pulsandis, & tandem per operarios recludendis quidquam præcepisse, sed hoc dixisse solum: obedite voci meæ: sic ero Deus vester, & vos eritis mihi populus & ambulate in omni via, quam præcepi vobis*, (scilicet lege naturali, quæ tunc fere sola extabat) *ut bene sit vobis*. Jer. VII. 22, 23. hoc benignissimum Dei propositum cum contemnerent Israelitæ, & ultro in cultum ceremonialem propenderent, additas quidem fuisse foederi permultas leges ceremoniales, ita tamen, ut identidem testatum faceret Deus, quam levi momento cultum illum æstimet, v. g. *Psal. XL, 7. L. 5. 8. 9. sqq. LI, 18. 19. Jesh. I, 11. - - 14. LXVI. 1. 2. 3. Jer. III, 16. Hos. VI, 6. 7. 8.* at in novo foedere prohiberi etiam acerrime & observantiam veterum ceremoniarum & inventionem novarum, *Matth. IX, 16. 17. XII, 3. 4. 7. Act. XV, 10. 28. ep. ad Galatas fere tota, Col. II, 8. 14. 16. 17. 18. 22.* Hæc si doceret Laicos Clerus Pontificius, longe facilius ipsos, a terrenis ad coelestia avocaret. Jam vero quid aliud ista ceremoniarum multitudo efficit, nisi ut animæ visibilibus affixæ, invisibilia flocci faciant? Nonne hæc quondam erat Judaici fundi calamitas, quod homines in externis rebus ad superstitionem usque diligentes internum Numinis cultum tanto securius negligebant, & quanto gravius ritibus παρρησιαδότης erant obruti, 1. Pet. I, 18. tanto audacius in Divina præcepta peccabant, cumque mentham, anethum, & cuminum decimarent, se nunc impune graviora legis, iustitiam, misericordiam & fidem relinquere posse putabant, & sic, ut Christus ait, *excolantes culicem, camelum deglutiebant*. Matth. XXIII. 23. 24. Quod si quis cum his Pontificiorum mores contenderit: eadem mala iisdem ex causis profecta deprehendet. Conferantur sapientissima moni-

sa Cornelii Agrippæ lib. de van. scient. c. LIX. & LX. de festis & ceremoniis.

§. XXIV. At ne tamen Pontificios inaudita causa condemnare videamur: audiamus quæso argutissima commenta, quibus Auctor noster spirituales ceremoniarum illarum usum ostendit. Primum pag. 24. ex apertura S. Portæ hæc nobis revelat mysteria. Dieses zu begreifen / weiß man / daß / wann die Thür eines Hauses offenstehet / man leicht hinein gehet / und kein Mensch ausgeschlossen ist; eben auff solche weiß eröffnet uns das H. Jubel-Jahr / in welchem groffer Ablass verliehen wird / das Haus der Barmherzigkeit Gottes / auff daß wir darinnen finden Hülffe für unsere Armseligkeit / auff daß wir die Versuchungen überwinden / das böse meiden und uns in dem guten üben können. Durch diese eusserliche Eröffnung der H. Pforten wird uns vorgebildet / die geistliche Eröffnung des Kirchen-Schatzes / der in sich eingeschlossen / begreiffet alle Verdienste unsers H. Ern Jesu Christi / seiner lieben Mutter und aller Heiligen. Es sind dabey vier Sachen zu betrachten: Erstlich wer solche auffmachet / und ist kein anderer / als Ihre Heiligkeit der Römische Pabst / welcher diese sichtbare Pforte auffmachet / seinen vollkommenen und höchsten Gewalt zeigt / den er von Gott hat / zu eröffnen den geistl. Schatz der gnaden und des himmlischen Segens. &c. Hæc ne sunt piæ illæ meditationes, quas ceremoniæ illæ in animis Pontificiorum excitant? O miserum pietatis genus! Quid absurdius excogitari & fingi potest, quam *jubilæum aperire nobis domum misericordie Divinæ*? quasi vero ante Jubilæum clausa sit misericordia Dei Optimi Maximi. Quid contumeliosius dici potest adversus infinitum perfectissimumque Christi meritum, quam quod eidem nescio quis *fictitius Ecclesie thesaurus ex Maria & aliorum hominum meritis constans*, in opere nostræ cum Deo reconciliationis adjungitur? Denique quid nisi putidam assentationem sapit, quod Pontifici *suprema potestas aperiendi spirituales thesauros gratia* attribuitur? Hæc tamen absurditates omnes videbuntur parvæ, si eam respiciamus, quæ p. B. 2. b. elucet, ubi Auctor aperturam portæ illius, templi Romani apertura lateris Christi designatam ait. Unter denen Wohlthaten Gottes ist die größte / die Eröffnung der Heil. Seiten unsers Heylandes Jesu Christi mit dem Speer / so er schon todt am Creutz hat empfangen wollen / uns zu zeigen / daß er uns dieses heil. Thor hat eröffnet.

öffnen wollen / welches uns scheint Gott gezeichnet zu haben mit diesen Worten: Sie haben mich überfallen / als wie nachdem eine Mauer umgestürzet ist / und bey offnem Thor sind sie über mich los gegangen. *Job. 30.* Portentolam certe comparationem! Nec dissimilis est ratio, quam de *cereis interdium accensis* reddit *p. II. 4. 6.* Indessen zünden die Bediente Wachsliechter an / so die Cardinales tragen zum Zeichen der Freude / und zu bedeuten die Blut-Zeugen Christi / welche wegen ausgestandener Verfolgung zerronnen sind / wie Wachs an der Hitze des Feuers. Ergone una illa accensio cereorum eodem tempore simul læta & tristitia, simul lætitiæ Jubilæi & dolorem Martyrum significat? Quodsi tantis in rebus conjecturæ locus esset: Æsopi quis interpretationem præferret, & facibus opus esse arbitraretur, ad quærendum, numquis in illo bipedum concursu homo sit. Unde morem illum, clara luce cum accensis cereis per plateas ambulandi, acceperint Pontificii, adhuc sub iudice lis est. Quidam eum, ut complures alios Ecclesiæ Romanæ ritus, a pristina Ethnorum superstitione fluxisse autumant. Sed loca hanc in rem allegata Ethnicos adeo delirasse nondum probant. Christianos autem veteres ab illo ritu vehementer abhorruisse, Calixtus demonstratum ivit *Tract. de Jubil. p. 325.* Forsitan manavit ab hæreticis, quos Lanctantius *l. VI. Instit. c. II.* ait, *lumina accendisse Deo, velut in tenebris agenti.*

§. XXV. Quid porro sibi vult *malleolus*, quo Pontifex S. Portam pulsatur? Auctor Eig. Beschr. p. B. 3. ait: Ihre Heyligkeit klopffet mit einem Hammer an die Pforten / uns zur Unterweisung / daß durch die Krafft der wahren und vollkommenen Reu und Leid über die Sünde / die Herzen eröffnet werden / die Fülle der Gnaden zu übernehmen / die in diesem Heil: Jubel-Jahr verliehen werden. Dieses scheint schon von vielen Jahren geweissaget zu seyn von dem Propheten Jeremia / welcher saget / daß die göttliche Einsprechung und die Krafft seiner Gnade ist als wie der Hammer / so einen Stein zerschlägt. *Jer. 23.* Quo jure Jeremiæ vaticinium huc trahatur, unusquisque, cui mens haud levis est, facile judicabit. Comparatio vero *pænitentiæ*, quæ Anno Jubilæo Romæ agitur, ac *malleoli*, quo Pontifex portam S. pulsatur, nimis apta & veritati est consentanea. Quemadmodum enim Pontifex portam in speciem tantum leviter-

que percutit, neutiquam vero diffringit: ita enim Pontificii Jubilæo operantes talem agunt poenitentiam, ut corda sua non vera *contritione*, qualem David *Psal. LI. 19.* Jesaias *cap. LVIII. 15.* & Joël *cap. II. 13.* exigit, frangant atque discindant, sed levi quadam *attritione* placide tangant. Si vera est Calixti opinio, qui *l. c. p. 318.* ex diversis scriptorum narrationibus, aliis malleum argenteum, aliis aureum perhibentibus, suspicatur, *prædominantem materiam esse argentum, quod auro flatili obductum, quasi aurum appareat*: novum typum, poenitentiam Pontificiorum mirifice declarantem, heic reperimus.

§. XXVI. Pulsationi forum succedunt *cantiones & preces*, illæ ex variis Psalmis decerptæ, ac ad Jubilæi ineptias misere detortæ hæ manifestis erroribus & mendaciis scatentes, ac magis ad irridendum, quam ad placandum Deum appositæ. Formula hæc est: *Deus, qui per Moysen famulum tuum populo Israelitico Annum Jubilæi & Remissionis instituisti, concede propitius nobis famulis tuis Jubilæi annum hunc tua auctoritate institutum, quo portam hanc populo tuo ad preces Majestati tue peragendas ingredienti solenniter aperiri voluisti, feliciter incboare, ut in eo venia atque indulgentia plena remissionis omnium delictorum obtenta, cum dies nostræ advectionis advenerit, ad cælestem gloriam perfruendam tuæ misericordie munere perducamur, per Christum Dominum nostrum, Amen.* Vid. *Beschr. p. B. I. b.* Atqui falsum est, *Jubilæum*, quale Papa celebrat, *auctoritate Divina institutum esse*. Falsum est, *Deum voluisse, portam hanc populo solenniter aperiri*: ut supra ostendimus. Falsum denique est, *in Jubilæo veniam atque indulgentiam plena remissionis omnium delictorum obtineri*: ut infra ostendemus. Ceterum videmur justam habere causam verendi, ne cantiones & preces illæ qualescunque hypocritico magis spiritu quam sincera devotione fundantur. Sed & Pontifex maximus in folio majestatis suæ, regali conspicuus pompa, strepitu circumfusi populi undique resonante, omniumque oculis in unum coniectis: & cereo altera manu prehenso, altera ritum exercet jocularum, portamque malleo pulsat, quam aperire nec vult nec potest, antequam murus oppositus dejiciatur: mox in mediis hisce turbis formulas quasdam, memoria potius quam cordis affectu dictante, alternatis cum choro circumstante vicibus, decantat. Hoccine est, quod Auctor in Præfatione jactat, daß diese Cerimonien lehren / mit was vor einer Ehrerbietung die Christgläubige

bigen sich zu Gott nahen sollen / auff daß sie ihm die gebührende Ehr
erzeigen / wie auch dieselbige Gnad erlangen mögen / deren sie in dem
Werck ihrer Seligkeit vonnöthen haben? At longe aliis præceptis
Christus suos imbuunt discipulos *Matth. VI. 5. Cum oratis, inquit, non
eritis, sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stan-
tes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mer-
cedem suam. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso
ostio ora Patrem tuum in abscondito: & Pater tuus, qui videt in abscondito,
reddet tibi palam.* Pontifices itaque veriti, ne Deus debilem precum
suarum hypocriticarum vocem tardius exaudiret, præter tympanorum
strepitum & campanarum pulsum, tormentorum quoque ac bombardarum
fragorem precibus scite adjunxerunt, utque orationum & can-
tionum sonus eo facilius ab Angelis in coelum deferretur, sonitu ma-
chinarum in Castro S. Angeli dispositarum eos adjuvandos duxerunt:
pia (si Deo placet) devotione, humilique spiritui Jesu Christi ac pri-
ncipali Ecclesiæ simplicitati egregie consentanea, & digna, quæ ab Au-
ctore nostro inter eos ritus referatur, welche eines von den besten
Stücken der Kirchen-disciplin sind / und eine grosse Krafft haben /
unsere Seele von den irdischen Sachen zu den himmlischen zu er-
heben.

§ XXVII. Templum ingressus Pontifex collocatur in lectica
serico obducta, & a gestatoribus rubro amictu splendentibus depor-
tatur sublimis ad primarium filius templi altare, qui panem orbicu-
larem pro corpore Christi adorat. Digna esset hujus ἀρτολατρείας
foeditas gravi reprehensione: sed cum ea non proprie ad Jubilæum
spectet, verum communis & pene quotidiana Pontificiorum super-
stitio, atque monstroso & dudum exploso transubstantiationis fig-
mento unice nixa sit, nolumus in ea prolixè coarguenda tempus
consumere, & Lectorem veritatis cupidum ad ea, quæ jam innume-
ralibus Nostratium scriptis contra eam disputata sunt, remittimus.
Propius ad hunc locum pertinent ea, quæ ab Auctore der Eigentl.
Beschreibung omissa, a Calixto lib. de Jubil. p. 314. 315. 316. recitantur,
crassam Pontificiorum in Jubilæo superstitionem singulariter decla-
rantia. Disjectis, inquit, fractisque portæ aureæ muris in rudera,
camenta & numismata ipsi Jubilæo superiori insita, tanto cum
devotionis impetu superstitiöse sanctitatis opinione multitudo ho-

minum fertur, ut multi vitæ periculum, ejusmodi devotioni superstitiosæ intenti, satis cum audacia subeant. Interea Romanus Pontifex tres Cardinales ablegat, qui cæteras portas, quas, si non pari, haut dissimili tamen sanctitatis affectu amplexantur, aperiunt. Postmodum frequens populus per omnes illas portas graditur. Omniscius quippe, si Diis placet, & infallibilitatis privilegio armatus Pontifex, qui gloriatur, se omnia jura habere inscrinio pectoris, hæcenus determinare non potuit, quænam ex illis ea sit porta, per quam Christus tempore passionis suæ ductus creditur. Hanc quippe Hierosolymis Romam translata esse, simplicioribus, suo more, Pontificii persuadere satagunt. Et istæ discursiones ad advenis non minus, quam inquilinis etiam magna cum devotionis superstitione iterantur, ita quidem, ut eorum nonnulli tricies, alii sexagies, alii centies, alii plus amplius ejusmodi templorum limina opinione meriti frequentent. Nec reliquiarum Sanctorum adspectu populus anno Jubilæo prohibetur. Inprimis sudarium Christi, (de quo tot populi, uti apud Joh. Jacobum Chiffletium in Crisi historica de lineis sepulcralibus Christi videre est, inter sese magis contendunt, quam septem urbes de Homeri patria,) multitudini hoc anno Jubilæo in Vaticano ostendi accepimus. Nec subit hoc de sudario institutum mirari: inprimis quod illud Pontificii, proh pudor! hujusmodi compellent, & pestis averruncationem ipsi adsignent: *Sancte sudari, ora pro nobis. Sudarium Christi liberet nos a peste, & a morte Christi.* Hæc Calixtus.

§. XXVIII. Vidimus opera, quibus superstitio anni Jubilæi *inchoatur*: nunc ad illa venimus quibus eadem *continuatur*. Auctor noster capite secundo illorum descriptionem exhibiturus, longum *de bonorum operum necessitate* sermonem præmittit, quem breviter sub examen revocare haud alienum reor ab instituto nostro. Sic itaque exorsus est; Wir halten vor gewiß / daß wir durch die guten wercke / so in der Gnade Gottes geschehen / etwas verdienen können / und wie der Apostel saget / so würcken wir unsern Beruff kräftig / und machen unsere Gnadenwahl gewiß. Dann obwol Gott durch eine Würckung seiner pur lautern Barmherzigkeit uns erwehlet / und zu dem ewigen Leben beruffen hat / so will er doch dieses grosse Werck seiner Güte und unendlichen Liebe gegen uns nicht verrichten

ten / wann wir uns nicht auch getreulich üben in denen Tugenden und Wercken / welche sonderbahr erfordert werden / und einem jeden Christen nothwendig seyn. *Nostrates quidem minime eunt inficias per studium bonorum operum certam firmamque, ut Petrus 2. Ep. c. I. 10. ait, fieri vocationem & electionem nostram, (Vid. Apol. A. C. p. 222. For. Conc. p. 706. Job. Gerhard. Comm. in post. epist. Petri p. 79.) nempe quatenus illud certissimum documentum vocationis & fructus electionis, (Eph. I. Rom. VIII, 29. 2. Thess. II, 13.) electorum qualitates referendum est. Proinde nec negamus necessitatem bonorum operum, sed potius quotidie solidissimis argumentis inculcamus. Imo & illud sano sensu admittimus, quod *vita aeterna a Deo nobis non detur, nisi Christianis virtutibus & bonis operibus studeamus*: si nimirum verbis hisce non denotatur *causa* vitæ æternæ meritoria, sed tantum determinatur *subjectum*, cui immensum hoc beneficium datur, & *ordo*, quem Deus in ejus erogatione observat, & quem nos etiam in cursu ad vitam æternam observare debemus. *Vid. Form. Conc. p. 699. 703. Gerhard. l. c. p. 80.* Quid enim aliud dicit Lutheri canticum: *Mensch / wiltu leben seliglich / und bey Gott bleiben ewiglich / so solst du halten die zehn Gebot / die uns gebeut unser Gott.* Controversia itaque inter nos & Pontificios non est, *an bona opera sint facienda?* verum *an opera illa sint meritoria?* Prius haud segnius, quam Pontificii, asseveramus: posterius ex *Luc. XVII, 7. 8. 9. 10.* negamus; Pontificii contra confidenter affirmant, ut patet ex verbis Auctoris nostri: *Wir halten vor gewiß / daß wir durch die guten Wercke etwas verdienen können.* Hoc cum planum facere vellet, rationes accumulavit, non *meritum*, sed *necessitatem* duntaxat bonorum operum probantes, quæ tamen nunquam in controversiam venerat. Verum ita fert consuetudo Pontificiorum, ut subinde mixtione veri & falsi nobis imponere conentur: cujus novum specimen præbent verba Auctoris proxime sequentia: *Ich halte mich nicht länger auff in Erzählung der Nothwendigkeit der guten Wercke zur Bekänntniß des Glaubens / den wir in der H. Tauffe empfangen haben / von welchen der Heil. Jacobus saget / daß er todt sey / wann er nicht das Leben hat durch die guten Wercke eines Christen.* Nam verum est, *bonis operibus edi confessionem fidei, ad quam in Baptismo initiati sumus*: verum quoque *fidem sine operibus esse mortuam*: falsissimum vero est, *fidem vitam suam habere per bona opera.* Fides quippe vitam non demum ab operi-*

operibus accipit, sed per bona opera declarat tantum atque manifestat vitam suam: quæ cum actuosa maxime bonorumque operum, ferax sit, necesse est fidem tali vita præditam abesse, ubi effectus, hanc vitam perpetuo comitantes haud apparent.

§. XXIX. Subjicit deinde: Lasset uns nur bedencen/ daß wir das Gebot der Liebe/ die eine Essenz ist aller Göttlichen Gebote/ nicht können verrichten/ als durch die Vollziehung der guten Wercke; Dann wie gar gut der H. Gregorius spricht/ wenn das Feuer der Liebe in unsern Herzen brennet/ läset sich solches äußerlich mercken durch die Übung der Tugenden/ zu welchen es uns immerdar anreißet: Und ist solches allzuwahr/ daß/ wann ein lauer Mensch sich in seinem Herzen rühmet/ die Liebe Gottes zu besitzen/ ohne daß er solche bezeuget durch gute Wercke/ verführet er sich selbst/ und wird ein armseliges End nehmen/ welches er ihm selbst geordnet hat. Bona hæc sunt & optima, si animo bono dicantur. At cum totus Auctoris sermo non ad opera vere bona, sed ad supersticiosos Jubilæi ritus defendendos hic tendat, frigidus latet angvis in herba. Nostrates, quando bona opera commendant, caritatem non ab illis distinguunt, sed potius ad ipsam illorum essentiam pertinere docent. Pontificiorum autem bona, quæ jaçant, opera ita ferre se habent, ut a foedissimo omnisque *Christiana caritatis* (Concil. Trid. sess. 6. can. 28.) experte hypocrita, perinde ac a viro pio, præstari possint, imo sæpe apertam hypocrisin referant. Talia sunt preculæ, vel ut Christi verbis ex *Matth. VI, 7.* utamur, *battalogia & polylogia*, ad certum numerum sphæricularum, quas *rosaria* vocant, sine mente demurmurata, auscultationes missarum, certæ feriæ, certa jejunia sub discrimine ciborum a Papa descripto, fraternitates, monachatus, abstinentia a contactu pecuniæ, cultus sanctorum, peregrinationes ad statuas & sepulcra Divorum, ad Divum Jacobum, ad limina Petri & Pauli, aliaque loca veteri superstitione nobilitata, reptationes super gradibus templorum, profusiones pecuniæ ad luxum Papæ & Monachorum splendoremque Basilicarum augendum, vigiliæ, humicubationes, cilicia, adspergio cineris, bajulatio crucis alicujus grandioris, flagra, quibus seipsum usque ad sanguinis profluvium lacerant. Heic sane decebat Theologos continuis seriisq; cohortationibus suos ab abominando hypocriteos sub operibus hæc latentis crimine & se-

cultura animorum pernicio revocare. A qua pietate tantum abfuerunt, ut potius hypocrisin, superstitionem ac securitatem hominum pestilentissimis de operis operati efficacitate doctrinis ultro confirmaverint. Obstupui pene, cum Georgii de Rhodæ Theologiam Scholasticam legens, Tom. II. f. 624. a. inciderem in turpissima illa verba: *non exigi statum gratiæ ad lucrandam indulgentiam toto eo tempore, quo fiunt opera injuncta, sed tantum in fine operum, quando effectus indulgentiæ obtinendus est.* Ac ne quis hanc privatam sibi que peculiarem sententiam esse autumaret, addit Rhodes: *Ita enim communiter ab omnibus docetur.* Paulo post: *Pontifex, inquit, non præcipit, ut opera illa exequaris in statu gratiæ.* Tum ad quæstionem: *an, si opera illa eum peccato exerceantur, v. g. ex fine malo, integratamen sit indulgentia?* respondet, *integram esse, modo in fine illorum operum sis in gratia, quia non requiritur, ut hæc opera sint satisfactoria ex opere operantis.* Horrendum, profecto atque nefandum est, operibus, quæ extra statum gratiæ ab hominibus improbis Deoque invisis, cum peccato, & ex fine malo exercentur, ac consequenter iram Dei necessario provocant, attribui vim satisfaciendi ex opere operato, haud secus ac si peccata peccatis essent expianda. Quamcunque ergo pietatis speciem Pontificii operibus in Jubilæo suo consuetis affingunt, eam certe omnem improba hac opinione de operis extra statum gratiæ maloque animo perpetrati efficacia evertunt: nec satis sincere Auctor der Eigentl. Beschreibung nobiscum agit, quando ad hypocriticorum illorum operum necessitatem probandam declamationem plane ἀλλότριον de Christiana caritate orditur.

§. XXX. Idem porro nos jubet animum referre ad hæc Augustini verba, daß an jenem grossen und letzten Gerichts-tag der höchste Richter der Lebendigen und der Todten / ein Urtheil fallen wird / nach eines jeden Wercken / die er die Zeit seiner Pilgersfahrt hier auff Erden begangen hat / dann er wird nicht sagen zu denen Auserwählten: Kommet her / ihr Gebenedeyeten meines Vaters / und besitzet das Reich / das euch von Unbeginn der Welt bereitet ist / weillen ihr geglaubet habt: Nein / sondern weil ihr in Krafft dieses Glaubens euch geübet habt in denen Wercken der Liebe / dann ihr habt mich Hungrigen gespeiset / mich Durstigen

geträndet/in der Gestalt der Armen. Bene nobis, sed male fortassis sibi consulisset Auctor, si librum Augustini, ex quo hæc decerpfit, allegasset. Tunc enim facile ex contextu appariturum foret, Augustinum ut infinitis in locis arrogantiam humanam, meritorum suorum fiducia gloriantem, graviter redarguit, (*Vid. Erasmi Sarcerii L.L. comm. ex Augustino collecti, Capp. de fide, justificatione & bonis operibus*) ita etiam hoc loco non fidei detrahare, sed veram duntaxat indolem ejus declarare, detestandamque securitatem, eorum qui fide mortua confisi vitam degunt impiam, incusare voluisse. Nec alia fuit mens Christi, quando *Matth. XXV. 34. 35. Venite, inquit, benedicti Patris mei, hereditatem adite regni parati vobis a constitutione mundi: esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.* Nam ibi non causa vitæ æternæ meritoria, sed qualitates modo eorum, ad quos hereditas ejus perventura est, describuntur. Potuisset hoc adversarius ipse, nullo negotio animadvertere, si vim verbi *κληρονομήσατε* accuratius scrutatus fideliusque interpretatus esset. Cum enim versionem B. Lutheri (*ererbet das Reich*) retinere debuisset, ipse non sine insigni textus depravatione reddidit: *besiſet das Reich*: cum tamen Græca vox non quamvis possessionem, sed tantum eam, quæ hereditate acquiritur, denotet. Exinde igitur liquido patet, regnum Dei non meritis operum nostrorum, sed soli Divinæ gratiæ, qua regenerati in filios adoptamur, jusque hereditatis hujus gratis consequimur, tribuendum esse: quemadmodum filii hereditatem paternorum bonorum non dignitati operum, sed felicitati originis suæ paternæque benevolentiae acceptam referunt. Non equidem me latet Maldonati *Comment. in Matth. p. m. 232.* responsio: *novos hereticos* (hoc amplissimo titulo Augustinæ Confessionis socios designat) *perquam imperite facere, non aliter de divina quam de humana hereditate judicantes, qua non solum sine meritis, sed saepe etiam temere sine judicio, sine voluntate parentum filiis obtingit.* At quis Nostratium unquam tam imperite judicavit? Novimus utique, *filios Dei non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri ad tantam dignitatem pervenire, sed ex ipso Deo natos esse oportere. Joh. I. 13.* Non, inquit, Deus suam hereditatem projicit. Concedimus. Certo judicio nobis dat, & quia filiis: hactenus optime, & quia meritis. Hoc vero negatur. Quia filiis; dat: quia meritis, magis meritis majorem, minus meritis minorem dat. In his gra-

grata sumimus mentē, quod Maldonatus fatetur, hereditatem nobis dari, non *quia meriti*, sed *quia filii* sumus. Quod autem *ob merita magis meritis maiorem, minus meritis minorem hereditatem dari* iudicat: id quoque si de *merito improprie dicto*, nec de *essentia vite aeternae*, sed tantum de *gradibus gloriae* dicitur, haud ægre dudum concessimus: (*vid. Apol. A. C. p. 96. 135. 137.*) si de *merito proprie dicto* intelligitur, ut certe intelligunt Pontificii: iterum iterumque negamus. Opera enim hominum quantumlibet bona plerisque conditionibus ad verum meritum requisitis destituuntur. Etenim semper defectu aliquo laborant, nec ad eam, quam lex Divina exigit *Deut. VI. 5.* perfectionem adscendunt, *Rom. VII. 25. VIII. 10. Heb. XII. 1. Phil. III. 12.* & si vel maxime essent perfecte bona, Deo tamen ex naturali obligatione nostra ita debentur, ut ea etiam nullo proposito præmio gratis præstare teneremur, *Luc. XVII. 9. 1. Cor. VI. 19. 20.* Adde, quod quicquid in operibus nostris boni est, non a nobis, sed ab ipso Deo proficiscitur, *1. Cor. IV. 7. XV. 10. 2. Cor. III. 5. Phil. I. 6. II. 13.* Dei donum est, *Eph. II. 8.* quo proinde nos non Deum ad mercedem solvendam obligare possumus, sed ipsi potius Deo de integro obligamur. Si nos ob acceptam divinitus renovationis & sanctificationis gratiam *meremur*, ut in coelum recipiamur: num filius etiam prodigus in paternam domum recipi ex condigno vel congruo meruit, eo quod vestem novam, qua pater occurrens eum ornabat, priusquam in domum introduceretur, non abiecit? Quidni tandem Apostolum quoque mendacii arguamus, quod *vitam aeternam Dei donum esse* dixit? *Rom. VI. 23.* si enim ex meritis datur: non erit ex gratia, sed ex debito. *Rom. IV. 4. XI. 6.* Ergo nec erit *donum*, sed *debita mercedis solutio*. Quid vero utilitatis opera nostra Deo afferunt, ut tantam pro iis mercedem nobis debeat? Nihil prorsus. *Job. XXII. 2. XXXV. 7. XLI. 2. Rom. XI. 35.* Et si quid afferrent: tam modicum istud foret, ut ad vitam æternam nullam plane haberet proportionem, nec proinde illam velut mercedem meritis nostris debitam vindicare posset. *Rom. VIII. 18. 2. Cor. IV. 16.*

§. XXXI. Nunc ad *Auctorem Descriptionis Jubilæi* revertemur. Is, sermone de necessitate bonorum operum absoluto, mox clarius prodit, *quæ sint illa opera*, a Pontificiis commendata tantopere, ac in Jubilæo cum maxime usitata. In iis primo loco commemorat *Confessio-*

nes isto tempore fieri solitas. Ich würde müde machen die Gedult des Lesers / wann ich erzehlen wolte die grosse Anzahl derer / die zur Besserung ihres Lebens General-Beichten anstellen / und speyen gleichsam heraus das Gifft / mit welchen sie angesteckt waren / und dem ewigen Todt zulieffen / und derer / die noch vollkommner zu werden / in die Beichtstühle sich begeben / auff daß sie auch biß auff das geringste Pünctlein sich reinigen. Habetur utique Confessio pro re cumprimis necessaria ad beneficia Jubilæi impetranda: expresse enim Innocentius XII. in Bulla indulgentiam, remissionem ac veniam ad vere pœnitentes & CONFESSOS restringit: eumque eos, qui in via aut in ipsa Urbe morbo vel alia legitima causa detenti, aut morte præventi, Basilicas Romanæ Urbis præfinito dierum numero visitare nequeunt, nihilominus indulgentiæ ac remissionis participes esse velit: confessionem tamen ab his etiam summo exigit rigore: & ne peregrinis facultas desit, in lingua gentis suæ vernacula confitendi, Confessarios constituit, plerarumque Europæarum linguarum peritos, ut quoslibet confitentes intelligere, & vicissim a quibuslibet intelligi queant. Scholastici, qui conditiones ad lucrandum Jubilæum requisitas explanant, in hac confessione potissimum requirunt, ut non sit sacrilega. Vid. Georg. de Rhodes Theol. Scholast. pag. 624. b. 625. a. Sacrilega autem confessio ex stylo Curix Romanæ est, si quis culpabiliter, (h. e. sciens & volens, vel ex ignorantia, quam tenetur expellere) in confessione, tacet peccatum aliquod mortale: (vid. idem p. 595. b. 596. a.) item si quis peccata sine ullo dolore efficaci confitetur: quo in casu tamen cum Ratio Status Clericalis non æque, ac in priori periclitetur, multo mitiores sunt Casuistæ, statuentes, non esse peccatum mortale, imo ne veniale quidem, confiteri peccata venialia sine dolore universali omnium peccatorum venialium, quæ confitemur, dummodo habeamus dolorem aliquorum venialium. Vid. Rhodes l. c. p. 568. a. aliique ab eo citati.

§. XXXII. Equidem Confessio in nostris etiam Ecclesiis non est abolita, sed retinetur, præsertim propter teneras & pavidas conscientias, & propter juventutem indomitam & petulantem, ut audiatur, examinetur & instituat in doctrina Christiana. Vid. Art. Smalc. p. 331. At Pontificiorum longe alia mens est. Hi quippe Confessionem Eccl. non utilem, sed ad salutem iure Divino necessariam opinantur, & peccatorum remissionem ab ea plane suspendunt: qui detestabilis atque a sana Evangelii do-

Ari-

na alienissimus error est. Coarctat quippe gratiam Dei, confirmat Cleri tyrannidem, exstinguit fiduciam piarum mentium, ne ausint cum *παρρησία* accedere ad thronum gratiæ, devotisque precibus misericordiam ejus per Jesum Christum implorare, cum semper obstat metus, non posse plenam peccatorum veniam impetrari, nisi ea in aurem sacrificuli, ut verbo Auctoris nostri utar, *evomuerint*. Jam cum per se indignum sit, remissionem peccatorum a confessione homini facta ita suspendi: tum accedit illud multo durius, quod confidentibus necessitatem imponunt, *omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, (etiamsi illa occultissima sint,) imo & omnes circumstantias, peccati speciem mutant, exponendi*. Vide *Conc. Trid. Sess. XIV. Cap. V.* Hoc præceptum cum conscientiarum carnificinam ex merito appellarent Nostrates: indignati Patres Tridentini graviter in illos ibidem invehuntur. *Impium est, inquit, Confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam conscientiarum appellare: constat enim nil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigere, quam ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientia suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit*. Verum hæc qualiacunque fomenta illam conscientiarum carnificinam parum emolliunt. Cum enim ipsi Romanæ Ecclesiæ Doctores fateantur, *nullam posse certam regulam præscribi, quanta sit illa diligentia, quam tenetur adhibere pœnitens ad examinandam vitam præteritam: (Vid. Rhod. p. 580. a.)* hinc novæ rursus curæ obstrepunt, imo novi cruciatus excoriant eorum mentes, qui aliquo Dei sensu afficiuntur, & salutem suam anxie curant: *forte non satis diligentia imperdi, non iusta opera ad omnes conscientia sinus latebrasque excutiendas ac explorandas incubui: forte, si plus insumssem temporis, plura peccata succurrissent: forte aliqua per negligentiam præterii, & oblivio, quæ ex incuria provenit, est damnable: tenebar ignorantiam illam expellere: inutilis ergo est confessio mea, imo sacrilega: nondum ergo expiata peccata mea, nondum remissa: subjectus adhuc sum iræ Divinae*. Nec distinctio inter peccata mortalia & venialia hanc cicatricem obducit, præsertim in animis timidis atque simplicibus, qui cum sæpius naturam peccatorum mortalium, prout a Scholasticis describitur, vix generatim intelligant, longe difficilius de illo & illo peccato singulatim possunt sententiam ferre, utrum sit

peccatum mortale, an veniale? Multo obscurior est distinctio inter circumstantias, quæ *speciem mutant*, & eas, quæ *crimen aggravant*: cum inter ipsos Scholasticorum principes nondum convenerit, num solum circumstantiæ *speciem mutant*, an *aggravantes* etiam in confessione sint enarrandæ. *Vid. Rhodes Tb.Schol. T.II. f. 580. seqq.* Neque vero, quam in scriptis Polemicis, ubi a nostris premi se sentiunt, moderationem interdum adhibent Clerici Papales, eandem extra conflictum positi in reliquis scriptis atque in ipsa praxi observant: sed subinde generatim ac indistincte omnia peccata detegere jubent. Videatur famosa illa Concilii Lateranensis constitutio. *Omnis utriusque.*

§. XXXIII. Itaque cuncta Tridentinorum pharmaca non tam mali levamenta sunt, quam venena melle oblita, ne sua acerbitate primum gustum offendant, sed in intima penetrent, antequam sentiantur: nec requies datur piis animis, (impii enim ejusmodi angores non persentiscunt) urgente perpetuo terribili illa voce & auribus insonante: *nisi confiteris omnia peccata tua, vel omnes conscientia tue latebras excutis, ut confiteri queas, non remittuntur peccata.* Hæc & complura confessionis auricularis incommoda expresserunt olim gravissimas Geilerii (qui integrum librum *de morbo confessionis* edidit) Erasmi, & aliorum querimonias. Ac nequis Papatum nostra ætate ad sanio rem mentem rediisse credat, audiamus auctorem satis recentem, *Georgium de Rhodes*, Jesuitam, *Tom. II. Theol. Schol. p. 593.* ubi contra Doctores Juris Canonici disputat, qui præceptum confessionis non a Deo, sed ab Ecclesia datum esse statuunt. *Confessio*, inquit, *fidelis & accurata peccatorum omnium est res, adeo ardua & difficilis, ut nemo eam possit præcipere, nisi Deus: lex enim humana non potest præcipere rem adeo difficilem & comparari potest cum rebus longe facilioribus, quas tamen non potest Ecclesia præcipere; nunquid enim imperare potest, ut bonorum tuorum magnam partem distribuas pauperibus, ut vocæas paupertatem, ut transmissio mari ad ultimas terras proficiscaris? Ergo non potest præcipere, ut peccata gravia, secreta, pudenda Confessario humiliter aperias, quod esset sane onus intolerabile, nisi Deus illud præcipiens leve reddidisset, impertiens gratiam, quæ jugum hoc leniat.* An Deus præceperit, postea videbimus. Non impertiri autem gratiam, quæ jugum hoc intolerabile leniat, ipsæ Georgii de Rhodes & aliorum de gravitate ejus querelæ docent. Unde enim hæc, nisi ex illius sensu, sunt obortæ? Interim probe notandum, Jesuitam ingenue fateri, Confessiones hæc tantum
haber

habere oneris, ut *longe facilius sit, pauperiem pati, vel transmissio mari ad ultimas terras proficisci.* Paulo post addit, *huic precepto SUMMAM DIFFICULTATEM inesse, adeo, ut superet difficultatem jejunii, & aliorum omnium, quæ præcipiuntur ab Ecclesia.*

§. XXXIV. Cum igitur concedant Pontificii, *Confessione qualem ipsi exigunt, tantam atque tam intolerabilem inesse difficultatem, ut a nemine mortalium potuisset præscribi:* propius nunc manus confereamus, & argumenta, quibus confessionem talem divinitus mandatam esse adstruunt, examinabimus. Inter ea quædam puerilia plane & illusoria sunt: ut quando provocant ad *Matth. VIII, 2. Luc. V, 12. XVII. 14.* ubi Christus leprosos ad sacerdotes misit. Quid enim? misitne ad confessionem? quis unquam fando audivit, Leviticis Sacerdotes audiendis ejusmodi confessionibus vacasse? Typos ergo & allegorias quærunt Pontificii, & spiritualis lepræ sanationem cum sanatione corporalis, adeoque etiam peccatores peccata sua sacerdotibus confitentes cum leprosis ad Sacerdotes misis comparant. Sed non est in potestate nostra typos fingere, ubi Scriptura nullos indicat. Lex, quæ cognitionem lepræ sanatæ sacerdotibus defert, præclarum habebat usum ad salutem Reipubl. quod etiam respectum quendam typicum ad salutem animarum habuerit, ne levisimum, quidem extat indicium. Si tamen tanta allegoriarum & typorum cupido animos tenet: Christum faciamus antitypum Sacerdotii Levitici, adeoque ad illum potius quam ad Monachos, liberam rerum spiritualium jurisdictionem transferamus. Christus enim, non sacrificuli Romanenses, *corpus est, umbra legis antiquæ designatum, Coloss. II. 17.* Ac ne illud quidem negligendum, quod leprosi prius, quam ad Sacerdotes accederent, sanati erant, nec alio fine ad hos mittebantur, quam ut sanati esse ab ipsis declararentur. Unde, si typicus, quem Pontificii fingunt, sensus admittatur, facile aliquis colligere poterit, remissionem peccatorum prius, quam ad Sacerdotem veniatur, ab ipso Christo vera poenitentia ac fide impetrandam; nec alias Ministrorum Ecclesiæ partes esse, nisi ut remissionem jam ante a Deo concessam *annuncient atque declarent:* quam tamen sententiam concilium Tridentinum anathematis fulmine ferit *Seff. XIV. can. IX.*

§. XXXV. Transeo reliquas allegorias, quas Pontificii ex *Job. XI.*

XI, 44. & aliis locis ita captant, ut ludere magis quam argumentari videantur. Propius ad rem pertinet locus Job. XX, 23. ex quo Pontificii institutionem Sacramenti Poenitentiae & confessionis auricularis petunt. Dicit Christus: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hinc Rhodes l. c. f. 555. b. evincere conatur, *Sacramentum confessionis institutum a Christo fuisse, tanquam medium necessarium & efficax ad salutem: & quamvis concedat: illam necessitatem ex potestate remittendi non colligi, ex potestate tamen retinendi eam aperte sequi censet.* Quorum enim, inquit, peccata retinent Apostoli, ita retenta sunt, ut non tollantur: sed retinere peccata Sacerdos dicitur, quando non remittit illa sacramentaliter. ergo nunquam remittuntur peccata sine absolutione sacramentali vel in re vel in voto. Verum aut fallit Jesuita aut fallitur, quod sacerdotem ait peccata retinere, quando non remittit illa sacramentaliter. Retinere enim haud significat negative non remittere peccata sacramentaliter, verum positive declarare aliquem indignum remissione peccatorum (conf. ipse Rhodes f. 550. b.) iramque Divinam ei denunciare. Si Christus dixisset, quibuscunque vos non remiseritis peccata, eis retenta erunt: tunc Pontificii paulo speciosius necessitatem absolutionis a sacerdotibus petendae ex hoc loco deducerent. Jam vero Christus retentionem peccatorum heic comminatur non omnibus hominibus, qui ab Apostolis expressam peccatorum suorum remissionem & absolutionem sacramentalem non petierint, sed iis solum, quibus Apostoli actu quodam positivo peccata retenturi, i. e. quos ob notoria atrociora peccata consortio Ecclesiae exclusuri, Diabolo tradituri, & aeternae poenae reos pronuntiaturi sint. Nimirum cum probe intelligeret Servator sapientissimus, Ecclesiae suae incolumitatem sine disciplina non posse consistere, neque tamen honestum duceret, fideles suos saepius coram infidelibus iudicio contendere, (1. Cor. VI, 1. seqq.) quin & multa illo aetate palam grassarentur vitia, civilibus legibus permissa, at regni sui civibus indignissima: e re visum est, ut Apostolis potestas iudicia Ecclesiastica habendi concederetur. Quoniam autem *braccio*, quod vocant, *seculari* destituebantur, nec poenas civiles irrogare poterant: Christus in earum locum spirituale quid substitui, improbosque & obstinatos peccatores *retentione peccatorum*, h. e. publica irae Divinae poenaeque aeternae ac temporalis comminatione terreri, atque e sancto fidelium

lium coetu, tanquam profanos, immundos & Satanæ traditos, devitari jusfit: & ne quis hæc bruta fulmina atque inanes sine viribus sonos esse putaret, affirmate pronunciavit, eos, quibus ab Apostolis peccata hoc modo retinerentur, Divina quoque excludi gratia, eodemque anathemate ab Ecclesiæ communione simul & coeli hereditate depelli. Ne tamen hac censura Ecclesiastica affecti ad desperationem prorsus redigerentur, jusfit vicissim eos, qui evidentia seriæ poenitentiae signa ediderint, salutari consolationis Evangelicæ subsidio refici, impetrataque ab Ecclesia, quam publico scandalo offenderant, remissione ac venia, ad firmam spem veniæ, a Deo etiam datæ, efficaciter erigi. Propterea ait Christus: *quorum remiseritis peccata, iis remissa sunt.* Ut vero Apostoli tam arduo muneri pares essent, nec in eo vel peccarent injustitia vel laberentur imprudentia, peculiari Spiritus sancti afflatu prius ipsos implevit atque ad tantum officium rite administrandum præparavit. Nec enim temere ista apud Johannem cohærent: *insufflavit & dixit eis: accipite spiritum sanctum: quorum peccata remiseritis, &c.* Idcirco Paulus hac potestate in incestuoso Corinthio usus, se non humano consilio, sed divino instinctu *in nomine & cum dñá Jesu Christi Domini nostri Jesu Christi* in illum animadvertere profitebatur. Tunc itaque impletum est illud Christi: *quorumcunque peccata retinueritis, retenta sunt iis.* Rursus cum Paulus eidem dolenti atque deprecanti *peccata condonaret in persona Christi*, 2. Cor. II, 10. & Ecclesiam quoque Corinthiacam, quæ publico illius scandalo graviter offensa erat, ad noxam illi remittendam cohortaretur, v. 7. tum valebat alterum: *quorum peccata remiseritis, iis remissa sunt.*

§. XXXVI. Dignissima sunt lectu & consideratu, quæ Libri nostri Symbolici p. 294. 352. 354. Melanthon. T. III. Oper. f. 505. M. Antonius de Dominis l. V. de Rep. Eccles. cap. VII. §. 21. seqq. 61. Balduinus Comm. in 1. Tim. V. q. 1. p. 1359. Fabricius Syst. Theol. p. 589. Saubertus Evangel. Zucht-Büchlein Part. I. cap. VII. & Grosgebauer Wächterst. cap. IX. uberius hanc in partem disleruerunt. Nos nunc cum ista Apostolorum praxi Pontificiorum, Confessiones auriculares conferemus. Non dicam, judicia Ecclesiastica præsentis ævo, quo ipse civilis Magistratus religione Christiana imbutus est, haud æque necessaria esse, ac in

primordiis Ecclesiæ sub magistratu gentili. Ne illud quidem urgebo, quod Clerici Papales non ut Apostoli, afflatu spiritus sancti & virtute Domini nostri Jesu Christi ad talem jurisdictionem recte exercendam instructi sunt, sed partim ex ignorantia, partim ex negligentia, sæpe & privati commodi studio, dignis atque indignis *promiscue* peccatorum veniam dant, ac passim sine delectu solvunt, quæ ligari Dominus jusserat, ligant, quæ solvi voluerat, ut pene invertendus sit ordo verborum Christi, & dicendum: *plerisque, quibus Clerici Papales peccata remittunt, eadem retinentur in cælo: & vicissim plerique, quos illi excommunicatione ligant, (ut veritatis & sanctitatis Evangelicæ sectatores,) solvuntur in cælo.* Sed hæc facebant: sunt quippe odiosa. Servetur etiamnum ministris Ecclesiæ vis remittendi & retinendi peccata: dicamus: *quorumcunque peccata rite remittuntur a sacerdotibus, iis remissa sunt: & quorumcunque peccata ab iisdem rite retinentur, iis retenta sunt.* Hoc unum modo quæramus, qui sint illi homines, quibus sacerdotes retinere peccata possunt & debent? Si Pontificios audimus, peccata a sacerdotibus retinenda sunt omnibus utriusque sexus fidelibus, qui non ad subsellia confessionum quotannis ad minimum semel accedunt, nec peccata sua singula licet occultissima, cum circumstantiis speciem mutantibus, proprio sacerdoti confitentur. At hoc ubi Christus dixit? aut quando Apostoli usurparunt? Christus *Matth. XVIII. 15. seqq.* Apostolos non occulta hominum peccata rimari, sed de manifestis judicare jussit. Imo ne in manifestis quidem statim ad judicium Ecclesiæ provocari, sed prius correptionem privatam adhiberi, & tunc demum, quando & illa neglectæ spreteque fuerit, ad Ecclesiam appellari voluit.

§. XXXVII. Nec Apostoli potestate sua usquam, nisi in manifestis delictis, usi sunt. Corinthius ille, in quem Paulus exemplum facultatis suæ edidit, jam diu publica fama culpæ reus peragebatur. *1. Cor. V. 1.* Et cum ibidem *v. 11.* Paulus, ejusdem potestatis vi, complures consortio fidelium privari juberet: non alios nominavit, nisi manifestis sceleribus adstrictos, *fornicatores, maledicos, avaros, idolorum cultores, ebriosas & rapaces.* Idem *2. Cor. XIII. cum v. 2. & 10. se,* ubi Corinthum venerit, *potestate a Domino sibi data severe in peccatores usurum esse comminaretur, ostendit v. 1. se de iis loqui, qui duobus vel tribus testibus maleficiorum convinci poterant, ac proinde manifestis flagitiis in-*

inquinati erant. Imo quid opus erat testibus, si *confessiones auriculares* ex hodierno Ecclesiæ Romanæ ritu hinc fuissent receptæ, in quibus unusquisque Corinthiorum, nisi remissione peccatorum adeoque æterna salute carere vellet, *omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habebat*, Apostolo sponte confiteri debuisset? Sed nimirum Apostoli nondum tanta ingenii perspicacia præditi erant, ut verbis illis Christi: *quorum peccata remiseritis*: potestatem sibi datam scirent, qua totum orbem sub jugum mittere, atque ab omnibus Christianis, honestissimis etiam nulliusque flagitii unquam compertis, spontaneam occultissimorum peccatorum confessionem extorquere possent. Et mirum sane, quod Christus, si Ecclesiæ suæ tam grave ac tantum non intolerabile onus, (quale ut ipse *Rhodes* fatetur, confessio illa Papistica est,) voluit imponere, non clarioribus atque expressis verbis legem tulit, & in re tam ardua oraculi Delphici instar mentem suam tam obscuris vocum involucris abdidit, ut nonnisi divinatione quadam vel novo oraculo ex ore Pontificis Romani petito intelligi queat. Georgio de Rhodes ut *circumstantias aggravantes* in confessione narrandas esse negaret, argumentum satis validum videbatur Concilii Tridentini silentium. *Vid. Theolog. Schol. Tom. II. f. 581. a.* Quid si nos vicissim ex silentio Christi totius *confessionis auricularis* necessitatem negemus? Rhodes ait: *si ille circumstantiæ aperiri deberent, non tradidisset concilium doctrinam de confessione, nisi valde imperfectam.* Similiter nos: *Si omnia peccata mortalia omnesque circumstantiæ speciem peccati mutantem aperiri deberent, Christus, qui confessionis talis nullam plane mentionem facit, tradidisset doctrinam de pœnitentia valde imperfectam.* Rhodes ait: *vel obligatio illa clara est, & sic eam omittere non potuit concilium, vel non est clara, & sic non obligat, quia lex non obligat, quando est dubia, ut omnes, communiter asserunt, hoc ergo posito nemo tenetur confiteri circumstantias aggravantes.* Eodem jure nos: *vel obligatio confessionis auricularis est clara, & sic eam omittere non potuit Christus vel Evangelistæ, (qui sermones Christi cognitu necessarios accurate prodiderunt memoriæ, & certam Christianæ doctrinæ notitiam nobis dederunt, Luc. I. 3. 4.) vel non clara, & sic non obligat, quia lex non obligat, quando est dubia, ut omnes communiter asserunt. hoc ergo posito nemo tenetur confiteri sacerdotibus omnia peccata mortalia.*

§. XXXVIII. Maldonatus *Comment. in Matth.* confessionis auricularis præceptum ex *Matth. XVI. 19.* deducit: & principio statim p. 337. acriter contra nos debacchatur, circa explicationem verborum: *dabo tibi claves regni cælorum.* Longum esset universam impotentis animi declamationem refutare, qui semetipsum jam refutavit satis, quando ad hæc verba tanquam parallela citat illa *Lucæ XIV. 52. Væ vobis legisperitis, qui tulistis clavem cognitionis.* Inde enim sequitur, quemadmodum ibi in Luca, ita & hic apud Matthæum per *clavem*, non *dominatum*, sed *ministerium* potius *Ecclesiasticum* & cumprimis *docendi munus* designari. *Conf. Harmon. Evangel. Chemnitio-Lyser. Lib. IV. Par. I. p. m. 362. 365.* Quæ Maldonatus pag. 341. seqq. de verbis *ligare* & *solvere* disputat, facile concidunt, si quis forte cum celeberrimo Lipsiensium Theologo, D. Job. Bened. Carpzovio interpretationem a Lightfooto *Hor. Hebr. f. m. 336. 337. & Chronic. Sect. LII. f. m. 32. 33.* allatam sequatur. *Ligare*, inquit, & *solvere* eo sensu, quo passim apud scriptores *Judeos* usurpatur, (quo sensu & *Christum* loqui admodum verisimile est) magis res quam *Personas* respiciunt. Idcirco dicit, ὁ ἐὰν δήσῃς, non ὄν, & *Matth. 18. 18.* ὅσα ἂν δήσητε, non ὅσας. Hæc phrasis לִּסְרוֹר וְלִהְיוֹר, i.e. *ligare* & *solvere*, ut passim usurpatur, significat *prohibere* & *permittere*, aut *docere* quid *prohibitum* aut *permissum* sit, quid *licitum*, quid *illicitum*. Ad quod demonstrandum Lightfoot magnam exemplorum copiam ex scriptis Talmudicis depromsit, v. g. dicitur in *Tosaph. ad Jebam.* *Sapiens judex contaminat & mundat, solvit & ligat*, h. e. de mundo & immundo, de permissis & prohibitis statuit. Qui ad ministerium promotebatur, ut populum doceret, quid *illicitum*, quid *licitum*, quid *agendum* & quid *interdictum* sit, ad hunc modum promotus fuit: *Cape potestatem ligandi & solvendi, aut docendi, quid ligatum aut solutum sit.* Ex hoc vulgari, inquit Lightfoot, verborum horum sensu (qui etiam solummodo obtinuit apud *Judeos*) mentem *Christi* discipulos alloquentis facile quivis assequi potest. Quippe potestatem illis facit docendi, quid *ligatum* & *solutum*, quid *licitum* & *illicitum*. Cum scilicet quedam præcepta legis *Mosis* porro essent observanda, quedam abroganda forent; quedam ibidem prohibita, demum permittenda essent; & quedam permissa jam interdicienda forent; Apostolis pollicetur *Spiritus S. auxilium*, iisque potestatem concedit, ut, quicquid statuerent, ratum esset, & irritum quicquid abrogarent. Scilicet ut quod in terra ligarent, ligatum esset in cælis, &c.

§. XXXIX. Veruntamen si hunc Matthæi locum alteri *Job. XX. 23.* parallelum statuere, & verbum *solvere* de remissione, *ligare* de retentione peccatorum explicare maluerimus: ne sic quidem ex *b. l.* effici potest, quod Maldonatus *p. 343.* exinde efficere conatur, dum ait, *Christum his verbis, non solum potestatem absolvendi Apostolis tradidisse, sed etiam confitendi præceptum omnibus dedisse Christianis. Sensus enim est, non solum fore, ut, quicquid Apostoli solverint in terra, & ipse solvat in cælo, sed præterea significat, nihil se solitum aut ligaturum in cælo, nisi quod eius Apostoli aut eorum successores aut solverint aut ligaverint super terram.* De successoribus Apostolorum ne *ypò* quidem in textu comparet. Sed hoc mittamus. Illam vero argumentandi formam quis nisi aut Sophista aut mentis expers probabit: *Quicquid Apostoli & eorum successores solvunt in terra, solvitur in cælo: Ergo nihil solvitur aut ligatur in cælo, nisi quod Apostoli eorumve successores solverint aut ligaverint in terra?* Quid si quis nostrum similiter argumentaretur: *Quicquid scriptura S. dicit, est pro vero dogmate fidei habendum: ergo nullum est verum fidei dogma, nisi quo scriptura dicit.* Nonne hos argumentandi modos sophisticos esse declamarent Pontificii? Cur itaque ipsi similibus contra nos utuntur? Certe hoc sophismatum genus tam crassum est ac insulsum, ut ne tironi quidem Dialecticæ, nedum tanto Doctore, quantus inter Jesuitas Maldonatus erat, condonandum sit. Sed videamus quæso, quot absurda ex opinione ista consequantur. Si enim *Christus nihil solvit in cælo, nisi quod Apostolorum successores, h. e. sacrificuli Papales, solverunt in terra:* quid fit de iis, qui injustis Cleri odiis premuntur, & præter meritum ab eo ligantur? quid de iis, qui in provisa morte præventi sacrificulos accedere vel advocare nequeunt? Præterea quare Pontifices satis habent, homines semel quotannis peccata sua sacerdoti confiteri? Si enim Deus culpam nonnisi confessione sacerdoti facta remitti: sane Pontificios extremæ impietatis esse oportet, quando Deum peccatis suis læsum graviter sibi irasci credunt, nec tamen eum mox placare & sibi reconciliare student, sed confessionem, unicum illud reconciliationis medium, in annum vel saltem in diem differre audent. Nam quod dicitur, *Sacramentum confessionis si non in re haberi queat, in voto habendum esse:* primum id quoque gratis fingitur, nullo hujus distinctiunculæ in S. Scriptura vestigio extante: deinde ne sic quidem ex-

cusantur Pontificii, quandoquidem plerique ipsorum quotidie promptam paratamque confitendi facultatem habent, nec ea tamen crebrius utuntur. Vorum quippe illusorium potius quam serium esse oportet, si id, quod optas, perficere statim potes, nec tamen perficis, sed subinde procrastinas, donec id, quod confiteri te cupere simulas, sensim ex memoria effluit. Porro si *nihil ligatur in coelo, nisi quod sacerdotes ligarunt in terra*: ergo hypocritæ non ligantur in coelo, quia sacerdotes simulata ipsorum poenitentia decepti, ipsos absolvunt: ergo scelerati Papæ (quosdam enim Papas sceleratissimos fuisse ne ipsi quidem Papicolæ negant) non ligantur in coelo, quia nemo eos audet ligare in terra: ergo omnes impii, quos sacerdotes vel ex incuria vel ex avaritia absolvunt, non ligantur in coelo, quia non ligantur in terra. Quo quid absurdius?

§. XL. Verum etiamsi largiremur hoc Clericis Papalibus, *Christum nihil solvere aut ligare in coelo, nisi quod ipsi solverint aut ligarint in terra*: tamen id, quod caput rei est, nondum evicisset Maldonatus, scilicet *Christum his verbis non solum potestatem absolvendi Apostolis, sed etiam confitendi præceptum omnibus Christianis dedisse*. Potuerunt enim Apostoli, & adhuc possunt ipsorum successores cunctos veram poenitentiam agentes absolvere, etiamsi nulla ejusmodi specialis peccatorum confessio antecesserit. Objicitur illud Hieronymi: *quod ignorat medicus, medicina non sanat*. Imploremus igitur opem supremi illius medici, qui nihil ignorat, & *sanat omnes infirmitates nostras*. Ps. CIII.3. Nec tamen nos diffitemur, utile interdum esse, ut hominibus quoque præsertim iis, quibus cura animarum præ ceteris deman data est, (si spectata fide pietate atque prudentia sunt) tanquam medicis præcipuos animi nostri morbos & conscientia vulnera speciatim confiteamur, & specialia ab iisdem vel remedia vel solamina petamus. At in quæstione non est, an *utilis interdum*, sed an *necessaria*, semper sit talis confessio, ita, ut quemadmodum nullus morbus a medico sanari, ita nullum peccatum a sacerdote remitti queat, nisi cognoscatur? Hoc vero constanter pernegamus. Nam & in Papatu hominibus ea remittuntur peccata, quæ ob memoria defectum confiteri nequeunt. Nonne igitur hic *medicina sanat, quod medicus ignorat*? Peccatorum venilium confessionem specialem nec ipsi Patres Tridentini *Sess. XIV. cap. V.* exigunt: cum tamen & illa sanatione in-

ne indigeant. Quod autem obvertunt Tridentini, *venialia multis aliis remediis expiari posse*, idem de mortalibus dicere licet: possunt enim hæc etiam vera fide cum seria contritione firmoque emendationis proposito conjuncta expiari.

§. XLI. Atque ita præcipua *confessionis articularis Pontificiæ* præsidia depulimus. Nam in reliquis, qui pro ea citari solent, locis ne ipsi quidem Pontificii multum spei ponere videntur. Nam quod *Matth. III. 6. Marc. I. 5. ii*, qui a Johanne baptizabantur, *peccata sua confessi esse* dicuntur: non sequitur, ipsos singulatim omnia peccata sua in aurem Johannis confessos esse: sed potius ipso facto, quod baptizari desiderabant, se peccatores esse profitebantur. Prædicabat enim Johannes *baptismum pœnitentiæ*, *Marc. I. 4. Luc. III. 3. Act. XIX. 4. & baptizabat aqua in pœnitentiam Matth. III. 11.* Quemadmodum igitur antea Proselyti Judæorum baptizabantur, ut se gentili labe purgatos & alios pene homines esse ostenderent: ita qui Johannis baptismum susceperunt, eo ipso *confessi* sunt publice, se antea Gentilibus improbitate fuisse similes, ingentique totius animi mutatione indiguisset. Nec facile Pontificii his Matthæi & Marci locis causam suam munire solent: quod cum quidam non animadverterent, & Pontificios velut exinde confessionem auricularem propugnantes refutarent, false deridentur a Maldonato, *Comm. in Matth. p. 68.* Fortes, inquit, *sine adversario viri, & Andabatarum more, irriti in tenebris ictu vires fatigantes.* Quis enim unquam Catholicus tam fuit indoctus, ut ex hoc loco confessionis probaret sacramentum? Scilicet Pontificii in ea sunt opinione, Sacramentum hoc a Christo post resurrectionem demum esse institutum, & tunc modo locum habere, si quis in Ecclesiam per baptismi januam ingressus, & membrum corporis Christi factus postea se crimine aliquo contaminaverit. *Conc. Trid. Sess. XIV. Cap. I. & II.* Jam vero illi a Johanne baptizati ante resurrectionem Christi atque eodem, quo baptizabantur, tempore peccata sua confitebantur.

§. XLII. Locus *Act. XIX. 8.* Canisio, Gregorio de Valentia, Lindano, Alphonso de Castro, Hosio, Tappero, Eccio, Petro à Soto, Baronio, Salmeroni, Bellarmino, Georgio de Rhodes ad confessionem privatam & sacramentalem probandam idoneus visus est: quod tamen ne fratri quidem suo, *Lorino Jesuitæ*, persuadere potuerunt. Excipere, inquit, *quisquam possit, sermonem non esse de jam baptizatis, sed de*

de Catechumenis, jam animo ac voluntate propensis ad religionem Christianam, ut non raro in historia hac superiori tota, in qua ante Baptismum quidam credidisse dicuntur, credentes conversi ad Dominum, &c. Adhuc Lucas videtur de illis loqui, quos ante nominaverat gentiles & Judaeos, qui nimirum timore correpti propter casos exorcistas à Dæmonibus ad Apostolos confugiunt, &c. Accedit, quod nullus ex antiquioribus Theologis probat hoc ex loco confessionem sacramentalem, neque Catechismus Concilii Tridentini, neque ex recentioribus aliqui, qui hoc tamen argumentum accurate sunt persecuti, imo aliqui negant hic agi de illa, &c. Porro quod alii ex verbis Græcis argumentantur, illorum notio non magis concludit sacramentalem confessionem ex voce ἐξομολόγησις hoc loco, quam apud Baptistam Marc. i. v. 5. ubi eadem vox habetur. Haftenus Lorinus. Mihi hic locus plane non de confessione peccatorum agere videtur. Cum enim nulla ibi peccatorum fiat mentio, & vox ἐξομολογεῖσθαι, quam vulgo confiteri transferunt, apud Scriptores sacros sæpe numero laudare significet. Matth. XI, 25. Rom. XIV, 11. XV. 9. commodissime B. Lutheri nostri versio retineri poterit; Es kamen auch viele her / die gläubig waren worden / und bekanten / (i. e. rühmeten /) und verkündigten / was sie ausgerichtet hatten / (Gloss. mit Predigen / Lehren und andern Früchten des Evangelii / vel etiam miraculis, ut Chrysostomus Homil. XLI. in Acta censuit. Conf. Luc. X. 17.) Scilicet Paulo ante (v. 12.) dictum erat, quosdam sudaria & semicinctia egrotis imposuisse, iisque & morbos & malos spiritus ejecisse; deinceps additur v. 13. exorcistas aliquas Judaica incredulitate adhuc infectos infelicitè nomine Jesu ad avaritiam vel ambitionem suam explendam abusos ac propterea a Dæmonibus male habitos fuisse. Quo cognito eum facer quidam horror totam urbem occupasset, nomenque Jesu passim magno in pretio haberetur: sequitur versu hoc XVIII. complures etiam Christianam fidem sincere professos ad agendam nominis Jesu gloriam convenisse & palam prædicasse, quantum prodigiorum vera in Jesum fide perfecerint.

§. XLIII. Dictum i. Job. I, 9. non tam exigit confessionem oralem, quæ hominibus, quam mentalem, quæ Deo fit. Jacobus Cap. IV. 6. non de omnium & singulorum peccatorum confessione auribus sacerdotum insusurranda, loquitur, sed tantum ea, quæ præ ceteris graviter conscientiam angunt, & specialem alterius consolationem desiderant, in amici sinum deponere, & conjunctis cum illo precibus

veniam a Deo petere jubet. *Confitemini, inquit, invicem peccata, & orate alii pro aliis.* Mutuam confessionem & mutuam orationem simul præcipit. Si ergo de confessione, solis sacerdotibus facienda loqueretur Apostolus: sequeretur etiam pro illis solis esse orandum. Quid quod ex verbis Jacobi admissa interpretatione Pontificia, confici posset, aut *sacerdotes vicissim debere Laicis confiteri, aut illos solos confiteri posse?* siquidem dum Jacobus ἀλλήλοις *invicem, mutuo, reciproce* confiteri jubet, eos tantum alloquitur, qui Confessionibus audiendis sunt idonei. Conferatur ad h. l. *Apol. A. C. p. 182. & Gerbard. Loc. de Pœnit. §. 114.*

§. XLIV. Cum itaque ex dictis planum sit atque perspicuum, *Confessioni Papistarum auriculari* nullum in Lege Divina præsidium esse, & adversarii ultro concedant, *illam onus tam grave ac intolerabile, esse, ut nulla lege humana præcipi possit.* (vid. sup. §. XXXIII.) nihil prohibet, quo minus eam cum reliquis Cleri Papistici commentis explo- damus, novumque SUPERSTITIONIS in Jubilæo regnantis argumentum inde capiamus, quoniam talis Confessio primum inter eas conditio- nes, quas ad lucrandum jubilæum requirunt, locum tenet, & præ- ter ceteros maximo rigore exigitur. Sic enim Rhodes l. c. f. 625. a. *Omnia prædicta opera potuerunt alias commutari à prudente confessario in alia quædam pietatis opera proportionata, tunc quando aliqua legitima causa excusabat pœnitentem ab executione illorum operum. Nunc autem in postremis jubileis facultas illa commutandi videtur restricta, quia in Bul- lis permittitur solum, ut jejunia, Eleemosynæ & Ecclesie visitatio legitime impeditis commutentur, CONFESSIONEM autem & communionem viden- tur prorsus exigere, neque patiuntur eas commutari, sicut commutari potuis- sent alias ex tenore Bullarum præcedentium, nunc autem nullo modo licet.* Primum heic novum specimen prodit tyrannidis Pontificum, qui pro lubitu modo ceremoniam aliquam instituunt, modum dispensa- tioni locum relinquunt, & rursus, cum in mentem venit, omnem di- spensationem penitus excludunt, ac quod antea pene arbitrarium erat, mox tanquam conditionem prorsus necessariam ad acquiren- dam in Jubilæo Dei gratiam requirunt. Deinde apparet Clericos Papales ne paululum quidem illud consolationis, quod homines ab ipsis decepti ex spe plenissimæ remissionis in Jubilæo obtentæ hauri- unt, integrum relinquere. Cum enim confessionem, non genera-

lem & imperfectam, quam sacrilegam vocant, sed specialem, accuratam & integram, ab iis, qui Jubilæum lucrari cupiunt, summa severitate exposcant: non solum facile contingit, virum cetera probum obstante verecundia peccatum aliquod disimulare, atque ita confessionem, ex ipsorum sententia sacrilegam facere, verum etiam cum nemo memoria tam felici præditus sit, quin subinde aliquid, ubi maxime recordatu opus est, excidat, quod alio tempore in memoriam quasi postliminio reducitur, nonne perpetua sollicitudine angentur, quibus peccatum, in confessione ex ignorantia prætermissum, demum post confessionem succurrit? Cogitabunt enim, se ignorantiam illam debuisse expellere: omisio autem ex tali ignorantia est culpabilis: qui in confessione culpabiliter aliquid omittit, sacrilegii reus agitur a Clero Pontificio, ut §. XXXI. ostendimus. Sic igitur tantum abest, ut certa ac salutaris consolatio ad miseras mentes ex Jubilæi celebratione redundet, ut potius novæ animorum perturbationes inde oriantur: cum confessio imperfecta non modo omnem Jubilæi fructum adimat, verumetiam toto omnino alia vice repeti debeat, æque ac si nunquam fuisset facta, ut si quis ante annos 50. confessus sit sacrilege, (i. e. confessione non formaliter integra) posteaque confessus est singulis mensibus, semper memor prioris illius confessionis sacrilege, teneatur repetere illas omnes confessiones, quæ fuerunt sacrilegia, & confiteri hodie annorum 50. peccata omnia. Vid. Rhodes l. c. p. 595. a. 596. a.

§. XLV. Quæ Auctor der Eigentlich. Beschreibung des Jubeljahrs verbis §. 36. allegatis Confessioni tribuit encomia, quo loco illa ab ipso habeatur, indicant, non autem quo habenda sit. Dicit, *confitentes evomere virus peccatorum suorum, & ad extremum usque apicem se purgare.* Falsum id est. Si enim per confessionem omne peccati virus evomerent, non remaneret post eam tam tetra in plerisque confessis vitiorum pestis. Imo experientia testatur, nulla re magis alii confidentiam improborum peccandique licentiam, quam isto confessionum genere: plurimos audacter omni libidinum generi frena laxare, & ingentia scelerum cumulare agmina, hac unica spe fretos, ea omnia aliquando per confessionem sacerdoti factam, accedentibus indulgentiis Jubilæi, nullo negotio expiari posse. Interim nunquam ad Deum suspirant, nunquam ad se redeunt, sed omnem devotionem futuræ confessioni reservant, in qua omne scelerum virus, ut Auctor noster

noster ait, *simul evomat.* Ubi autem evomuerunt, sarcina sua exonerati sibi videntur, iudiciumque a Deo transtulisse, quod sacerdoti detulerunt: Deo oblivionem induxisse, ubi sacerdotem conscium fecerunt.

§. XLVI. *Confessionem* sequitur usus S. Coenæ, quam *communiam* vocant. Mitto ineptas disputationes, quibus contentiosa Scholasticorum ingenia super hac re digladiantur: v. g. *an nonnisi die Dominica communicandum sit ad lucrandum jubileum? quomodo jubileum a pueris non valentibus pro ætate communicare, vel ab infirmis tussim, vomitum &c. patientibus acquiratur?* cujusmodi quæstiones cum ferme innumerabiles cumulent Scholastici, plerasque ita decidunt, ut crassa ipsorum superstitio ex omni parte eluceat. Sed *superstitio* tolerari interdum posset, nisi *impietas* accederet plane intolerabilis. Præclarum ejus specimen præbet lumen illud Scholasticorum, ANTONIUS DIANA, *Vid. Summ. Dian. p. 556. Probabile est, inquit, quod ait Bossius de jubit. sect. 4. cas. 30. n. 17. communionem factam in peccato mortali sufficere ad satisfaciendum ONERI communionis pro jubileo consequendo, si communio non sit ultimum opus ex requisitis, & pœnitens in instanti, quo applicatur indulgentia, sit in gratia: quia non omnia opera requisita præstanda sunt in gratia. Et illa verba devote & reverenter in jubileo opposita respectu communionis sumi possunt pro devotione & reverentia extrinseca, quæ consistit in externa compositione & modestia, vel etiam intrinseca, quæ consistit in actu latriæ & cultus divini, intentione obediendi Papæ, lucrandi jubileum & similibus, quæ non excludit peccatum habituale.* Primum animi valde profani indicium facit Diana, quod communionem *onus* appellat, qua tamen nihil gratiæ & solatii plenius, nihil ad relevanda conscientiarum onera efficacius est, (*conf. Jer. XXIII. 34. 36.*) alterum, quod *communionem in peccato mortali & extra statum gratiæ factam sufficere dicit ad gratiam Divinam in jubileo consequendam, &c.* Proh! quantam impiæ hæ doctrinæ hominibus fenestram ad deterrimam hypocrisin & impietatem aperiunt, animosque in detestabili securitate confirmant! Quid sani in misero grege illo superesse potest, cui pestilentissima quæque dogmata & alimenta scelerum quasi dedita opera proponuntur a pastoribus suis? qui cum in abusum sacræ coenæ acriter atque assidue insurgere, & Pauli exemplo 1. Cor. XI. 27. seqq. auditores ad sanctam mentis præparationem sollicitamque sui explorationem, adhortari, ac horrendam Numinis vindictam indigne manducantibus

bus comminari debeant: ipsi e converso negant, *sanctitatem mentis ad salutarem S. coenæ usum esse necessariam, quia non omnia opera, in Jubileo requisita, præstanda sint in gratia*: negant, vindictam Dei imminere hominibus indigne S. coenæ utentibus, sed potius huic ipsi S. coenæ usui cum scelere & malitia conjuncto vim poenas Divinas avertendi & Jubilæum acquirendi tribuunt. Et ne quis verbis Pontificum, qui nonnunquam in Bullis communionem *devote & reverenter* haberi jusserunt, ad devotionem & pietatem imprudens seduceretur: Scholastici huic malo mature occurrendum scrupulumque omnem conscientias eximendum rati, monent, verba *devote & reverenter* sumi posse *pro devotione & reverentia extrinseca*, (h. e. simulatione devotionis) *quæ consistit in externa compositione & modestia*; vel si quis tam morosis sit, ut nonnihil internæ etiam devotionis requiri putet, *hanc docent consistere in actu latriæ & cultus divini*, (h. e. ut quis opinetur, se hoc opere operato cultum ac λατρείαν Deo exhibere. *conf. Job. XVI. 2.*) *intentione obediendi Papæ*, (huc enim res rediit in Papatu, ut homines sacramenta a Christo instituta celebrent ad obedientiam non Christo, sed Papæ præstandam. *Conf. 2. Thess. II. 4. Apoc. XIII. 7. 8.*) *intentione lucrandi Jubilæum*, (h. e. impunitatem scelerum) & id genus aliis Pontificiæ sanctitatis speciebus, quas cum peccato mortali & habituali optime consistere haud inficiantur. Hæc Scholarum Papalium portenta atque flagitia mecum reputans, vix mihi temperare queo, quo minus illud Johannis ingeminem: *Progenies viperarum, quis demonstravit vobis, vos ita effugituros esse venturam iram?* Matth. III. 7. *Pulcre abrogatis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.* Marc. VII. 9. Deus profanas mentes procul esse jussit a S. coenæ communionem, *1. Cor. X. & XI.* Vos autem ipsum hunc indignum Sacramenti usum inter opera satisfactoria refertis, hominibusque indigne accedentibus non modo supplicium a Deo imminens non denunciatis, verum etiam ultro spem ipsis facitis plenissimæ omnium peccatorum indulgentiæ, remissionis & veniæ, in Jubilæo per hoc aliaque opera a Pontifice præscripta obtinendæ. Georgius de Rhodes *Theol. Schol. T. II. fol. 625. a.* monet, *standum omnino esse verbis Bullæ Pontificiæ, sic enim neminem errare posse, si quis autem paululum deficiat, posse cadere a toto.* Quid hoc aliud est, quam *excolare culicem & camelos deglutire?* Verbis *Papæ omnino standum*: Cur ergo non & verbis Dei, qui Sacramento

ufuros prius seipfos rite explorare sancteque præparare iussit? Si quis paululum deficit a mandato Pontificis, EXCIDIT omni fructu Jubilæi: cur ergo non & is, qui indigne manducando a mandato Dei non paululum, sed plurimum deficit? Neque vero his laqueis extricant se, Scholastici, quando præcipiunt, *ut pœnitens eo saltem instanti, quo indulgentia applicatur, sit in gratia.* Satis enim flagitii est, quod hominibus ad tempus licentiam dant in malitia perseverandi, & S. coena indigne utendi, atque hunc ipsum Sacramenti abusum operibus satisfactoriis accensent: quo nihil absurdius, nihil detestabilius fingi & excogitari poterat.

§. XLVII. Præter Confessionem & conjunctam cum ea Communionem Pontifices orationem, jejunium & Eleemosynam, ceu conditiones ad lucrandum Jubilæum necessarias requirunt. Ita enim Bulla Pæ Innocentii: *Lavamini, inquit, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis Domini, & renovati spiritu mentis vestre, orationibus insistite, frequentate jejunia, Eleemosynas erogate, quibus & propitiatio Dei quaritur, & concupiscentia carnis extinguatur, & anteactæ vitæ crimina redimuntur.* Circa orationem, (præter communem Pontificiorum superstitionem, in Sanctorum invocatione elucentem) nihil esset quod peculiariter hic desideraremus, nisi eam certis locis atque temporibus affixissent Pontifices, adeoque nova superstitione commaculassent. Jubentur quippe in Bulla ii, qui plenissimæ indulgentiæ & remissionis cupiditate ardent, *Beatorum Petri & Pauli Apostolorum nec non S. Johannis Lateranensis & S. Mariæ Majoris de urbe Basilicas semel saltem in die per triginta continuos aut interpolatos dies, si Romani vel incole urbis, si vero peregrini aut alias externi fuerint, per 15. saltem dies devote visitare, & pias ad Deum preces effundere.* Si qua solida atque idonea ratio huic præcepto subest: quare non Romanos & peregrinos æqualiter obstringit? quare peregrinis quindecim, Romanis nonnisi triginta dierum religione defungi licet? Ideone quod peregrinis incommodum est, diutius domo abesse? Atqui nullam quamvis maximam incommoditatem subterfugere fas est, ubi pietas, ubi religio, ubi animarum nostrarum salus officia quædam requirit. Si vero illa quaternarum ædium visitatio, nullum ad animarum salutem momentum offert: cur peregrinos non penitus onere Romam proficiscendi istaque delubra visitandi levat Pontifex? Certe in precibus, quibus

Jubilæum claudit, Deum ait in omni loco dominationis suæ clementem & benignum existere. (*Vid. eigentliche Beschreibung des Jubel-Jahres pag. 6.*) Quæ cum ita sint, quid opus est Clementiam & benignitatem Dei, Romæ demum in templis Petri, Pauli, Johannis & Mariæ querere?

§. XLVIII. Fuerit hæc quondam Judæorum superstitio, ut Deum nusquam tam efficaciter, quam in templo Hierosolymitano, adorari posse existimarent. At hæc dies aliam vitam, alios mores postulat. Alia suis præcepta Christus dedit, Joh. IV. 21. 23. 24. *Crede mihi, inquit, venit hora, qua neque in hoc monte, neque Hierosolymis, (neque Romæ in Basilicis Petri, Pauli, Johannis & Mariæ Majoris,) adorabitis Patrem. Sed venit hora, & nunc est, qua veri adoratores adorabunt Patrem non devotione externa, statis locis & temporibus circumscripta, sed in spiritu & veritate: Nam & Pater tales requirit, qui ita adorent eum. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant ipsum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Hoc Christi effatum Alvarez Tom. III. Oper. Spirit. p. 467. ita explicat: *Hora illa est tempus, adventus Domini, in quo homines non essent ad orationis & adorationis cultum ad aliquem locum arctandi, sed, quomodo Deus in omni loco orandus sit secundum spiritum & veritatem, edocendi.* Paulus etiam ait: *Volo viros orare in omni loco, quoniam post adventum Domini omnis locus ea munditia purgatus est, quæ ad preces fundendas & puras manus levandas ad cœlestia sufficiat.* Quare Augustinus (ser. 130. de tempore) ait: *Judæis ideo præcipit Deus relinquere universam terram, & in uno loco offerre sacrificia, & vota reddere quoniam immunda erat tunc universa terra fumo ararum & nidore bustorum ceterorumque coinquinatorum, quæ de profanis gentilium sacrificiis inferebantur super eam.* Nobis vero jam quoniam Christus adveniens expiavit universam terram, omnis locus oratorium factum est. Hæc ex Augustino Alvarez Jesuita: cui ex eadem Societate addemus Maldonatum, qui Comm. in Job. f. 297. locum hunc Johannis ita interpretatur: *venisse jam tempus, quo neutri certo loco debeant adorare: tollendum enim esse pristinum illum cultum, qui, ut hominibus carnalibus accommodatus, addictus erat loco, aliumque pro illo meliorem introducendum, qui magis ad naturam Dei & ad homines spirituales esset accommodatus.* Huc adeste, Pontificii! en Maldonatus vester, cultum certo loco addictum carnalibus hominibus accommodatum, ac proinde in Novo Test. tollendum, aliumque meliorem & spiritualibus homi-

nibus

nibus convenientiorem introducendum esse dicit. Quare ergo invocationem Numinis in Jubilæo faciendam certo loco addicitis? annon luculenter proditis, vos carnales adhuc esse, nec nisi rerum externarum & corporalium amore trahi? annon satius est, in omni loco, ut Paulus 1. Tim. II, 8. præcipit, *sanctas elevare manus*, & Deum, qui Spiritus est, coelumque ac terram gloria gratiaque sua replet, in quavis terra spirituali cultu, nulla externarum rerum, temporum & locorum ratione habita, venerari?

§. XLIX. Non nova loquor: jamdudum sub veteri foedere idem atque ob eandem rationem affirmavit ipse Hierosolymitani templi conditor, Salomo, 2. Paral. VI. 18. Num, inquit, *vere habitabit Deus cum homine super terram? Ecce cæli & cæli cælorum non capiunt te: quanto minus domus hæc, quam ædificavi? Et Jes. LXVI. ait Dominus: Cælum est solium meum, & terra scabellum pedum meorum: ubi ergo ista domus, quem ædificabitis mihi? & ubi locus quietis meæ? Nonne manus mea hæc universa fecit?* Cui consonat illud Stephani Act. VII. 48. & Pauli Act. XVII. 24. *Deus, qui fecit mundum & omnia, quæ in eo sunt: hic cæli & terræ dominus cum sit, non in templis manufactis habitat.* S. Hilarius autem forte nimis audacter lib. contra Auxentium: unum, inquit, moneo, *cavete antichristum, male enim vos parietum amor cepit: male ecclesiam Dei in tectis ædificiisque veneramini.* Anno ambiguum est, in his antichristum esse sessurum? Montes mihi & sylvæ & lacus & carceres & voragines sunt tutiores: in his enim propheta, aut manentes, aut demersi, Dei spiritu prophetabant. Plura & luculentissima Patrum testimonia, quibus superstitiosa Papistarum de templis suis opinio egregie redarguitur, collegit ac vindicavit Godofredus Arnoldus Abbild. der ersten Christen lib. II. cap. III. Conferatur quæso Cornelii Agrippæ lib. de vanit. scient. cap. LVIII. de templis.

§. L. Quid igitur est, quod Pontifices nullo Verbi scripti suffragio, nulla traditione Apostolica, nullo primitivæ Ecclesiæ exemplo nixi, quin tot contrariis scripturæ ac Patrum testimoniis pressi, superstitionem tamen Judaicam reducere, & gratiosam Numinis præsentiam quatuor istis Romæ delubris quodammodo adstringere ausi sunt? An, quod ibi Deus majori devotione adoratur? Non video, qui id fieri posset: nisi forte magica quædam vis ex cadaveribus Apostolorum aliorumque Sanctorum ibi (si vera est fama) sepultis in-

orantes

orantes diffundatur, oculosque & animos occulto fascino compe-
 scat, ut nec splendore & novitate rerum, nec frequentia hominum
 strepituque ingredientium & egredientium, nec ipsa longinquitate
 viarum, per quas ad templa illa discurrendum est, distrahantur. Sed
 operæ pretium est ex ipso Pontificum ore rationes audire, quibus
 adducti legem de visitandis templis istis condiderunt. Bonifacius
 VIII. famosus ille Jubilæi auctor, qui *duas Basilicas Petro & Paulo dica-*
tas frequentare iussit, in Bulla sua colorem instituto suo *ab honore bea-*
tissimis hisce Apostolis exhibendo quæsit. Similiter Clemens VI. qui
 proximum ab illo Jubilæum celebravit, *hanc Basilicarum visitationem*
ait fieri debere pro Apostolorum memoria recolenda crebrius, & reverentia a
cunctis Christi fidelibus eis devotius adhibenda, ipsorumque patrocinio favora-
bilius assequendo. At vero memoria Apostolorum non superstitiosa visitati-
 one Basilicarum, sed quotidiana lectione devotaque meditatione scri-
 ptorum & doctrinæ ac vitæ ipsorum recolenda est. Reverentia nostra,
 si ad ipsorum perveniret aures, tunc demum grata & accepta eis fo-
 ret, si non ipsis, conservis nostris, sed soli Deo Altissimo, communi
 ipsorum nostrumque Domino, exhiberetur, si non tam ad Basilicas
 quam ad exempla ipsorum gressus nostros dirigeremus, nec magni-
 ficentiam altarium diligentius, quam humilitatem, sanctitatem & in-
 nocentiam vitæ ipsorum constantiamque in obeunda morte serva-
 tam intueremur. Quod denique istas Basilicas *pro patrocinio Aposto-*
lorum favorabilius assequendo visitari iussit Clemens, novo nos indicio
 certiores reddit, Jubilæum ea fini a se & Bonifacio institutum esse,
 ut quoddam quasi theatrum existeret, in quo omnis Ecclesiæ Ro-
 manæ *superstitio* simul prodiret in publicum, totique terrarum orbi ob
 oculos poneretur.

§. LI. Idem Clemens, quasi Bonifacius parum abusus esset cre-
 dulitate populi, præter duas Basilicas ab illo præscriptas tertiam quoque
 visitari mandavit *S. Johannis Lateranensis*: cujus instituti varias affert
 rationes, primam, *quod Constantinus, postquam per B. Sylvestrum, sicut*
per Apostolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptismatis fuerat, &
a contagio lepræ mundatus, templum illud in honorem Salvatoris construxe-
rit: alteram, *quod idem B. sylvester novo sanctificationis & chrismationis*
genere dedicaverit: tertiam, *quod in Ecclesiæ illius parietibus præfati*
 Sal-

Salvatoris imago depicta primum toti populo Rom. visibiliter apparuerit. Hæc omnia partim fabulosa, partim superstitiosa. *Constantinum per Sylvestrum in fonte baptismatis lepra fuisse mundatum, ideoque templum Lateranense excitasse, cum iis, quæ Eusebius l. IV. de vit. Constant. Socrates l. I. c. XXXVIII. Theodoretus l. I. c. XXXI. Sozomenus l. II. cap. XXXIV. de baptismo Constantini M. memoriæ prodiderunt, manifesto pugnat: quin Platina, scriptor Pontificiis partibus addictissimus, in Vita Marci Papa expresse id negat, & nescio quam incredibilem fabulam appellat. Uctio templi, (si facta unquam fuit,) Judaismum magis quam Spiritum Novi Fœderis redolet, & quamvis sub veteri lege usurpata fuerit, Exod. XXX. 26. XL. 9. hac tamen jam abrogata non tam sanctitatem templo, quam superstitionis notam Ecclesiæ Romanæ conciliat. Imaginem Salvatoris in templo isto visibiliter populo apparuisse, nondum nobis persuadet Clementis VI. auctoritas, nullo veterum historicorum testimonio comitata: & si quid hujusmodi unquam accidit, quo id in numero sit ponendum, notæ Monachorum fraudes & infinita ludibria, ad miseram plebem ludificandam passim composita, satis superque nos docent.*

§. LII. *Orationi & templorum visitationi jungendum est jejunium, & quidem in Jubilæis extraordinariis trium dierum: in iis autem Bullis, quibus solenna ordinariumque Jubilæum Anno Sancto celebrandum indicitur, nullum video certum temporis spatium exprimi. Nostra de jejniis hæc est sententia, non esse ea promiscue omnibus suadenda, multo minus præcipienda: sed rationem habendam non corporis modo, verum etiam animi & morum. Avaris, tristibus, timidis atque iracundis jejunia obsunt sæpius quam prosunt. Seneca lib. III. de ira, Cap. IX. & X. Quibus, inquit, stomachus suspectus est, processuri ad res agendas majoris negotii, bilem cibo temperent. Fames quoque & sitis ex eisdem causis vitanda est: exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est: a lasso rixam queri: æque autem & ab esuriente & a sitiente. Voluptariis quidem cum maxime ex usu est jejunium, non quale apud Papistas in more positum est, per tres continuandum dies, hisque elapsis tanto majori voluptatum affluentia compensandum; sed universa ipsorum vita frugalitate, continentia & sobrietate sic temperata esse debet, ut quandam jejunii speciem quoad fieri potest, toto suo decursu præ se ferat. Illud autem plane*

ridiculum jejunii genus est, quo Papistæ, præsertim opulentiores defungi solent, non modo post jejunium omni luxuriæ libidinosis dediti, sed, sæpius ipso jejunii tempore, quo Curios simulant, Bacchanalia viventes, & aperte illudentes DEO. Nam carniū quidem esus acerrime interdicitur: at vinum, suaves sorbitiunculas, & quicquid sub medicamenti nomine latere potest, capere cuilibet fas est. Hinc in exquisitis quibusque deliciis jejunii laus quæritur: nullæ tunc lautitiæ sufficiunt: ultima quidem & vix morte expiabilis impietas habetur minimum lardi aut rancidæ carnis cum pane cibario gustare: summus vicissim sanctissimusque Dei cultus, a carnibus abstinere, illisque exceptis, pretioso delicatissimarum rerum apparatu non ad satietatem, sed ad luxuriam usque circumfluere. Denique nec illud rationi consentaneum est, quod cum ad coercendas libidines abstinentiam carniū imperent, ovorum tamen, esum in Jubilæo jejunantibus permittunt, (*vid. Rhod. l. c. fol. 625. a.*) quæ tamen ad irritandam venerem quibusvis carnibus sunt aptiora.

§. LIII. Quod postremo Pontifex in Bulla sua *Eleemosynas* etiam ad Jubilæum venturis præcipit, facile nobis persuaderet, nonnihil sani atque sinceri inter ludicra illa & superstitiosa remansisse, nisi hoc quoque sanctissimum præceptum ibidem falsa opinione *meriti & satisfactionis* vitaret, atque *eleemosynis ante actæ vitæ crimina redimi* vellet. Credo respexisse ipsum ad verba Danielis IV. 27. quæ vulgata versio sic reddit: *peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Hoc excusari poterat illis temporibus, quibus *Grace nosse*, suspectum: *Hebraice* prope hæreticum fuerat. Nostro autem ævo, quo linguarum Orientalium studia jampridem felicibus Numini auspiciis in orbem Christianum reducta sunt, omnino Pontificem Maximum, totius Christiani coetus caput & gubernatorem, non ignorare decebat, originalem & Chaldaicum Prophetæ textum talem potius interpretationem poscere: *peccata tua abrumpe* (tolle, depone,) *justitia, & iniquitates tuas misericordia erga pauperes.* Vid. Poli *Synops. Crit. ad b. l.* & Caroli le Cene *projet d'une nouvelle version Francoise de la Bible c. 6. §. 9.* Itaque Propheta non de poena peccatorum redimenda, sed de ipsis peccatis intermittendis loquitur, monetque Regem, ut injustitia ac improbitate deposita, justitia

justitiæ, probitati & clementiæ studeat. Nihil igitur in hoc Daniele loco habet præsidii Papistica de merito eleemosynarum opinio, quo rem sanctissimam & Christiano apprime dignam turpiter contaminant. Huc accedunt complures *superstitionis* notæ, quibus circa eandem rem Scholasticorum libri scatent, varios fingentium casus conscientiæ, inutiles plerumque & ineptos, ineptius vero eosdem solventium. Exempli causa Rhodes l. c. ait: *si aliquis mitteret eleemosinam ad pauperem longius distantem, ad quem pervenire non posset eleemosina intra hebdomadam jubilai, puto certe, quod non lucrabitur jubilaum, quia intra tempus constitutum non abdicavit dominium hujus pecunie, sed adhuc revocare posset eleemosinam.* Inepta ratio. quid enim nocet, dantem posse revocare eleemosynam, dummodo non velit? sed subest aliud quid. Nimirum magis est e re ærarii Pontificii, eleemosynam in arcas, quæ Romæ in Basilica S. Petri sunt, deponi, quam peregre mitti. Similis fortasse ratio, certe haud melior, subest alteri Scholarum placito: *qui daret famulo eleemosynam, ut eam distribueret in pauperes, certe non lucraretur jubilaum, si famulus eam apud se retineret.* Ita Rhodes l. c. Consentit Leo de Jubil. par. 2. q. 14. sect. 6. n. 175. Alii idem asserunt, *si famulus eleemosynam praberet post tempus præscriptum.* Vid. *Summa Dian. p. 555.*

§ LIV. Quæ hætenus recensuimus bona opera, sunt conditiones decreto ipsius Pontificis M. præscriptæ & necessariæ ad lucrandum Jubilaum. His subjungit *Auctor* der Eig. Beschreib. des Jub. Jahrs/ alia opera ab iis, qui Jubilæo interfunt, sponte suscepta: *Man wird sehen in den Gassen hin und her / so wohl auch in denen Kirchen / Mann- und Weibs-Personen / welche verühret innerlich mit dem Geist der Buß und Andacht in verächtlicher Kleidung und in einer demüthigen Stellung daher gehen. Manche gürten sich um mit Cilicien / etliche kleiden sich mit Säcken / andere bestreuen sich das Haupt mit Aschen.* Venit hic mihi in mentem vetus illa Augustini observatio, *non solum in nitore & pompa, sed in ipsis etiam sordibus posse jactantiam, ambitionem, superbiam & ostentationem esse, & quidem periculosiorem: nec non Christi monitum Matth. VI. 16. 17. 18. Cum jejunatis, ne sitis sicut hypocrita. οὐκ ὀφθαλμοῖς, tetrico, tristi & austero vultu: obscurant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum jejunas, unge caput*
tuum,

tuum, & faciem tuam lava: ut ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito: & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi in propatulo. Veruntamen istum sordidas vestes induendi morem colore qualicunque pingunt exempla Patrum V. T. qui ut in omni divino cultu externis ceremoniis vehementer dediti erant, sic poenitentiam quoque suam sibi ipsis non satis probare poterant, nisi eandem signis externis prolixius exprimerent.

§. LV. At quod postea Auctor commemoravit *de furiosa pietate in proprium corpus sevicientium*, (etliche schlagen mit grosser Gewalt an ihre Brust / andere schlagen sich grausam und ganz blutig mit den disciplinen,) non video, quo exemplo defendi possit, nisi forte Lacedæmoniorum Gentilium, (de quibus Tertull. lib. ad Martyr. & Apolog. sub fin. item Plutarch. lib. de instit. Lacedæm.) Turcarum, [de quibus Andreas Thevetus in Cosmogr. Orient. c. 51.] Prophetarum Baalis, 1. Reg. VIII. 28. & seductorum illorum, quos Paulus Col. II. 18. 23. coarguit, qui se in humilitate & religione angelorum incedere jactabant, frustra inflati animo suo carnali, & sapientiæ rationem ponebant in cultu electitio, dejectione animi, & lesione corporis non exhibendo carni debitum honorem. Nam quod Paulus 1. Cor. IX. 27. ait, *se obtundere corpus suum & in servitutem redigere*, id non magis proprie accipiendum est, quam quod ibidem *se currere atque pugnare* dicit. Contextus sane ad oculum demonstrat, Apostolum nil nisi continentiam atque *ἐνγκράτειαν*, quam vers. 25. similitudine quadam præceperat, heic etiam suo commendare exemplo, illaque non *præterita peccata expiare*, sed *futura arcere* velle. Non enim dicit: *obtundo corpus meum & in servitutem redigo*, ut superioris vitæ crimina compensem, sed: *ne aliis prædicans ipse reprobus fiam*, h. e. ne, cum aliis continentiae præcepta dederim, me ipsum incontinentiæ crimine adstringam. Quid vero de castigationibus corporis, queis Papicolæ temere se tangunt & angunt, sensurus foret Paulus, facile est existimatu ex 1. Tim. IV. 8. ubi *corporalem γυμνασίαν* parum utilem esse expresse asserit. Minime omnium cum doctrina Pauli congruit scopus, ad quem istæ pectoris tunfiones & flagellationes Papisticæ tendunt, quem Auctor innuit, narrationem istam ita concludens: Mit einem Wort / es ist keine mortification, so der Göttlichen Gerechtigkeit genug zu thun / jemahlen denen Menschen eingefallen / die nicht zu dieser Zeit häufig geü-

geübet wird. Paulus enim nihil prius habuit, nihil antiquius, quam ut inanem operum fiduciam deprimeret, & non nostrum per flagella effusum, sed solus Christi sanguinem Deum propitiare, justitiæque ejus satisfecisse doceret. *Rom. III, 25. 26. 27. 28.* Mortificationem vero præcepit non externam, sed internam, non quæ per tusionem pe-
 ctoris, sed quæ per contritionem cordis fit: non ut satisfaciamus ju-
 stitiæ Divinæ, sed ut eandem salutariter extimescamus: non ut ex-
 piemus vitia nostra, sed ut emendemus: non ut superbia carnis opi-
 nione meritorum suorum augeatur, sed ut meditatione miseræ no-
 stræ supprimatur: non ut affligatur corpus, sed ut una cum anima
 conservetur, atque a pestilentissima concupiscentiæ & aliorum affe-
 ctuum lue liberetur. Corpus enim nostrum æque ac anima Deum
 auctorem refert, imo, ut Melanchthon in Locis ait, *Dei imaginem
 continet.* Certe insigne donum ac opus Dei est, nec desinit esse,
 quamvis peccati supervenerit labes. Non scriptura solum *Hiob. X. 8.
 9. 10. 11. 12.* verum etiam ipsa admirabilis omnium corporis humani
 partium ac sensuum harmonia specialem Dei ad ejus formationem
 concursum & ineffabile quoddam artificium indicat, manifestique er-
 roris convincit eos, qui corpus hoc monstrosum vocant, & in pec-
 cati poenam homini accessisse vociferantur. Quare Deus reverenter
 tractari & servari vult naturam hominis: non vult eam *voluptatibus*
 pollui, sed nec *doloribus & cruciatu* temere corrumpi, nec *lacerationi-
 bus* foedari. *Lev. XIX, 28. XXI, 5. Deut. XIV, 1. 2. XXV, 3.* Quia tamen
 peccatum hæret in nobis; ipse medicinæ loco tantum immittit no-
 bis calamitatum, quantum satis esse pro summa sua sapientia novit.
 His acquiescere jubet, cum ait *Matth. VI. 34. sufficit dici afflictio sua:* hoc
 est, ne accersite vobis ultro majores afflictiones, sed recte tolerate
 illas, quæ propter mundi miseriam vos attingunt, etiam non accer-
 sitæ.

§. LV. Huic Christi monito qui parere nolunt, atque supersti-
 tiosa singularis cujusdam meriti affectatione corpori suo ægre faci-
 unt, stulti sunt, sed commiseratione magis quam derisione digni. Si-
 bi enim nocent, nemini profunt hac torvitute sua: Deo autem, cui
 his suppliciis servire se putant, quam maxime displicent. Num, in-
 quit Deus *Jes. LVIII. 5. hoc est jejunium vel poenitentia, quam elegi, ut
 homo per diem affligat seipsum, atque incurvet caput suum veluti juncum,* &

saccum & cinerem sternat? Num istud vocabis jejunium, & diem acceptum Domino? Sic etiam Mich. VI, 6. 7. inducitur populus Hebræus varios & satis onerosos satisfactionum modos in animo versans. Qua re inquit, præoccupabo & reconciliabo Dominum? an curvabo me coram Deo excelso? an comparebo coram eo cum holocaustis, cum vitulis anniculis? An vero delectabitur Dominus millibus arietum, & immensis torrentibus olei? Num dabo primogenitum meum in sceleris expiationem? fructum ventris mei, pro peccato animæ meæ? Certe omnes Pontificiorum mortificationes huic concedunt, quam Israelitæ susceperant, non modo greges pecoris sui, sed & filios suos sacrificaturi. An vero gratæ erant acceptæque Numini satisfactiones istæ? Minimæ. Omnes eas rejicit atque improbat Propheta, Deumque interiora hominis potissimum respicientem, extrinsecus nil nisi caritatis opera requirere clamat. Non est, inquit, cur anxie laboriosas Deum placandi rationes circumspicias. Jam enim indicarit tibi, o homo, quid bonum sit, & quid Dominus requirat a te: nil, nisi ut justitiam, caritatem & misericordiam exerceas, humili- que animo verferis cum Deo tuo. ibid. v. 8.

§. LVI. Quæ Auctor der Eigentl. Beschr. pag. C. 4. b. de Processio- nibus in Jubilæo consuetis stylo oratorio magis quam historico nar- rat, nullius sunt momenti: nisi illud forte notatu dignum putes, quod Processiones eas simplicitatis nomine tantopere commendat. Diese processiones und Kirchgänge müssen um so viel höher geschätzt werden/ weil sie ferne seyn von aller Pracht und Glanz. Si processiones hæ tan- to majoris sunt æstimandæ, quanto longius absunt ab omni pompa & splendore: quid fiet de aliis Pontificiorum processionibus, de quarum inani & vere scenica pompa videatur *Histoire des tromperies des Moi- nes Tom. II. lett. VII.* Quid censebimus de universo cultu Ecclesiæ Romanæ, ad luxuriam usque superbo & splendido? Quid de tem- plis, in quibus regali luxu exornandis Regum opes exhaustæ sunt? Quo denique in loco ipsum Jubilæum habebimus, de quo Auctor, sub initium libelli: Wann das H. Jubel-Jahr sich herben nahet / ha- ben die Römische Päbste im Gebrauch / daß sie die Bulla oder den Brieff des H. Jubel-Jahrs mit grosser Herrlichkeit und Pracht ver- kündigen lassen. Hæc obiter. Postea pag. D. Auctor quæstionem movet de usu Processionum illarum. Es wird vielleicht einer fra- gen / zu was / und warum die Processiones angestellet seyn? Dann es
schei-

scheinet / als wann solche etwas Eitles in sich hätten: (Imo non videntur, sed revera habent vanitatis plurimum) Und eine gewisse Weise wider die Ermahnung unsers Göttlichen Meisters / der uns unser Gebet in Geheim befiehet abzulegen: *Ora Patrem tuum in abscondito. Matth. VI.* Hunc nodum sibi ipsi objecit Auctor, sed non solvit. Ait quidem: Auf das wird geantwortet / daß die Übung der Processionen schon so alt ist / und also gegründet in der Heil. Schrift / daß einer / so darwider streitet / entweder vor einen Kezer oder Ungläubigen zu halten ist. Hoc est secare nodum, non solvere. Nulla nimirum facilius est, omni difficultate te expediendi, via, quam generoso quodam contemptu & invidiosa *hereticorum, fanaticorum, novatorum, infidelium* appellatione proculcare eos, quorum rationibus diluendis te imparem esse nostri. Ceterum antiquitas sola ritui, quem nulla commendat utilitas, haud parit patrocinium: Quamquam ne illa quidem de isto processionum genere probari potest. Quis enim credat, proximis a nato Christo seculis, (hæc enim sola superstitione vacarunt, & auctoritatis nonnihil apud prudentes habent,) Christianos, quibus vix licebat in speluncis convenire, ceremonias suas, more hodiernæ Ecclesiæ Romanæ, vicatim & publice exercuisse? Quin sequentia Auctoris verba aperte novitatem Processionum produnt: Diese hat die Kirche wegen unterschiedlicher Begebenheiten eingesetzt. Dann man ordnet die Processiones an / mit Ehrerbietigkeit zu empfangen Ihro Päpstliche Heiligkeit / Könige und Prälaten der Kirche / wann sie in eine Stadt oder Ort ihren Einzug halten. En tibi profanam & novam Processionum originem! Morem ab humana civilitate profectum ad partem cultus Divini constituendam transtulerunt Pontifices, & quidem sequioribus demum temporibus. Certe enim sub Imperatoribus Ethnicis cum adhuc purior esset Christiana Ecclesia, nec Pontifici, nec Regibus, nec Prælatis tanta celebritate obviam procedebant Christiani. So werden auch Processiones angestellet alsdann / da man besonders den Göttlichen Zorn / den G D E mit öffentlichen Züchtigungen / als Sterb / Krieg / Hunger / Überschwemmung der Wasser / Erdbeben und andere Plagen läßt spüren / stillen will. De his processionibus Lutherus *Tom. 1. Altenburg. fol. 303. a.* queritur: Es ist nun leider ein solcher lästerlicher Mißbrauch aus den Processionen worden / daß man in der

Proces-

Procession nur sehen und gesehen seyn will / eitel unnütz Geschwätz
und Lächeren treibet / ich will schweigen grösser Stücke und Sünde.

§. LVII. Tandem speciatim profert Auctor rationem, quare
in Jubilæo Processiones instituantur: Der Antrieb zu dieser H. Ju-
bel-Zeit ist / daß die Christgläubigen ihr Gebet und Andacht desto
eifriger und andächtiger verrichten / auff daß sie leichter und si-
cherer die Gnaden / so sie von GOTT begehren / empfangen. Ho-
mines in plateis, magna circumstrepente passim multitudine, san-
ctiores atque ardentiores preces facere, non facilius nobis persuade-
bunt Pontificii, quam olim Pharisei Christo, de quibus *Matth. VI. 5.*
Credo vix sanctissimos viros, tanta circumfusus turba, modo moran-
tibus iis, qui præcedunt, modo aliis a tergo prementibus, modo a la-
tere diversis rebus in oculos incurrentibus cavere posse, quo minus
distrahantur animi sensa, & variæ tentationes subrepant. Utique vi-
dentur ii vix unquam veros Christianæ devotionis ignes sensisse, qui
negant, animam in solitudine melius, quam in media turba, preci-
bus vacare posse. Quod si recentiores Pontificii propria experien-
tia non didicerunt, iis, qui inter majores suos secretioris Theologiæ
peritia claruerunt, credant, uno ore idem, quod nos, affirmantibus.
Bernhardus Serm. IV. de Adscens. Dom. *Vide, quam utiliter orationis
tempore etiam corporalis loci secretum quarimus, quando hoc Christus non
solum docuit verbo, intra, inquit, in cubiculum tuum, & clauso ostio ora
Patrem tuum: sed & commendavit exemplo, nec domesticorum quenquam
admittens, sed solus ascendens ad orationem* Serm. XL. in Cant. *O san-
cta anima sola esto, ut soli omnium serves te ipsam, quem ex omnibus tibi ele-
gisti. Fuge publicum, fuge & psos domesticos, secede ab amicis & intimis,
etiam ab illo, qui tibi ministrat. Et quamvis postea recte distinguat
inter solitudinem corporis & spiritus, quoniam multi nunquam mi-
nus animo separati sunt a mundo, quam dum separantur corpore:
statim tamen addit: quamquam & corpore interdum non otiose te separas,
cum opportune potes, præsertim IN TEMPORE ORATIONIS. Tenes
etiam in hoc & mandatum sponsi & formam. Tu, inquit, cum oraveris, intra
in cubiculum tuum, & clauso ostio ora. Et quod dixit fecit. Solus in oratio-
ne pernoctabat, non modo se abscondens a turbis, sed nec ullum discipulorum,
nec ullum domesticorum admittens, Denique tres secum intimos sibi addu-
xerat,*

xerat, cum ultro properaret ad mortem: avulsus est & ab his, orare volens. Ergo & tu fac similiter, quando orare volueris. Serm. LXXXVI. in Cant. In lectulo meo per noctes quæsi, quem diligit anima mea. Verecundia tibi, si advertis, & loco signatur & tempore. Quid tam amicum verecundo animo, quam secretum? Porro secretum & nox & lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum, utique secreti gratia. Id quidem ad cautelam: ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, frustretur effectum. Tract. de interiori Domo Cap. XXXVII. Utinam nullus hominum esset mecum exterius, ut familiarius loqui possem cum Deo interius. Ipse enim & secretum quærit, & solitarium locum diligit. Alvarez Oper. Spirit. Tom. III. p. 472. Sicut qui vult cum amico familiarissimo de rebus magni momenti loqui, ad locum sine arbitrio cum illo secedit: Et sicut castissima sponsa cubile secretum, in quo cum sponso quiescat, habet: ita & tu locum a conspectu aliorum semotum captabis, in quo cum amico & sponso & domino tuo colloquia misceas, & in ejus amore & amplexu quiescas. Item p. 473. Loca aptissima ad orandum mentaliter sunt montes & nemora, campi & solitudines, horti & ripa fluminum, & quicquid extra urbes & oppida silentium & quietem importat. Hinc p. 469. laudat quospiam religiosos, qui in templo oraturi ante auroram & paulo post, ac vesperi post occasum solis accurrunt, quia tunc maxime quietum est templum.

§. LVIII. Verum quid argumentis opus est ac testimoniis, cum ipsa experientia ad oculum quasi demonstret, quam exiguum istæ in Jubilæo Processiones ad veram devotionem sanctitatemque momentum afferant? Exempla sunt in promptu quamplurima. Nos speciminis ergo unum nunc referemus, Roma nuper d. 22. Maji ad nos perscriptum: Als die grosse Compagnia von Zagarola nebenst der Gemeine von Gallicana und Colonna aus den Kirchen / welche sie besuchten / wieder zurück giengen / begegnete ihnen unterwegs die Kutsche des Fürsten von Palestrina / worinnen sein Bereuter / Pompeo Capranico / saß / welcher vermeynte / daß sie ihm Platz machen und zwischen ihnen durchfahren lassen solten. Als aber der Kutscher gegen ihnen herfuhr / fielen sie den Pferden in den Saum / und prügelten den Kutscher und Laquayen mit ihrem Pilgrims-Stäben dermassen / daß jener von seinem Sitz herab springen / und der andere sich in den Spital della Consolazione tragen lassen mußte / daselbst verbunden und geheilet zu werden; man befürchtet indessen / daß er

gar sterben möchte. Weil nun dergleichen auch dem Rutscher des
Frantzösischen Ambassadeur wiederfahren / so dörrften hieraus noch
grosse und viele verdrießliche Händel entstehen. Gestern ist die Com-
pagnia del Corfalone bey Besuchung der Kirchen S. Maria Maggiore
an die Compagnia della Santissima Trinita dermassen hart gerathen/
daß sie einander mit Stäben viele Löcher in den Kopff machten / und
eine junge Marineserin / welche sich gegen einen Mann wehrte / ist
gar todt geschlagen worden. Ex hac stolidi horum hominum æmu-
latione ac ambitione, horribiliq; iracundia, pertinacia, crudelita-
te & sceleribus in media devotione perpetratis liquido patet, quid
de tota sanctimonia, quam hypocritæ in procesionibus istis præ se
ferunt, judicandum sit.

S. LIX. Neque tamen puduit *Auctorem nostrum*, manifesta licet
experientia & ipso sensu refragante, patrociniū procesionum ista-
rum suspicere, earumque utilitatem, cum *a posteriori* non possit, ve-
lut *a priori* demonstrare. Ait enim: Mehr Menschen / so mit einer-
ley Meinung zu beten vereiniget seyn / sind wie eine wohlgeordnete
Schlacht-Ordnung / die mit Krafft des Heil. Gebets den Himmel
angreifen / auff daß sie die Beute der Gnaden / so sie verlangen über-
kommen mögen. Verum ad hoc non requiritur conjunctio corpo-
rum in eodem loco, sed conjunctio animorum in eodem spiritu.
Sie seyn auch als wie die feurige Kohlen / die einander in der Hitze
der Liebe erhalten / so in ihren Herzen ist angezündet worden. Hoc
commodius mutuis seriisque exhortationibus fit, quam vanis per-
plateas discursitationibus. Man kan hierüber auch sehen / was der S.
Ambrosius schreibt *lib. 1. Offic. cap. 29.* Ego evolvi quidem, & vidi:
sed nihil, quod ad rem pertineret, deprehendi. Toto capite probat
Ambrosius, *justitiam & fidem hostibus etiam exhibendam esse*: & sub finem
tantum *ὡς ἐν παρόδῳ*. Ecclesia, inquit, *forma quadam justitiæ est; commu-
ne jus omnium. IN COMMUNE ORAT: in commune operatur: in commune
tentatur.* At in commune orare non significat *in eodem loco*, sed *in com-
munem usum* orare: quemadmodum etiam sequentia verba non indi-
cant, Ecclesiam *in uno loco operari & tentari*, sed potius *operationes at-
que tentationes, quas Christiani subeunt, in communem usum cedere.* Quis
ergo non videt, locum hunc plane incongruenter ab Auctore cita-
tum esse? Verum ita fert mos Pontificiorum, ut perpetuo testimo-
nia

nia Patrum crepent, num vero ad rem pertineant, necne, parum pensi habeant. Locus *Matth. XVIII. 20.* quem Auctor deinde citat, loquitur de sancta & simplici congregatione duorum vel trium piorum, non vero de solenni processione inconditi agminis proborum, improborum atque hypocritarum, per vicos urbis triumphali pompa deambulantium. Nec magis huc congruit exemplum Davidis, quamvis clarissimum Auctori nostro visum: Wir haben ein klares Beyspiel dieser heiligen Übung an dem grossen König David / der ein Mann war nach dem Herzen Gottes. Dieser / nachdem er in Meynung war / die Arche des Testaments in den Tabernackel / so er hierzu gebauet / zu übertragen / hat er das ganze Volk versammelt / hat es auch in eine schöne Ordnung ausgetheilet / dieser Archen also eine grosse Ehre anzuthun / die alsdann gleichsam der Thron des Herrn auff der Erden war. 2. Reg. VI. Responsionem nobis ipsa Auctoris verba suppeditant. *Arca, inquit, quasi thronus Dei in terra erat: quid igitur mirum, visibile hoc præsentiæ Divinæ signum visibili etiam, atque externo cultu, in oculos omnium hominum incurrente, exceptum, & ad tabernaculum suum solenni totius gentis conventionne deportatum fuisse? Necessaria itaque erat processio illa, arcam Dei alio deducturis: Pontificiorum autem processiones quæ necessitas exigit? aut quæ utilitas suadet?*

§. LX. Concludit tandem Auctor secundum hoc caput memorabili admodum casu conscientiae: Zu Ende dieses Capitels wollen wir einen Punct erörtern / so wohl dem Leser ein genügen zu thun / als auch manches beängstigte und scrupuloses Gewissen zu stillen: Daß nemlich zu Erlangung des Jubilæi und theilhaftig zu werden aller Gnaden / so verliehen werden / nicht vonnöthen sey den besondern Processionen gegenwärtig zu seyn / wie auch nicht denen / so man zum Anfang / Ende und Beschluß des heiligen Jubel-Jahrs begehret. Quid absurdius, quam de talibus ineptis scrupulos atque angores inferri conscientiis? Nec tamen mentiri puto Auctorem, quando *conscientias hominum hujusmodi scrupulis angi* dicit. Cum enim superstitiosæ & nugaces ceremoniæ istæ nulla sana ratione nitantur, sed temere pro lubitu atque adeo pro libidine Pontificum confictæ sint: inde fit, ut homines certo cognoscendi principio destituti huc illuc fluctuantium instar jactentur, ab incerta auctori-

tatis Pontificiæ anchora nequicquam pendentes, perpetuo agitante metu ac dubitatione, an mentem Sanctissimi Patris recte perceperint, numquid supersit, in quo perficiendo voluntati ejus adhuc satisfaciendum sit. Ex eodem fonte manarunt quæstiones, ab Auctore Cap. I. propositæ: *quæ porta in Jubileo primum aperienda? an necessum sit per portam sanctam templum ingredi? an peccet, qui templo egressurus per sanctam portam ambulat? an novo se adstringat scelere, qui peccati mortalis reus per sanctam hanc portam egreditur? an nemini, nisi soli Papa, liceat portam S. aperire? an, si Jubileum ante Pontificis R. mortem non est publicatum, a Cardinalibus interregni tempore publicari & celebrari possit?* Quales quæstiones nostris frivolæ atque ridiculæ, Pontificiis autem religionis Christianæ summam attingere videntur. Huc referendi sunt casus conscientiæ, in quibus expediendis Rhodes occupatur l. c. f. 625. b. Si, inquit, confiteri ceperit aliquis intra tempus Jubilei, neque tamen confessionem intra illud tempus potuerit perficere, absolvi sine dubio potest a peccatis reservatis commissis intra Jubilei tempus, etiamsi commissa fuerint, postquam cœpta est confessio, quia confessorius iam tunc habet ius absolvendi illum: neque Pontifex videtur abstulisse facultatem differendi confessionem fieri cœptam intra tempus Jubilei. At vero si confiteri pœnitens ceperit intra illud tempus, committatque novum aliquod peccatum reservatum, postquam jubilai tempus præteritum est, certum mihi videtur illum non posse ab istis reservatis absolvi virtute iubilai, quia confessorius ex vi confessionis inchoata non acquirit potestatem absolvendi ab aliis peccatis, quam ab iis, a quibus tempore iubilai absolvere poterat. Contrarium aliqui docent cum Diana. Si quis toto iubilai tempore neglexerit illud lucrari, postea tamen ultima die ad se reversus confessorium adeat, poterat absolvi ab eo a reservatis, quia tunc lucrari adhuc potest iubilæum, si ex confessorii præcepto exequatur opera pietatis, in qua commutatio facta fuerit, & sequenti die sumat sacramentum Eucharistia. qui lucratus est iubilæum ante finem hebdomadæ, deinde vero incidit in novum peccatum reservatum eadem hebdomada, non poterit ab eo absolvi intra eam hebdomadam, quia intra eam hebdomadam iterum non potest lucrari iubilæum. Si autem semel iam confessus reservata, distulerit communionem in diem Dominicam, posteaque in nova reservata incidat, poterit ab iis absolvi eadem hebdomada, quia iubilæum adhuc potest lucrari, ex cuius virtute potest a reservatis absolvi.

§. LXI. Plures in verbis sequentibus Jesuita cūmulavit ineptias: sed nobis sufficiant pauci exempli causa exceptæ, ut animadvertant Nostrates atque deplorent horrendam cœcitatē hominum a Papa seductorum, qui gratiam Dei, salutem suam & remissionem peccatorum ita a Pontificis sui arbitrio suspendunt, ut non solum ejus decreta haud secus ac Divina ubique accuratissime observanda putent, verum etiam ex illis, tanquam infallibili fidei suæ principio, varias conclusiones de variis casibus, quamvis raro usu venientibus, deducant, nullo Scripturæ S. suffragio, nullo sanæ Rationis dictamine, nullo prudentium & piorum virorum exemplo, sed solo Pontificis placito suffultas. Sufficit ipsis: αὐτὸς ἐφα. *Papa vult: Papa jubet: stat pro ratione voluntas.* Itaque edictorum ejus singulas voculas & syllabas ponderant: atque circa illorum sensum & applicationem innumeris quæstionibus se macerant, similes iis, quos Paulus 1. Tim. I. 4. 5. 6. 7. VI. 3. 4. 5. reprehendit, attendentes fabulis & traditionibus infinitis, quæ quæstiones exhibent magis, quam ædificationem Dei, quæ est in fide: cum tamen summa præcepti sit caritas de puro corde & conscientia bona & fide non ficta: a qua norma aberrantes Scholastici, conversi sunt in vaniloquium: cumque velint legis doctores esse, tamen nec ea, quæ ipsi dicunt, nec res, de quibus tanta confidentia pronunciant, intelligunt: quoniam acquiescere nolunt sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & doctrinæ de pietate, & turgent, nihil scientes, sed insanientes circa quæstiones & pugnas de verbis, ex quibus nascuntur invidia, contentiones, blasphemie, suspiciones male, disceptationes hominum mente corruptorum & alienatorum a veritate. Quam bene ageretur cum Ecclesia Christiana, si hujusmodi stultæ quæstiones, contentiones & disputationes de ceremoniis & legibus (præsertim iis, quæ a tyrannica Pontificum Rom. potestate profectæ sunt) devitarentur! sunt enim inutiles & vane, multumque proficiunt ad impietatem, & gangrænæ instar serpunt, crescente indies superstitione, aliisque super alia dubiis conscientias aggravantibus. Tit. III. 9. 2. Tim. II. 16. 17.

§. LXII. Quæ Capite tertio der Eigentl. Beschreibung des Jubel-Jahrs de Ceremoniis, quibus anno Jubilæo finis imponitur, recensentur, magnam partem levia sunt atque ridicula, ex parte etiam supra jam refutata. Præcipua, quam heic observare licet, superstitio versatur in consecratione lapidum, calcis & sabuli. Pontifex enim ad Por-

tam sanctam ubi venit, surgit de folio suo, deponit coronam Papalem, ardentemque cereum manu tenens consecrat calcem, sabulum & lapides ad claudendam portam pręparatos, pręmissa cantione, additisque his precibus: *Summe Deus, qui summa, media imaque custodis, qui omnem creaturam intrinsecus ambiendo sanctificas, benedic has creaturas lapidis, calcis & sabuli, per Christum Dominum nostrum Amen.* Post hac camento suffutum admovet, & capite iterum corona Papali operto, pręcingit se linteo, acceptaque a Poenitentiario argentea auroque obducta trulla, tribus vicibus ex vase, quod Ceremoniarum Magister porrigit, calcem capit, prima novi muri fundamenta positurus. Effet hic haud immerito reprehendenda inepta illa mixtio humilitatis Christianę & luxus Pontificii. Pontifex maximus, Christi vicarius, orbis terrarum princeps, ad imitandam Christi humilitatem linteum induit & fabri murarii officio fungitur. Singularis certe humilitatis signum! Sed ne quid tamen de splendore majestatis Pontificię, decedat, trulla adhibetur argentea, auro adornata: adhibetur ceremoniarum aulicarum magister: caput Pontificis regio fulget diademate, quod a Divo Petro (nisi me conjectura fallit,) hæreditario jure accepit. Quis quęso, his rite perpensis, addubitabit, humilitatem, quam Papa prę se fert, simulari duntaxat atque ex animo hypocritico proficisci? Sed missa hæc faciamus: non enim tam superbiam & hypocrisin, quam superstitionem Pontificum redarguere animus est.

§. LXIII. Quęro igitur, quem finem usumque habeat *cementi consecratio*? Confugiunt ad effatum Pauli 1. Tim. IV. 14. *Omnia creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Verum quęstio non est: an *cibos* sumturi, (nam de his Apostolo proprie sermo est) eos oratione quasi consecrare debeamus, agendo gratias Deo de subsidiis vitę clementer concessis, petendoque, ut usum illorum nobis salutarem felicemque esse velit? Hoc enim modo nos quoque *consecrationem* exercemus, eamque omnibus *actionibus* nostris pręmittendam docemus, cum ex hoc capite IV. prioris ad Timotheum, tum ex Epist. ad Coloss. cap. III. v. 17. ubi omnia dicta & facta in nomine Domini Jesu peragere, Deoque Patri gratias semper habere jubemur. At Pontificii talem consecrationem intelligunt, quę a solis Clericis fieri potest, nec

nec tam *actiones nostras*, quam *res ipsas* sanctificat, hisque non communem illam, quæ ex Pauli sententia, omni e sui potuique nostro, sancta mente piisque præmissis precibus sumto, competit, sed peculiarem prorsus sanctitatem & pene vim quandam magicam imprimit, sic ut jam nescio quid divini habere, & insultationes quasque Dæmonis ac fascina veneficorum depellere putentur. Proinde, si Pontificios audimus, non sanctitas personæ res consecrat, quibus sancte utitur, sed potius sanctitas rerum consecratarum personis ipsis sanctitatem quandam conciliat. Hinc quando cæmentitium opus portæ aureæ circumdatum sub initium anni Jubilæi disjicitur, multitudo hominum in cæmenta superiori Jubilæo a Pontifice consecrata superstitiosæ sanctitatis opinione vehementissimo impetu fertur, cœlumque digito se attingere putant, qui qualecunque frustum ex rudibus illis abripere possunt.

O cæcas hominum mentes! O lucis egenas!

§. LXIV. Dictum hætenus de ceremoniis, tanquam *materia*, ex qua *Jubileum* constat. Ordo nunc postulat, ut *de materia*, circa quam *versatur*, agamus. Hæc sunt *culpa vel pœna nondum remissa*, (vid. *eigentliche Beschreibung des Jub. p. II. 4.*) ad quarum plenissimam remissionem obtinendam Jubilæum frequentant Papicolæ: rectene an secus, post dispiciemus. Nunc distinctio *remissionis culpa & pœna* discutienda erit: nam & heic latet anguis in herba. Saniores quippe Pontificiorum *culpam remitti* fatentur *sola Dei misericordia*: sed *culpa remissa pœnam temporalem adhuc esse luendam*: ad hujus igitur *remissionem proprie indulgentias Jubilæi spectare*. Contra eos Nostrates, *remissa culpa statim omnem pœnam proprie dictam remitti*, luculenter probant ex verbis Domini *Matth. XVIII. 32. Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me*. Non possum non heic mirari Bellarmini impudentiam, qui *l. II. de indul. c. X.* audacter ait, *per omne debitum intelligi omnem culpam, non omnem pœnam*. Quid enim? an dominus, qui servo non solum *as alienum* condonavit, verum & *pœnam*, quam comminatus fuerat, (venditionem scil. ipsius, uxoris, liberorum & omnium bonorum ejus) remisit, a *sola culpa* illum absolvisse censendus est? Quod si servo non *pœnam*, sed tantum *culpam* remisit dominus: quidni poterat postea servus improbus eadem distinctione ad excusandam *scævitiem suam* uti, dominoque ingratum animum exprobrant

branti dicere: *non minori, domine, clementia sum usus erga debitorem meum, ac tu erga me: dimisisti mihi solam culpam, reservata poena: et ego dimisi ipsi culpam: poenam tamen satisfactionemque exigendam duxi, & propterea in carcerem volui conjicere, donec debitam satisfactionem presterit.* Quis non videt nimis imprudenter distinctionem suam huc applicuisse prudentissimum ceteroquin Bellarminum?

§. LXV. Suppetunt nobis ad eandem thesin probandam complura argumenta, a Bellarmino non inconcussa solum, sed etiam intacta. Unum suppeditat Paulus *Rom. VIII. 1.* *Nulla est, inquit, condemnatio in iis, qui sunt in Christo Jesu.* Jam vero ubi nulla condemnatio, ibi nulla est poena: condemnatio enim est adjudicatio poenae: nec potest quisquam puniri, nisi a iudice ad poenam condemnatus. Omnes igitur, qui in Christo Jesu sunt, & per eum cum Deo in gratiam redeunt, dum ab omni condemnatione liberantur, liberantur simul ab omni poena, ad quam peccatorum suorum culpa condemnati erant. Alterum argumentum depromimus ex *2. Cor. V, 19.* ubi Deus dicitur *nos sibi reconciliare non imputando peccata:* unde sic ratiocinor. Quos Deus reconciliat in Christo non imputando peccata, iis non infligit poenam proprie dictam: inflictio enim poenae est ab imputatione peccati. Jam vero conversos, quibus culpam peccatorum remittit Deus, reconciliat sibi non imputando peccata. (confer. praeter d. I. ad Corinth. *Psalm. XXXII, 2. Rom. V. 8.*) Ergo iisdem haud infligit poenam proprie dictam. Tertium idque luculentissimum argumentum puto ex *Jer. XVIII. 7. 8.* desumi posse. *Repente, inquit Deus, loquar adversus gentem & adversus regnum, ut evellam & confringam & perdam: si vero convertetur gens illa a malitia sua, contra quam locutus eram, me quoque poenitebit mali, quod cogitaveram ei facere.* Qui poterat Deus clarioribus verbis poenae aequae ac culpae condonationem poenitentibus promittere? Et nonne idem declarant fere omnes Prophetae, quando populum ad vitam emendandam & misericordiam Dei implorandam exhortantes plerumque ex professo de poenarum remissione veram poenitentiam secutura concionantur? Neque haec clementia sub novo minus quam sub veteri pacto eluxit. Quid poenarum imposuit Christus mulierculae peccatrici? *Luc. VII. 48.* Ab adultera vero *Job. VIII. 1. seqq.* num aliam poenam exegit, nisi ut poe-

na-

narum causas excideret? Quid requisivit a Petro, qui ter abnegato, quin abjurato Christo, tantummodo flevit, constantiamque amoris in posterum promisit, *Matth. XXVI. 75. Job. XXI. 15. 16. 17.* & sic in gratiam est receptus. Quo refertur tritum illud Ambrosii: *Lacrimas Petri lego, satisfactionem non lego.*

§. LXVI. Nec denique Christus, quando Apostolis facultatem peccata remittendi dedit *Job. XX, 23.* eam ad solius culpæ æternæque poenæ remissionem restrinxit, sed absolute dixit: *quorumcumque remiseritis peccata, remissa sunt iis.* Nusquam addidit: *quorumcumque remiseritis peccata, iis poenam temporalem reservate, vel in hac vita variis satisfactionibus, vel in purgatorio horrendis cruciatibus luendam, vel in Jubilæo indulgentiis redimendam.* Nam quod *Matth. XVI. 19.* dicitur: *quicquid ligaveris in terra, ligatum erit in cælo:* id profecto non sine insigni vel stultitia vel malitia sic exponitur: *quoscunque poenitentes pi-osque Christianos remissa culpa poenæque sempiterna ad poenas temporarias ligaveris in terra, eas nisi in terra exsolverint vel redemerint, ligati erunt in purgatorio.* Vid. *Bellar. l. II. de indul. c. X. & XI. Lib. IV. de poenit. c. V.* Ostendatur obsecro unicus saltem locus, ubi *ligare* significet *remissa culpa poenam temporalem reservare.* Præterea etiamsi Petro data esset potestas istiusmodi: non tamen continuo tantundem juris levissimus quisque sacrificulorum Papalium sibi arrogare debet. Petrus enim tanta pietate, tanta sapientia, tantisque spiritus S. donis instructus erat, ut hac ligandi potestate non nisi in iis, qui tali supplicio ad sui emendationem indigebant, nec nisi iusto in loco & tempore usus fuisset. At quis talem Divini spiritus mensuram Clero Papali adscribere audebit, qui promiscue quosvis poenitentes ubique & semper ad supplicia temporaria sustinenda ligat? Quod si fas est terræ filiis Divorum arcana rimari: scire pervelim, quid sit, quod Pontifex Maximus, cum sibi soli verba: *super te edificabo Ecclesiam: dabo tibi claves regni cælorum:* attribuat, in iis tamen, quæ sequuntur: *quicquid ligaveris, ligatum erit:* tam est liberalis, ut *ligandi*, seu poenas temporales injungendi potestatem contemptissimo cuique Confessario faciat? Vel si ipsi tantum superest potentia, ut ex ea aliis, quantum velit, & quibuscunque velit, communicare queat: quid est iniquius, quam quod solum *ligandi* jus aliis communicat, jus autem *solvendi*, h. e. a poenis temporalibus liberandi & plenissimam indulgentiam

tiam impertiendi, sibi soli reservat, cum tamen, juxta tritum illud, *favorabilia potius sint extendenda, odiosa restringenda?*

§. LXVII. Equidem Tridentina Synodus *Sess. XIV. cap. VIII.* ait, *Divinam JUSTITIAM* exigere, *ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero qui semel a peccati & demonis servitute liberati, & accepto spiritus S. dono scienter templum Dei violare & Spiritum S. contristare non formidaverint.* Hoc speciose quidem dicitur, sed ad præsentem causam minime pertinet. Quando enim in poenitentia absolutionem petimus, Deus O. M. non secundum rigorem *justitiæ*, sed secundum *misericordiam* suam nobiscum agit. *Psal. XXV. 6. 7. L1. 3. 11. CXLIII. 2.* Justitiæ enim ejus jam plenissimæ non solum pro illis, quæ ante Baptismum, sed pro his etiam, quæ post Baptismum committuntur, peccatis a Christo satisfactum est. Quam satisfactionem cum in absolutione applicari, atque ad omnem poenam non minus temporalem quam æternam averruncandam sufficere fateantur Clerici Papales: cujus ergo auctoritate, cujus exemplo, cujus jussu vel cujus permissu infinitam illam satisfactionem tantum dimidiatam confitentibus applicant, ejusque absolutissimam virtutem ita decurtant, ut per eam solius æternæ poenæ reatus tollatur, poena vero temporalis satisfactionibus humanis eluenda reservetur? At, inquit Synodus, *CLEMENTIAM* quoque *Divinam* decet, *ne ita nobis absque ulla (propria) satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta peccata leviora patrantur, velut injurii & contumeliosi Spiritui S. in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ.* Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent hæc satisfactoria poenæ, cautioresque & vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt; medenter quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Verum, hæc quoque utut prima facie optima, in recessu tamen nihil hic nisi fraudes erroresque involvunt. Nam ad utilitates, quæ hic enumerantur, comparandas non poenis satisfactoriis a sacerdote post absolutionem imponendis opus est, sed sufficiunt in externis & majoribus delictis supplicia a magistratu irrogata, in internis autem atque occultis castigationes paternæ, a Deo non satisfactionis sed emendationis causa immissæ, qui ut solus est sapiens, ita solus etiam optime novit modum, tempus & magnitudinem afflictionum, quibus filiorum suorum infirmitati debeat mederi.

§. LXVIII. Neque tamen repugnamus, quo minus Pastores hominibus in peccata prolapsis atque poenitentiam agentibus pro varia ipsorum indole varia pietatis exercitia suadeant, v. g. voluptariis *sejuniorum* frequentiam, avaris *elemosynarum* erogationem, superbis crebras *precationes*, in quibus Divinae majestati se supplici voce ac humili mente submittant. Adversariorum vero nostrorum fraus in eo versatur, quod *primum* hæc virtutum Christianarum exercitia ad poenas satisfactorias referunt, & in operis operati laxioribus cancellis acquiescunt: *deinde* quod præter eas fingunt etiam alias poenas temporales in purgatorio persolvendas, quas Tridentini hoc in capite dedita opera silentio præterierunt: *tertio*, quod ad poenas has redimendas indulgentiarum nundinationem instituerunt, atque ita non tam quid *clementiæ* Divinae, quam quid avaritiæ Papali conveniat, reputarunt. An enim *clementia* poscit, ut animæ piorum ac in vera fide defunctorum per multa secula annosve in purgatorio terribilissimis, (ut vulgo in Papatu docetur) cruciatibus torqueantur, atque a consecutione salutis sempiternæ crudeliter arceantur? Qui hoc *justitiæ* Divinae tribuat, vix aut ne vix quidem tolerandus: qui autem *clementiam* Dei id exigere putet, plane pro absongo habendus est. Cur igitur non istas saltem poenas, quæ miseris animabus in purgatorio imminet, in absolutione remittunt sacerdotes Pontificii? An *clementiam* Divinam decere existimant, ut istæ non remittantur? Vix ego hæc ipsos omnes serio secum statuere arbitror: sed, (ut ingenue id quod res est, dicam) quidquid heic peccant, fraudulentia ipsorum tribuo. Si enim serio atque ex animo crederent, *Clementiam* Dei exigere, ut hominibus post absolutionem reatus poenæ temporalis retineatur: qua fronte Jubilæum suum tantis encomiis in coelum extollerent hanc ipsam ob causam, quia reatum illum poenæ temporalis auferre creditur? Certe si *clementia* Divina requireret, ut illi reatui post absolutionem adhuc obnoxii maneremus, Jubilæum vituperandum magis quam expetendum esset, quia istum tam *utilem* reatum (quid enim aliud requirit *clementia* Dei, nisi *utilia*?) plenissime tollit. At nimirum boni viri *clementiam* Divinam modo dicis causa in ore habent: revera nonnisi ventri suo consulunt, quem, ut Hoseas *Cap. IV. 8.* ait, *peccatis populi pascunt*, mox inertia, pigritia ac fame contabunt, si nosset populus, Deum sola fide animique emen-

datione contentum, satisfactionem præterea pro peccatis nullam a nobis exigere. Quare ita *solvunt* poenitentes criminibus, ut eodem tempore *ligent* ad poenas: *ligant*, ut mox accepta pecunia *solvant*: constituunt poenas satisfactorias, ut suæ satisfactiones tanto carius emanent, indulgentiisque, Missis ac Jubilæis suis via præmuniatur: purgatorii ignem extinguere non sinunt, ne suæ unquam frigeant culinæ.

§. LXIX. Quod porro ibidem Patres Tridentini jactant, *perspicua & illustria in sacris litteris exempla reperiri, quibus nostra sententia quam manifestissime revincatur*: fateor, me nullum unquam in sacris litteris, nec perspicuum, nec obscurum legisse exemplum absolutionis ita factæ, ut poenitentibus obligatio imponeretur, opera quædam satisfactoria vel purgatorii poenas suscipiendi. Quæ ex *historiis Evangelistarum* §. LXV. exempla recensuimus, nostram potius sententiam egregie confirmant. In *epistolis Apostolicis* unicum me memini exemplum reperisse absolutionis, ejus nempe, quæ Corinthio incestus reo contigit: satisfactionem tamen ipsi a Paulo præscriptam vel purgatorio reservatam esse non memini. Objiciunt tamen nobis Pontificii exempla *Adami & posterorum*, qui in poenam peccati, morte, morbis aliisque malis multantur, *Gen. III. 16. seqq.* Davidis, *2. Sam. XII. 11. 14. XIV. 12.* populi Hebræi vitulum aureum adorantis, *Exod. XXXII.* & murmurantis *Num. XIV. 29.* Moysi & Aaronis Dominum non glorificantium ad petram, *Numer. XX. 12.* Prophetæ a Leone occisi, *1. Reg. XIII. 21.* Christianorum indigne manducantium corpus Domini, *1. Cor. XI. 30.* qui omnes remissa culpa luerint poenas temporarias. Fateor hæc viros quosdam doctissimos, nostris de cetero partibus addictos, eo redegisse, ut Deum sæpius conversos & culpa absolutos etiamnum *pœnis temporalibus* afficere haud dubitanter assere-
rent. Extant hanc in partem voces satis expressæ in scriptis *Lutheri, Melancthonis, Cbytræi, Simonis Musæi, Schilteri, Kirchneri, Chemnitii, Polyc. Lyseri, Luca Osiandri, Selnecceri, Gesneri, Hesbusii*, quos citat Theologus sanctimonia doctrinæque sobrietate nemini secundus, *Wolfgangus Franzius, Diss. in Aug. Confess. Part. III. Diss. IV. §. 140. seqq.* ipse tam acer hujus doctrinæ de pœnis temporalibus post remissam culpam adhuc perferendis defensor, ut §. 154. scripserit, *nullum articulum Christianum in praxi magis necessarium esse, atque hunc ipsum.* Ve-
run-

runtamen horum omnium mens prorsus aliena est a mente Pontificiorum, nostræ autem maxime consona: intellexerunt enim non, ut Pontificii, *pœnas proprie & formaliter dictas*, quibus ultio & satisfactio Divinæ justitiæ debita exigitur, sed *castigationes* ex paterno Dei amore immixtas, in quibus *materiale* quidem poenarum, scilicet *afflictio carnis*, comparet, *formale* autem, nempe *maledictio legis*, longissime abest. Idem porro poenas hæc temporales nec *omnibus* poenitentibus nec nisi ab ipso Deo imponi statuerunt. Quas autem Pontificii comminiscuntur poenas, *quibuscumque* poenitentibus subeundas, nec a Deo, sed a *Clericis* imponendas esse putant, illarumque solutionem, partem poenitentiae integram constituunt, nec ulla hic speranda remissio, nisi per indulgentias, vel in Jubilæo, vel alias undecunque coemptas. Itaque qui ex Nostratibus illa formula usi sunt, omnia ad timorem Dei pietatisque studium augendum, Pontificii e contrario omnia ad quæstus & nundinas suas retulerunt. Operæ igitur pretium erit, sollicitius ipsorum argumenta excutere.

§. LXX. Primum, a *pœnis primi peccati Adamitici* petitum, vulgo nobis obvertitur a Pontificiis, a nemine tamen majori cum insolentia, quam a Maldonato *Comm. in Matth. p. 264.* ubi Lutheranos culpam retenta pœna remitti posse negantes tam imperitos & inconsideratos esse ferociter clamat, *ut non unius aut alterius hominis, sed totius humani generis exemplo refutentur: omnes enim homines peccati originalis per baptismum remissa culpa gravissimas atque diuturnas tota vita pœnas luere, famem, sitim, morbos, mortem, quas peccati originalis pœnas esse & scriptura testetur, & ipsi hæretici non negent.* Sed quid si hæretici hoc ipsum universaliter verum esse negarent? In irrogenitis ac impiis poenæ illæ sunt, & quidem propriissime: non tamen in renatis ac piis. His enim cum remissa sint crimina, omnisque maledictio legis, noxarum ultionem exigentis, penitus sublata, manet quidem *materiale* poenæ, tollitur *formale*. Spoliatur Hiob bonis, liberis, sanitate. In impiis hæc sunt supplicia, quibus Divina Nemesis peccata ipsorum ulciscitur: non item in Hiobo, cui ipse Deus innocentiae testimonium contra Satanæ & falforum amicorum accusationes impertiit. Coecitas poena proprie erat in Elyma, *Act. XIII. 11.* at non in illo, qui a matris utero coecus fuerat. Christum laudo testem. Dicit enim: *neque iste peccavit, neque parentes ejus, h. e. nec ob suum, nec ob parentum pec-*

catum hæc ipsi obvénit calamitas, sed ut opéra Dei manifestarentur in illo. *Job. IX, 3.* Crux latronis improbi poena erat proprie dicta: Petri non erat. Moritur Dives, moritur Lazarus: ille in poenam, hic in solatium. *Luc. XVI. 22. 25.* Moritur Jeroboam, moritur filius ejus, hic quia boni aliquid in ipso inventum est, ille, quia nihil boni. *1. Reg. XIV. 13.* Mors impiis est stipendium peccati, *Rom. VI. 23.* piis autem ingens beneficium. *Eripit enim ipsos, ne malitia mutet intellectum, aut dolus decipiat animum ipsorum. Sap. IV. 11.* Justus si matura morte obierit, in requie erit. *v. 7.* Consummatus brevi explevit tempora longa. *v. 13.* Grata erat Domino anima ipsius: propter hoc (non autem ad poenam sumendam) propere ipsam sustulit e medio impiorum. *v. 14.* Non propter peccatum suum sed propter malum mundo venturum abripitur justus. *Fruitur pace: requiescit in cubiculo suo. Jes. LVI. 1. 2.* Hinc spiritus Dei *Apoc. XIV. 13.* jam nunc (*ἀπ' ἄρτι*) beatos prædicat eos, qui in Domino moriuntur, quia requiescunt in laboribus suis. Thomas part. 3. *quest. 69. art. 1.* Bellarminus *l. 1. de baptis. c. 12. & l. 2. de indul. c. 13.* ac Becanus *Theol. Schol. de Sacram. c. 11. q. 4. concl. 1.* censuerunt, in baptismo cum culpam, tum POENAM etiam OMNEM, & æternam & TEMPORALEM, ex piari. Cum igitur infantes quamplurimi statim post Baptismum ægrotent vel moriantur: illorum certe morbi & mors in partem poenæ numerari haud debent.

§. LXXI. Quæ ipsi Adamo & Evæ *Gen. II. 16. seq.* denunciata sunt mala, poenarum rationem ad tempus habuisse, haud inviti concedimus: sed unde probaverint Pontificii, Adamo, cum illæ primum denuncia- rentur, culpam jam tum remissam fuisse? Si hoc probare non possunt: argumentum est plane *ἀπὸ τοῦ διόγου*. Non enim quæritur, an pec- catoribus pœna imponatur a Deo? quod concedimus: verum an impo- natur post remissam culpam? quod negamus. Plura in *Apol. A. C. p. 194.* Davidis exemplum speciosius nobis objicitur: huic enim culpam fuisse remissam expresse testatur Nathan Propheta *2. Sam. XII. 13.* & pœna tamen morte filioli recens ex Bathseba nati, ac rebellionem Absalom & stupro pellicibus illato exacta esse videtur. Sed videtur tantum. Revera enim non pœna illa erat, sed castigatio, non ad ultionem su- mendam missa, sed ut exteris juxta ac Israelitis documento esset, gra- viter Deo displicere homicidium & adulterium, adversus quod tan- tam offensionem in dilecto & fideli servo decessisset: item ut eru- diretur

diretur ipse David, nec postea tale facinus auderet. Sic & de altera correptione 2. Sam. XXIV. 15. judicandum est: ubi Dominus populum vehementi peste afflixisse dicitur, ob Davidis superbiam, qua ad recensionem populi inductus fuerat. Nimirum peccati quidem noxam Davidi gratis remisit: veruntamen tum ad publicum omnium seculorum exemplum, tum ad Davidis quoque humiliationem pertinebat, gravissimum, quo Deus arrogantiam hominum averfatur, odium a superiori flagello testatum fieri.

§. LXXII. Verum heic sistendus paululum gradus, & Bellarmini insolentia retundenda erit, qui l. 2. de Indul. c. 13. nescio quo oestro percitus in nostrates, præcipue in B. Chemnitium, vehementissimo invehitur, hoc ipso, quod §. præced. destruximus, fundamento sententiam suam stabilire annixus. Recensuerat Chemnitius Exam. Conc. Trid. loc. de Indulg. cap. 3. arg. 3. p. m. 92. 93. varias causas finesque castigationum, quas piis nonnunquam infligit Deus. Primam ait esse, ut caro peccati crucifigatur & mortificetur, ne denuo in alia flagitia præcipitentur reconciliati, & ad vomitum redeant: secundam, ut sint commonefactiones, ne obliviscamur purgationis peccatorum, sed semper redigatur in memoriam, quam immensum Dei beneficium sit remissio peccatorum: tertiam, ut conspiciatur, quanta sit abominatio & atrocitas peccatorum, ne, quia credentibus ex gratia remissa sunt, vel ipsi vel alii eadem vel similia peccata secure admittant, comminationes divinas spernant, & iudicium Dei contemnant, sicut scriptum est 1. Pet. 4. si iudicium a domo Dei incipit, &c. quartam, ut subinde excitetur & crescat poenitentia, fides & caritas: quintam, ut sint materia exercitiorum spiritualium, patientiæ, humilitatis, spei, consolationis, perseverantiæ, &c. postremam, ut piis sint commonefactiones de resurrectione carnis & vita æterna, quo adspirare & capita elevare per calamitates docentur. Heic Bellarminus ægre ferens satisfactionis, quam ipse præcipuum calamitatum harum finem, esse contendit, mentionem fuisse omissam: profecto, inquit, admiranda est hæreticorum audacia, qui omnes alios fines flagellorum, divinorum admittunt, præter eum, qui ab ipso Deo in scripturis disertis verbis exprimitur. Nam 2. Reg. 12. cum Deus per Prophetam, Davidi dixisset, peccatum ipsius ob seriam poenitentiam esse dimissum, & tamen flagello mortis filii eum castigare vellet, non ait, ad mor-

„mortificandam carnem, vel ad monitionem ad cavenda peccata, vel
 „ad exercitium patientiæ, vel alios fines ejusmodi, sed ait: verunta-
 „men quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filius, qui
 „natus est tibi, morte morietur. Quid clarius ad significandam vin-
 „dictam divinam pro peccato commisso? Imo nihil obscurius. Ne-
 „que enim dicitur: *quia adulterium & homicidium commisisti, nec dum*
Justitiæ Divinæ pœnas pendisti, filius morte morietur: sed potius: *quia*
blasphemare fecisti inimicos Domini. Non igitur his verbis Deus vin-
 dictam poenamque minatus fuit, sed potius tertium castigationis fi-
 nem a Chemnitio commemoratum spectavit, propterea scilicet Da-
 vidi ærumnam istam immissurus, ut conspiceretur, quanta sit abo-
 minatio & atrocitas peccatorum ab ipso perpetratorum, ne, quia Davidi
 ex gratia remittebantur, inimici Domini, h.e. Gentiles, occasionem ar-
 riperent, calumniandi, Dominum vel *προσωπολήπτην* esse, vel nul-
 lam boni malive curam habere, ideoque ipsam puriorem religionem
 contumacius averfarentur: item ne in ipsa gente Hebræa profanæ
 mentes eadem vel similia peccata secure admitterent, & comminatio-
 nes judiciumque Dei contemnerent.

„ S. LXXIII. Instat Bellarminus, & Davidem ait jejunasse, fle-
 „visse & orasse, ut averteret flagellum illud Dei, qui tamen non hoc
 „fecerit, ut impediret bonos illos fines, i. e. mortificationem carnis,
 „exercitia patientiæ & similia, sed ut satisfaceret Deo per aliam vi-
 „am, quam per mortem filii. At qualis hæc est consequentia: *Da-*
vid non jejunavit, flevit & oravit, ut mortificationem carnis & exercitia pa-
tientiæ impediret; ergo id fecit, ut satisfaceret Deo? Paulus 2. Cor. XII, 8.
 ter oravit Dominum, ut angelus Satanae a se discederet. Ergone o-
 ravit, ut aut mortificationem carnis & exercitia patientiæ impediret,
 aut Deo satisfaceret pro peccatis suis? Neutrum veritati est consen-
 taneum. Quid igitur est, quod viri sanctissimi nonnunquam divi-
 nas deprecantur castigationes, quæ tamen nonnisi ad mortificatio-
 nem carnis & exercitium virtutis Christianæ immittuntur? Respon-
 det sanctissimus Auctor Epistolæ ad Hebr. XII, 11. *Omnis castigatio,*
dum adhuc præsens est, non gaudii, sed tristitiæ materia esse videtur. Fru-
 ctus enim inde consecuturus non tam efficaciter afficit animos,
 quam præsens doloris acerbitas. Quamvis itaque intelligant, ad
 mortificationem carnis suæ ærumnas, quas sentiunt, pertinere: faci-

le tamen tantum sibi de boni propositi sui constantia pollicentur, ut se etiam absque his durioribus remediis in posterum in probitate perseveraturos esse credant. Quid multa? Ipse David 2. Sam. XII. 22. ingenue profitetur se jejunasse, flevisse & orasse, non ut *justitiæ* Dei *satisfaceret*, sed ut *misericordiam* ejus commoveret ad dandam ægro- tanti puero vitam. Qua spe cum exciderit: novo nobis argumento constat, jejunia, fletus & preces satisfactionum loco non esse haben- das: alias enim inique egisset Deus, quod, satisfactionem jam a Da- vide præstita, nihilominus puerulo mortem, quam David satisfacti- onibus istis redemerat, obtulit, atque ita duplicem satisfactionem exegit.

§. LXXIV. Præterea, inquit Bellarminus, non raro flagellum, Dei pro peccato commissio est mors corporalis ejus, qui flagellatur, ut perspicuum est ex lib. 3. Reg. cap. 8. ubi Propheta Domini ob in- obedientiam traditur a Deo leoni interimendus, & tamen ante, mortem sine dubio remissum fuit ei peccatum quoad culpam: mors, autem corporalis ejusmodi flagellum est, ut non possit infligi ad, mortificationem carnis, admonitionem ad cavenda peccata, exer- citia patientiæ, & similia, quæ post mortem cessant, sed solum ad ul- tionem peccati commissi. Verum quis neget, mortem corpora- lem esse admonitionem ad cavenda peccata, non morienti quidem, sed aliis, qui ut exemplis peccatorum ad ea imitanda, ita vicissim e- xemplis poenarum ad eadem declinanda incitantur? Atque hic est *tertius* castigationum finis a Chemnitio memoratus: cui & *quarta* e- jusdem ratio est addenda, quod scilicet castigatus ipse ad poenitenti- am excitari potest, non quidem post mortem, sed in ipsa morte.

§. LXXV. Quod de *Israëlitis a Deo ob μοσχολατρείαν & seditio- nem in deserto interemtis* objiciunt Papistæ, alii aliis responsionibus di- luunt. Ego sane l. c. Exod. XXXII. nec *culpa* nec *pœna* remissionem in- venio. Petierat Moses v. 32. ut Deus populo condonaret peccatum, aut si hoc nolit, se quoque ex libro suo dekeret. At quid responderet Deus? num se condonaturum populo dicit? Nihil minus. *Quisquis peccaverit in me*, inquit, *eum delebo de libro meo.* Nunc autem abi, duc populum, quo jussi: angelus meus aderit tibi: ab ipsis autem statim tempore ultionem peccatorum suorum probe repetam. Nulla hic remissionis, nec plenæ, nec semiplenæ, mentio: imo quot verba, tot iræ divinæ indi-

Eia audiuntur. Similiter in altero loco Numer. XIV. 20. non de remissione culpa agitur, sed de dilatione pœna; non de gratia, quam Deus populo rebeli in posterum exhibiturus sit, sed de insigni patientia, qua priora illius flagitia inulta atque impunita dimiserat. Parce, inquit Moses v. 19. peccato populi huius pro ingenti misericordia tua, quemadmodum ei pepercisti inde usque ab egressu ex Aegypto. Respondet Deus v. 20. 21. Peperci quidem ei, sicut dixisti, dilataque, quam pridem commoverat, pœna poenitendi spatium dedi: sed quoniam in contumacia sua ferociter persistit, juro per vitam meam sempiternam, me nunc ita animadversurum esse in improbitatem ipsius, ut gloria mea & fama vindictæ huius impleatur omnis terra. Nam omnis viri, qui, cum gloriam meam & miracula in Aegypto ac deserto a me facta viderint, me tamen jam decem tentaverunt vicibus, nec voci mee paruerunt, non videbunt terram, quam patribus eorum jurejurando promisi: omnes, qui me irritarunt, non videbunt illam. Si quis etiam sequentia verba contulerit, nihil minus quam reconciliati Numinis & remissæ culpæ signa reperiet. Et certe prorsus incredibile est, Deum gentem malitiosam (ut ibidem v. 27. 35. audit) & contumacem atque adeo reconciliationis cum Deo minime capacem, in media improbitate sua ob unius Mosis preces & culpa rebellionis & æterna pœna absolvisse, vitæque æternæ heredes, (ut quidam satis imprudenter asserunt,) constituisse.

§. LXXVI. *Mosi & Aaroni fateor remissam fuisse culpam inobedientiæ suæ: sed addo, iisdem remissam simul poenam. Negatio terræ promissæ pœna quidem fuit, cum denunciaretur Num. XX, 12. denunciabatur enim ab irato adhuc Numine, delicto adhuc recenti, necdum vera poenitentia expiato: placato autem postea Deo, non pœna amplius fuit, sed castigatio, necessaria utique, ut toti genti, cui ducum suorum prævaricatio haud mediocri scandalum præbuerat, imo toti terrarum orbi & seræ posteritati metus Divinæ justitiæ incuteretur. Non defuerunt tamen afflictis solatia: Aarone adhuc vivo filium sibi successorem constitutum vidente, Mose autem beatissimæ illius tantisque votis concupitæ terræ Palestinæ conspectu in monte Hor ante obitum suum fruente. Quantum ad Corinthios, quos Paulus 1. Epist. XI. 30. ob abusum S. coenæ partim ægrotasse, partim vitæ excessisse ait: illi aut poenitentes erant, aut contumaces. Si contumaces: pœna utique fuit morbus & mors ipsorum, remanente*

tamen simul culpa, & subsequente morte aeterna. Si poenitentes: non poena proprie erat id, quod perpetiebantur, sed castigatio. Hanc distinctionem ipse Paulus suppeditat *l. c. vers. 32.* *Judicati*, inquit, & Domino *παιδεύομεθα*, castigamur, corripimur, erudimur, ne cum hoc mundo damnemur. Castigantur ergo pii, non ut poenas luant, sed ut effugiant. Nec Patribus, quorum magna & verbo Dei proxima est apud Pontificios autoritas, ignota fuit hæc inter poenam & castigationem distinctio. Chrysostomus ad h. l. *Cum corripimur*, inquit, & Domino, magis est admonitionis, quam damnationis, medicina, quam supplicii, correctionis, quam poena. Augustinus in Psal. XXXVIII. *Quod pateris, unde plangis, medicina est tibi, non poena: castigatio, non damnatio.* Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hereditate, &c. Tota ista miseria generis humani, in qua gemit mundus, noveritis, fratres, quia dolor medicinalis est, non sententia poenalis, &c. Idem de peccat. merit. & remiss. l. II. cap. XXXIV. *Labores hominis ante remissionem sunt supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina exercitationesque justorum.* M. Antonius de Dominis l. V. de Rep. Eccles. c. II. §. 31. recitat sermonem Gelasii Papæ, nobis apprime consonum. *Cum erranti*, inquit, poena præfigitur, quam diu manet errans, eadem poena constringitur, quia errans esse non potest sine poena errati. *Qui si errans esse destiterit, poena, que erranti est præfixa perpetua, non erranti, i. e. alteri effecto, quam cui præfixa est, non solum non potest esse perpetua, sed nec esse jam poena.* Non est enim ipse, cui præfixa est: erranti enim præfixa est, non non-erranti. Concludo hunc locum verbis Chrysostomi Hom. II. in Psal. LI. *Ubi misericordia flagitatur, interrogatio cessat: ubi misericordia postulatur, judicium non servit: ubi misericordia petitur, poena locus non est: ubi misericordia, questio nulla: ubi misericordia, condonata responsio est.* Quæ verba utcumque torqueantur, nunquam tamen conciliari poterunt cum dogmate Scholastico, de poena satisfactoria a viris piis post remissionem culpam adhuc luenda.

§. LXXVII. Verum enimvero etsi daremus Pontificiis, pios obtenta jam peccatorum venia poenis etiamnum obnoxios esse nondum tamen inde conficitur commentitia illa Jubilæi virtus & facultas plenissimam omnium istarum poenarum remissionem conferendi: in qua imaginaria facultate formam & quasi animam Jubilæi sui ponunt Papistæ. Quam altas in Papatu radices egerit superstitiosa illa de effi-

cacitate Jubilæi opinio, luculenter demonstrant ampullæ encomiorum quibus in Bulla Innocentii XII. (cujus, dum hæc scribimus, mors ad nos perfertur) mirifice exornatur. Antiquorum, inquit, Pontifex, habet fida traditio, per decurrentes seculorum ætates, centenis quibusque ab ejusdem Domini nostri salutifera incarnatione annis amplissimas peccatorum indulgentias ac remissiones pie ac devote sacra Apostolorum limina visitantibus esse propositas. Deinde, velut Deus, advocat *cælum & terram*, non tamen, ut judicet, sed ut decipiat *populum suum*. *Congregat sanctos suos*, non qui *statuta Divina humanis*, sed qui *humana Divinis præferant*. Conf. *Psalm. L. 4. 5.* Audite ergo, inquit, hæc omnes gentes, quæ Christi nomine gloriamini: auribus percipite, qui habitatis orbem, Reges terræ & omnes populi, simul in unum dives & pauper. Hæc ex *Psalm. XLIX. 2. 3.* Sed quæ sequuntur, prorsus dissimilia sunt. *Psalm. v. 4.* ait: *Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam.* Contra os Pontificis loquitur vanitatem, & meditatio cordis ejus agitat fallaciam. Nos, inquit, Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris, annunciamus vobis & evangelizamus Annum Domini placabilem, Annum expiationis & veniæ, redemptionis & gratiæ, remissionis & indulgentiæ: hoc est, si Deo placet, JUBILÆUM. Eundem postea vocat *Annum acceptabilem Domino, cælestium gratiarum ubertate redundantem*. Hæc tamen præconia, satis licet hyperbolica, pro parvis duci possunt, si comparantur cum iis panegyricis, quibus *Auctor der eigentl. Beschreibung Jubilæum* cumulare ausus est. Piget omnes ejus ineptias referre: sufficiant speciminis loco, quæ p. D. 3. effutiit, ubi *Christianos gaudio jussit exultare*, daß sie überkommen die sonderbahre Gnade des H. Jubel-Jahrs / über welche erzittern die Hölliche Pforten / und die Teuffel vor Zorn rassend werden / weil sie mit aller ihrer Macht nicht haben können verhindern ein so heiliges und heilsames Werck. O horrenda Satanæ ludibria, qui misero huic mortalium generi, se crepundia ipsorum extimescere persuadet, & ubi ridet hominum stultitiam, trepidationem simulat!

§. LXXIIX. Sed advertamus jam animum, ut probe intelligamus, quæ sit illa peculiaris portisque inferorum tantopera metuenda Jubilæi gratia. Scilicet conceditur poenitentibus *facultas eligen-*

di confessorium; confessoribus autem datur *auctoritas absolvendi a multis casibus reservatis, multisque censuris Ecclesiasticis, & vota nonnulla in alia pia opera commutandi*. Levia fortassis hæc videbuntur Lutheranis ac Reformatis: Pontificiis certe atque Diabolis sunt maxima. Illi enim exultant gaudio atque triumphant, videntes, se nunc ab iis quoque peccatis, quorum remissionem Majestas Pontificia sibi soli alias *reservare* solet, nullo negotio per satellites ejus absolvi posse. Diaboli autem, si Auctori nostro credimus, contremiscunt, & indignatione in rabiem pene vertuntur, quod flagitiosissimos quosque a censuris Ecclesiasticis absolvi, & reliquos impunitate scelerum ad eorundem imitationem ultro invitari cernunt. At restat alia longe sublimior atque augustior Jubilæi gratia, quam Pontifex in ipsa Bulla omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, Basilicas urbis Romæ durante Jubilæo visitantibus &c. *offert, PLENISSIMAM omnium peccatorum indulgentiam, remissionem ac veniam* misericorditer in Domino ipsis concedens & impertiens. Quemadmodum vero totum hoc indulgentiarum genus infinitis Scholasticorum litigiis est expositam, ut vix magis a nobis quam inter seipsos dissentiant Cadmæi fratres isti: (*vid. Gerbard. Conf. Cath. l. II. part. II. art. XVI. c. VII. f. m. 1305. sq.*) ita nec hac in parte inter ipsos convenit, quid sit *indulgentia plenissima*, & quid inter *non-plenam, plenam, plenior* atque *plenissimam* intersit. Nam quod Bonifacius VIII. definitionem *indulgentiæ plenissimæ* poscentibus respondit, *eam tantam esse, quanta de clavium potestate dari potest*: verba dedit, rem ipsam non explicuit: cum definitio obscurior sit definito.

§. LXXIX. Scholastici, quos Chemnitius *Exam. Conc. Trid. part. IV. cap. de indul. p. m. 127. 128.* recenset, plenitudinem indulgentiarum eousque extendunt, ut istis & *culpa* & *pœna* remissionem attribuant. Huberus *Anti-Bellarmin. Lib. V. cap. IX.* (cujus etiam extat scriptum Germanicum *von der Jubel-Freude*) suppeditat nobis excerpta quædam ex libro ann. 1457. Romæ edito, cui titulus: *indulgentiæ ex stationibus ad templa sanctorum*. In iis non solum expresse *plenaria remissio omnium peccatorum A CULPA ET POENA* pro stationibus illis promittitur, sed etiam majoris emphaseos gratia additur: *Qui devotione per aureas portas, quæ tantum in Jubileo aperiri solent, ingreditur, liber sit a peccatis non aliter, ac cum baptizatur homo*. Similia vel etiam deteriora

riora Osorius profert *Tom. V. conc. in publ. Jubil.* Cum jubilæus, inquit, jungitur pœnitentia, indulgentia plenissima conceditur: tunc enim procedit ab ea homo, tanquam a fonte baptismatis, liber ab omni peccato, ut nihil sit, quod eum tenere possit, quin in cœlum evolet, si hinc migraret &c. Et pag. 864. Jubilæum dicere possumus tertium baptismum; sicut baptismus dicitur indulgentia plenissima, quia in eo omnis *CLLPA* & pœna deletur: ita Jubilæum dicere possumus Baptismum, cum in eo simile quid fiat. His e recentioribus accedere videtur Georg. de Rhodes, qui *Theol. Scholast. T. II. f. 624. b.* in Jubilæo ait a Pontifice aperiri thesauros Ecclesiæ, concedique fidelibus amplissimum illud munus ad dissolvenda debita omnia & recuperandam primam innocentiam. Et, nisi me omnia fallunt, in eadem sententia est Auctor Descriptionis, quam examinamus. Quid enim aliud sibi volunt verba pag. B. 4. b. Die / so am Jubel-Jahr durch die H. Pforte gehen / bemühen sich ihre Mackel abzuwischen / und sich der Straffe zu entschütten wegen der Sünde. Heic notanter dicit Auctor non solum pœnam, sed etiam maculam (quam ad culpam pertinere Becanus docet *Man. Contr. p. 213.*) per Jubilæum aboleri. Idem Pag. D. 2. b. commendat die Krafft und Wirkung / so das Jubilæum hat zur Abwaschung der Sünden.

§. LXXX. Ne quis vero hæc duntaxat privatorum quorundam somnia fuisse existimet, ostendemus nunc, similia, imo sæpe incautius dicta passim in Bullis Pontificum legi. Paulus II. in Bulla, quæ incipit *Ineffabilis*, & *Bullar. Rom. T. I. f. 402.* extat, per Jubilæum genus humanum piissimo Redemptori nostro reconciliari audacter affirmat. Statuimus, inquit, & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus omnis Jubilæus (plenariæ videlicet remissionis & gratiæ & reconciliationis humani generis nostro piissimo Redemptori) cum omnibus & singulis indulgentiis & peccatorum remissionibus supra dictis de 25. annis debeat frequentari ac etiam celebrari. Urbanus VIII. in Bulla, quæ incipit *Omnes Gentes*, & extat *Bull. Rom. Tom. IV. fol. 49.* anno Jubilæo singularia quoque sanctificationis dona, nescio qua ratione ductus, experientia certe palam reclamante, (*vid. sup. §. 58.*) adscripsit. Tot, inquit, tantaque eo anno ad sanctificationem beneficia coelitus promanant, ut pene omnes sacros thesauros Divina munificentia in Christi fideles diffundere videatur. (Quibus consona sunt verba Auctoris der Eig. Beschreib. pag. A. 4. Das

Das Heil. Jubel-Jahr / in welchem großer Ablass verliehen wird / eröffnet uns das Haus der Barmherzigkeit Gottes / auff daß wir darinnen Hülffe finden für unsere Armseeligkeiten / auff daß wir überwinden können die Versuchungen / das Böse meiden und uns in dem Guten üben / so uns gezeiget wird in den Geboten Gottes.) Sed quæ sequuntur in allegata Urbani VIII. Bulla, multo expresfiora sunt atque audaciora. Quamvis, inquit, nonnulli ex Romanis Pontificibus, prædecessoribus nostris, eidem Jubilæi anno concelebrando præscriptum olim temporis spatium provide arctantes tam solennem *CULPARUM REMISSIONEM* Divinæque justitiæ debitarum poenarum relaxationem intra angustiores annorum limites contraxerint, &c. Quibus verbis tam clare atque expresse Pontifex non minus *culparum remissionem*, quam *pœnarum relaxationem* Jubilæo suo attribuit, ut quomodo recentiores Pontificii, qui *culpam* per indulgentias remitti negant, sententiam suam simul, & infallibilitatem Pontificis tueri queant, minime assequar. Quid, quod recentissima quoque Innocentii XII. Bulla tantam Jubilæo adscribit efficaciam, ut sine dubio plerique, quos suæ infallibilitatis opinione fascinavit, non solum *pœnæ temporalis*, sed ipsius *culpæ remissionem*, *vitaque æternæ consecutionem* inde expectaturi sint? Non urgebo nunc vim verborum illorum, quibus *plenissimam omnium peccatorum remissionem ac veniam* anno hoc Jubilæo Romam adventantibus pollicetur, ubi ipsius *culpæ abolitionem* promitti facile cuivis in mentem venit. Illa vero longe proterviora: *non ut pridem Judaicum populum ad terrenarum possessionum recuperationem Christianus nos annus Jubilæus invitat, sed ad æternæ affecutionem hereditatis, a qua nos prævaricatio primi parentis excluserat; non ab humana servitute manumittimur, sed in libertatem filiorum Dei vindicamur; non pecuniarum debito absolvimur, sed peccatorum*: quibus verbis non solum absolutio a peccatis, verum & affecutio æternæ hereditatis & vindicatio in libertatem filiorum Dei Jubilæo attribui videtur. Non equidem dubito, quin absurda hæc ab hominibus pertinacibus Pontificiæque auctoritati tuendæ devotis utcunque ad saniolem sensum detorqueri possint: indigna tamen res est, quod Pontifices & eorum affecclæ de industria tam ancipiti atque obscuro sermonis genere mentem suam involvunt. Cur non scapham scapham appellare malunt? Cur affectata ambiguitate ac hyperbolicis Jubilæi sui encomiis inscitum populum

pulum in fraudem erroremque inducunt, ut multo majora sibi ex Jubilæo emolumenta promittat, quam revera inde consequi potest? Circumforaneorum est ista solertia, ut homines Panegyricis verborum exaggerationibus deludant: eos vero, quibus Deus Ecclesiæ suæ curam commisit, candor decet & ingenua, ut vivendi, ita & loquendi ratio, præsertim ubi de rebus spiritualibus cultuque supremi Numinis sermo est.

§. LXXXI. Qui acutiores paulo atque sinceriores sunt in scholis Pontificiis, ultro fatentur, nullam Jubilæo cæterisque indulgentiis inesse vim, ad vitam æternam remissionemque culpæ obtinendam, nec alium ad immensa hæc beneficia aditum patere, nisi tritum illum & quolibet anno apertum, videlicet per poenitentiam. Vide *Bellarmin. lib. I. de indulg. & Jubil. cap. III.* & novissimum *Episcopi Laudunensis Edictum*, quod *Journal des Savans Tom. XXVII. p. 43.* exhibet: item nuperrime, quod mirum, *Eustach. Eisenhuet Evang. Posaun. Widerhall p. 8.* Ne tamen hi prorsus destituant causam Summi Pontificis sui, fingunt, Jubilæum, quamvis nullum ad expiationem culpæ averfionemque poenarum æternarum habeat momentum, tollere tamen, *pœnas temporales, quas homines in foro secreto & poenitentiali debeant.* Harum faciunt duo genera: alias ad hoc seculum, alias ad futurum referunt. *Hujus seculi pœnas* vocant eas afflictiones, quas homo poenitens ad satisfactionem pro peccatis suis præstandam vel sponte vel confessarii jussu suscipit. *Futuri seculi pœnas* ajunt esse tormenta & cruciatus, quos animæ fidelium, a reatu poenæ temporariæ nondum satis perpurgatæ, in igne purgatorio sustinent. Ab utroque poenarum genere Jubilæum suum liberare affirmant Pontifices, (*conf. Bellar. l. I. c. XIII.*) & circa posterius quidem adeo liberales sunt, ut non solum his, qui adhuc superstites ipsi Jubilæo interfunt, liberationem promittant, verum etiam illis, qui in via morte præventi conditiones ad lucrandum Jubilæum præscriptas implere nequeunt. Indicat hoc novissima Innocentii XII. Bulla. Quoniam, inquit, evenire potest, ut ex iis, qui hac de causa iter aggressi fuerint, vel ad Urbem se contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipsa Urbe morbo vel alia legitima causa detenti, aut morte præventi, definito dierum numero non completo, ac ne quidem fortasse inchoato, præmissa exequi, & dictas Basilicas visitare nequeant: Nos piæ promptæque ipsorum

volun-

voluntati, quantum in Domino possumus, benigne favere cupientes, eosdem vere poenitentes & confessos prædictæ indulgentiæ & remissionis participes perinde fieri volumus, ac si dictas Basilicas diebus a nobis præscriptis reipsa visitassent, ut præfatis necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono sancti spiritus consequantur. Sed longe arrogantius Clemens VI. in Bulla sua: item, inquit, concedimus, si verus confessus in via moriatur, quod ab omnibus peccatis suis penitus sit absolutus. Et nihilominus prorsus mandamus Angelis paradisi, quantum animam illius a purgatorio penitus absolutam in paradisi gloriam introducant. Quorum verborum tametsi dudum puduerit Pontificios: vere tamen ea in Bulla Clementis extitisse Joh. Hornbeck ex veteri quodam Ms. Bibliothecæ Ultrajectinæ & Joh. Frid. Mayerus *Vindic. Luth. Apocal. p. 178.* ex antiquorum recentiumque Papistarum scriptis probarunt. Enimvero quid mirum Clementem VI. inter medias barbarorum seculorum tenebras pro imperio mandasse Angelis, ut eos, qui Jubilæi gratia Romam iter adorti in via morte præpropere occuparentur, ab ingressu purgatorii liberarent, cum Clemens VII. ducentis fere annis post, atque adeo in media luce veritatis Evangelicæ Lutheri ministerio restitutæ, ausus fuerit, non minori procacitate, Jubilæi sui fiducia, eos quos jam comprehenderunt horrendæ purgatorii flammæ, ex ipsis orci faucibus in coelum revocare? Ita enim in Bulla, quam Lutherus refutavit *Tom. II. Altenb. fol. 856. seqq.* Nos, inquit, ex paterno beneplacito, & quantum per Deum possumus, cupimus illos, qui in purgatorio sunt, & amore cum Christo uniti decesserunt, & in vita meriti sunt, hac indulgentia juvare, & ex potestate Apostolica, ex thesauro sanctæ matris Ecclesiæ, ex misericordia Divina & plenitudine nostræ potestatis volumus & concedimus, ita, ut si qui parentes, amici vel alii fideles ex bonitate impulsæ pro iis animabus in purgatorio ad remissionem poenarum, in quibus secundum divinam justitiam sunt, durante Jubilæo juxta Poenitentiæ nostrorum prædictorum ordinationem, devota visitatione dictarum Basilicarum, dicto modo, Eleemosynam in arcas, quæ in Basilica S. Petri sunt, deponant, tunc plenissima indulgentia per modum auxilii illis animabus, quæ in purgatorio sunt, pro quibus dictam Eleemosynam benigne contulerunt, ad plenissimam remissionem poenæ faciat. Videmus hic Pontifi-

cem pro beneplacito suo poenas purgatorii, quas *Divinam justitiam exigere* ait, *ex plenitudine potestatis suae*, qua Divinae justitiae pro lubitu derogare potest, *animabus jam in purgatorio versantibus plenissime remittere*, imputando iis opera, quae ipsis insciis ab aliis peraguntur. Quamvis autem tanta sit ausu hujus temeritas, ut multi inter ipsos Pontificios tam effraenem Pontificis sui in inferos potestatem aperte negent, (*videantur Auctores, quos Gerhardus Conf. Cathol. l. II. par. III. art. XVI. cap. VII. fol. 1306. a. allegavit*) major tamen ipsorum pars pro eadem magno propugnat opere. Bellarminus *lib. I. de Ind. & Jub. c. XIV. res*, inquit, *certissima est & apud Catholicos indubitata, indulgentiis juvari posse animas, quae in purgatorio poenas luunt*. quanquam hic rursus novae inter ipsos exurgunt lites, utrum profint indulgentiae per modum judicii & absolutionis, an vero per modum suffragii & solutionis? porro, si per modum suffragii: num suffragia valeant per modum meriti de congruo? an per modum impetrationis? an per modum satisfactionis? neque modus, neque finis est quaestionum & controversiarum inanissimarum.

§. LXXXII. In his alii aliis quidem moderatius nugantur: revera tamen nugantur omnes turpissimeque hallucinantur. Nihil enim Sacrae Scripturae, nihil sanae rationis dictaminibus, sed omnia partim Ecclesiae Romanae auctoritate, partim curiae Papalis utilitate unice metiuntur. Sane fabulosa illa, quam adversarii nobis in hac causa praecipue opponunt, purgatorii machina jampridem ita a nostratibus est exusta, ut in ea destruenda tempus conlumere vix operae pretium sit. Ponamus tamen existere purgatorium, Divinamque justitiam exigere, ut in eo pii & fideles supplicia pro peccatis suis exsolvant: qua fronte Pontifex audet Divinae intercedere justitiae, & quos illa flammis purgatricibus emundat, ante tempus a Deo statum emittere, & coelo immundos obtrudere? Dicit equidem *l. c.* Bellarminus: Pontifex non absolvit animos defunctorum, sed offert Deo ex thesauro satisfactionum, quantum necesse est ad animas liberandas: & Deus acceptans alienam satisfactionem communicatam animabus defunctorum, eas liberat a reatu illo poenae. At mirum sane, Deum e manu Pontificis R. satisfactionem pro animabus defunctorum acceptare, nec tantundem efficere coelestem ac supremum Pontificem nostrum, filium Dei unigenitum, qui *per proprium sanguinem introivit in sancta, inventaque aeterna redemptione coram*

Dei

Dei vultu apparet, interpellans assidue pro nobis, nec alienam satisfactionem, sed sanctissimi corporis sui sacrificium Deo offerens, sempiterno sacerdotio fungitur. Hebr. VII. 24. 25. IX. 12. 24. X. 10. cont. Rom. VIII. 34. 1. Job. II. 1. Aut enim non vult Christus offerre Deo satisfactionem suam pro animabus defunctorum, aut eam offerre volens, Deum ad eam acceptandam permovere non potest. Si non vult: sequitur, Papam Christo clementiorem esse, cum ille liberet animas purgatorio, Christus easdem liberare nolit. Si offerre vult, neque tamen exauditur: sequitur, Papam in majori apud Deum gratia esse positum, quam ipsum Dei filium: hic enim non potest reconciliare Deum oblatione satisfactionis suæ & remissionem poenæ impetrare, cum tamen Papa possit. Si dicunt, Christum munus offerendi Deo satisfactionem suam Papæ contulisse: primum aperte cum scriptura pugnant, quæ disertis verbis ait, *Christum ipsum cum sacrificio suo coram Deo pro nobis apparere, nec sacerdotium suum aliis deferre, sed perpetuo retinere, & unico sacrificio suo non solum inchoasse propitiationem & redemptionem nostram, sed & in æternum consummasse sanctificatos.* Conferatur præter loca paulo ante allegata Cap. X. ad Hebr. v. 14. Deinde per se incredibile est, Christum munus suum sacerdotale maximum atque gravissimum, & tot animarum fidelium intensissimaque caritate a se dilectarum salutem hominibus hujusmodi non raro sceleratissimis commisisse, ita plane, ut hi, prout ipsis visum est, quibusdam animabus satisfactiones Christi applicare, aliis haud deterioribus, quin etiam multis longe melioribus, easdem denegare, quasdam quantocyus ex cruciatibus purgatorii eripere, alias per multa secula in iisdem omnis solatii expertes relinquere possint. Auctor epistolæ ad Hebræos Cap. VII. 26. 27. *Talis, inquit, nos decebat Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cælis factus, cui non quotidie opus est, quemadmodum sacerdotibus, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi.* Jam vero hæc omnia omnino defunt Papæ. Minime igitur dignus est, qui Pontificatu pro animabus nostris fungatur, & pro iis satisfactiones, velut sacrificia, Deo offerat. Nemo est tam ignarus rerum, tamque hospes in mundo, ut ignoret, quantos pecuniarum acervos, superioribus præsertim seculis, ista indulgentiarum fraude corraferint Romani Pontifices. Jam si fictitia nullisque certis documentis nixa potestate

tam atrociter abutuntur: quid facturi essent, si Christus vere ipsis potestatem, satisfactiones suas applicandi, & quas vellent, animas ex purgatorio dimittendi, commisisset?

§. LXXXIII. Sed ponamus habere Papam tantam in satisfactiones Christi potestatem, ut illarum applicatione per indulgentias facta animas purgatorio liberare, atque adeo, ut Augustinus Triumphus ait, *purgatorium evacuare* queat: cur ergo non omnibus, qui vera poenitentia acta moriuntur, illas impertit? cur iis solum licet esse tam beatis, qui Romam ad Jubilæum proficiscuntur, vel alias magnam pecuniæ summam ærario Papali inferunt, vel pro quibus amici sui Jubilæum frequentant, aut indulgentias redimunt? Certe avarissimum crudelissimumque tyrannum Papam esse oporteat, qui cum omnes pios acerbissimis atque ineffabilibus doloribus per indulgentias suas liberare queat, paucissimos tamen nec nisi eos, qui indulgentias vel pecunia sua ipsi redemerunt, vel amicorum misericordia redemptis fruuntur, inde liberet, reliquis, licet melioribus, plane destitutis. Proposuit hoc dubium sub ipsa Reformationis auspiciis B. Lutherus Noster in *Disputatione nundinationi Tezeliana opposita thes.*

82. Warum entlediget der Pabst nicht alle Seelen zugleich aus dem Fege-Feuer um der allerheiligsten Liebe willen / und von wegen der höchsten Noth der Seelen / als der allerbillichsten Ursachen / so er doch um des allervergänglichsten Gelds willen zum Bau S. Peters Münster unzählich viel Seelen erlöset / welches doch die liederlichste Ursache ist? *Item thes. 84.* Was ist das vor eine neue Heiligkeit Gottes und des Pabsts / daß sie den Gottlosen und Feinden Gottes ums Gelds willen vergönnen / eine Gottsfürchtige und von GOTT geliebte Seele zu erlösen / und wollen doch nicht vielmehr um der grossen Noth derselben Gottsfürchtigen und geliebten Seelen willen sie aus Lieb umsonst erlösen? Was könnte der Kirchen mehr Guts wiederfahren / als wenn der Pabst / wie ers nur einmahl thut / also hundertmahl am Tage jedem Gläubigen diese Vergebung und Ablass schenckte? *Vid. Luther. Tom. 1. Altenb. fol. 17.* Ad has Lutheri objectiones cum ad ceteras responderet, nihil habuit, quod reponeret, Tezelius.

§. LXXXIV. Præterea haud exigua me subit admiratio, quid sit, quod ne ipsi quidem sanctissimi Pontifices horrida illa purgatorii loca

loca per indulgentias suas evitare possint. Bellarminus *lib. 1. de ind. & Jubil. c. XIV.* ex quadam Petri Damiani epistola, refert, animam Benedicti Pontificis R. in purgatorio constitutam apparuisse, Deo permit-
tente, cuidam, atque ab eo petiisse, ut suffragia pro ipsa fierent, & ad-
didisse, se per ea suffragia liberandam, quando hoc miseratio Divina de-
creverit. *Conf. Spec. Exempl. dist. 1. exem. 108. dist. 9. exempl. 109.* Atque
hic ipse purgatorii metus facit, ut moriente Papa missæ celebrentur
in funere ipsius uno die 200. & novem diebus sequentibus quotidie
100. Missæ. *Vid. plura lib. ceremon. Pontif. præsertim t. 15. de agrot. Pontif.*
Quid si quis ex his sic concludat? Aut potest Papa per indulgentias su-
as purgatorio liberari, aut non potest. Si potest: nemo est ipso sto-
lidior, quod istud tam paratum remedium ultro adspernatur, cumque
purgatorium effugere possit, ingredi illud mavult, ac deinceps libe-
rationem ab aliena misericordia petere. Si non potest: aut se solum
non potest liberare, aut ne alios quidem. *Si se solum:* nemo est in-
felicior ipso, qui cum alios atrocissimis cruciatibus istis eximere que-
at, seipsum nequeat. *Sine alios quidem:* cur ergo in Jubilæo & a-
lias læpius liberationis hujus spem facit hominibus? Quid enim
proderit plenissima indulgentia iis, qui Romam ad Jubilæum cele-
brandum profecti in itinere moriuntur, promissa, nisi ipsos poena
purgatorii liberet? *Culpam* quippe indulgentiis non deleri nunc fere in
confesso est: nec poenas a piis post hanc vitam lui statuunt, præter eas,
quas purgatorii flammæ inferunt. Quocunque igitur se vertant, pre-
mi se sentiunt Pontificii.

§. LXXXV. Nec multo felicius se expediunt circa *pœnas tem-
porales hujus seculi*, quas similiter indulgentiis Papalibus, iis præfer-
tim, quæ in Jubilæo impertiuntur, remitti censent. Quæ enim obse-
cro sunt illæ pœnæ, in quibus eluendis Jubilæivis se exserit? Num fla-
gella divinitus immissa, penuria, morbi, mors, orbitas, pestis, bella,
fames? Ita sane existimandum est, si exempla Scripturæ, quibus Pon-
tificii hypothesin suam de reatu pœnæ temporalis post remissam cul-
pam remanente probant, respicimus. (*Vid. supra §. 69.*) Verum hic
novo nobis experimento demonstratur Pontificiorum scriptorum
fraudulentia. Norunt enim ipsi flagella ista divina indulgentiis Ju-
bilæi sui non averti posse, neque istorum ullam rationem habent,
(alias enim non tam audacter circa res spirituales atque divinas lu-

dos facerent, sed omnis ipsorum cura ad commentitias satisfactiones suas defendendas fertur, quibus cum nullum in Scriptura præsidium inveniant, dicis causa afflictiones plane diversas ex sacro codice conqui-
runt, easque ad hanc controversiam, toto licet oculo distantem, ine-
ptissime trahunt. Simili fraude dictum Pauli 2. *Cor. II. 10.* ad indul-
gentias suas detorquent: cum tamen luce meridiana clarius sit, ibi
tantum de condonanda *excommunicationis poena, quæ peccatori ante pœ-
nitentiam imposita erat*, non autem de remissione *pœna satisfactoria, post
pœnitentiam luenda, agi.*

§. LXXXVI. Ceterum tria sunt genera *pœnarum satisfactoria-
rum*, quas in foro poenitentiali imponi, ac deinde indulgentiis remit-
ti putant Pontificii: *jejunium* scilicet, *orationes* atque *eleemosynæ*. Ubi
principio illud perabsurdum est, quod preces atque eleemosynas in
pœnarum classe ponunt, cum tamen illæ nil nisi suavissimum piæ
mentis cum Patre suo coelesti colloquium & revera dulcissimum
afflictorum solamen esse; hæ autem ex hilari animo & sincero ac mi-
sericordiæ pleno erga egentem amore, minime vero ex coactione
vel metu gravioris pœnæ proficisci debeant. 2. *Cor. IX. 7.* Sed i-
stud etiam ineptius, quod has (si Deo placet) pœnas indulgentiis
suis remitti dicunt. Respondet quidem Bellarminus *lib. III. de in-
dulg. c. XIII.* pœnas has non debere relaxari, quatenus utiles sunt
ad novitatem vitæ & carnis mortificationem, sed posse utiliter re-
laxari, quatenus sunt pœnæ debitæ peccatis: utile enim est carere
illo debito seu reatu. Atqui hac responsione imprudens propria,
ut ajunt, vineta cædit. Primum quippe eadem responsio infirmat
omnia Pontificiorum argumenta, quibus pœnas temporales remissa
culpa a Deo infligi adstruunt. Quoties enim Mosis, Aaronis, Da-
vidis, aliorum piorum calamitates nobis occinent, toties recurret
distinctio Bellarmini, relaxatam ipsis fuisse pœnam, quatenus erat
pœna peccato debita, inflictum tamen fuisse materiale pœnæ, affli-
ctionem scil. corporalem, quatenus ea utilis erat ad novitatem vitæ
& carnis mortificationem. *Vid. sup. §. 69. seqq.* Deinde quando Bel-
larminus dicit, *utile esse carere debito seu reatu pœna temporalis*, tale
nobis suppeditat argumentum: Si utile est carere debito pœnæ tem-
poralis, sequitur, falso afferuisse Concilium Tridentinum *Sess. XIV.
c. VIII.* divinam clementiam decoro, ut talem pœnam satisfactori-
am

am a poenitentibus exigat: sequitur etiam Pontificem & satellites ejus male consulere *utilitati* Ecclesiae Catholicae, quod non cunctos vere poenitentes, sed perpaucos tantum, eos scilicet, qui Jubilaei ceremoniis defunguntur, vel alias pecuniae impensa indulgentias redimunt, debito atque reatu poenae temporalis solvunt. Quanquam ne hos quidem solvunt: quae enim alias a poenitentibus requirunt opera poenalia & satisfactoria, eadem in Jubilaeo etiam aequali rigoris specie poscunt.

§. LXXXVII. Hinc factum est, ut jam ante Lutherum Romano-Catholici quidam indulgentias *pias fraudes* esse dicerent, teste *Gregorio de Valentia*. Qui etsi ab hac sententia penitus abhorrere videatur: eandem tamen *lib. de ind. punct. 3.* apprime confirmat, dum *neminem* ait *infallibiliter certum esse, se revera consequi beneficium indulgentiae, atque ita non mirum, si adhuc propter integritatem Sacramenti teneatur, per propriam etiam satisfactionem dare operam, ut se liberet a reatu poenae judicio divino debite.* Nonne igitur aperte illudit credulitati suorum Pontifex, plenissimas in Jubilaeo promittens indulgentias, pro quibus impetrandis homines easdem poenas, quas indulgentiis istis remitti putant, sustinere coguntur, cumque sustinuerint, denuo de validitate indulgentiae dubitare & iteratas poenas subire jubentur? Multo apertius fraudes Pontificis detexit Sfortia Pallavicinus ea ipsa, qua purpuram Cardinalitiam commeruit, *Historia Conc. Trid. l. II. c. IV. §. 6.* Cum fidelibus, inquit, *nunquam in comperto sit, opus (satisfactorium) eo pietatis ardore a se perfectum fuisse, qui satis fuerit ad plenam indulgentiam consequendam, compelluntur, ne nova unquam opera piacularia pratermittant, quo perpetua ex aliis atque aliis indulgentiis subsidia sibi comparent.* Neque hoc confectarium ex Cajetani solum hypothese fluit, (quam Pallavicinus ibi secutus esse videtur,) sed ex communi Pontificiorum doctrina, qua hominem indulgentiis Jubilaei fruiturum eo ad minimum tempore, quo ultimum opus injunctum peragit, in statu gratiae esse praecipiunt, & negant tamen, quonquam certo scire posse, num sit in gratia, nec ne. Unde necessario consequitur, quod Pallavicinus *l. c. §. 6. & 8.* ait, ut homines, de priorum indulgentiarum fructu incerti, ad novas iterum acquirendas subinde extimulentur; & sic modo fit miseris spes remissionis, modo adimitur, mox novo vectigali soluto redditur, nec ullus est fallaciae atque ludibriorum finis. Sed mundus adhuc, cheu! vult decipi.

§. LXXXVIII. Illud autem nullo modo ferendum, quod Pontifices, quasi parum sit homines a se ludibrio haberi, Deum quoque nostrum contumelia afficiunt. Vim enim indulgentiarum Jubilæi non solis Domini nostri Jesu Christi meritis, sed partim nescio quibus Sanctorum defunctorum, partim propriis poenitentium satisfactionibus acceptam referunt, atque ita unici mediatoris nostri, Christi, dignitatem nimium quantum obscurant, imo (quod nefas dictu cogitatuque est) Deum immortalem mortaliū debitorem esse perverse & imprudenter asserunt. *Vid. Pallavic. Hist. Con. Trid. l. II. cap. V. §. 10. 11. seqq.* Ita & Auctor noster *Eigentl. Besch. p. 21. 4. b.* Das heilige Jubel-Jahr nimmt seine völlige Krafft und Würckung her von dem Blut Christi Jesu und seiner heiligen Märtyrer. Et paulo ante: durch die äußerliche Eröffnung der 5 Pforten wird uns vorgebildet die geistliche Eröffnung des Kirchen-Schatzes / der in sich eingeschlossen begreiffet alle Verdienste unsers HEILIGEN Jesu Christi / seiner lieben Mutter und aller Heiligen. Similiter ipse Innocentius Pontifex in Bulla: *hoc anno*, inquit, *cælestes thesauri, unigeniti filii Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Sanctorumque ejus meritis comparati, latissime referantur.* Primis equidem temporibus Christiana Ecclesia talem *Theaurum* ignorabat: at seculo XIV. Clemens VI. tanta felicitate usus fuit, ut eum inveniret, tantaque clementia, ut inventum publicaret, institutoque Jubilæo *anno 1350.* velut auctioni exponeret. Ita enim in Bulla sua infit: Christus *Theaurum* militanti Ecclesiæ acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitia participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per beatum Petrum coeli clavigerum ejusque successores, suos in terris vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum, &c. Ad cujus quidem thesauri cumulum beatæ Dei genitricis omniumque electorum a primo justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur, de cujus consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.

§. LXXXIX. Bellarminus ut hunc satisfactionum thesaurum, tanquam

quam præcipuum Jubilæi atque indulgentiarum fundamentum, Pontifici R. factum tectumque servaret, *lib. I. de ind. c. II.* quatuor propositiones in medium affert, quas ut hic ordine examinemus, omnino res postulare videtur. Prima ejus propositio est: *in bonis actionibus hominum justorum duplex valor sive pretium assignari potest, meriti videlicet & satisfactionis.* Id speciatim de eleemosyna, jejunio ac oratione planum facere annisus est. *Eleemosynam opus satisfactorium esse* ex scripturis se probaturum promisit: sed nullam in tota scriptura reperit probationem, nisi in libris quibusdam Apocryphis, Tobix & Siracidæ: quorum *Θεοπυσία* cum a nobis negari, nec a se demonstrari posse noverit, profecto nimis inconsulte ac ἀπαυδέντως illorum nobis objecit testimonia. Ut *eleemosynam vitæ æternæ meritoriam* esse argueret, verba Christi *Matth. XXV. 34. 53.* allegavit: quo jure, quave injuria ex iis, quæ §. 30. diximus, dijudicari poterit. *Jejunium vere satisfactorium* esse ex facto Ninivitarum *Jon. III. 5. 7.* probavit: non equidem satis commode: si enim ex jejunio Ninivitarum sequitur, ipsos justitiæ Divinæ hoc pacto satisfacere voluisse: quidni ex eo, quod bestias etiam, boves ovesque suas a pastu & potu arcuerunt, (*vers. 7.*) concludas, bruta quoque animantia Deo satisfacere debuissent? Quod cum nemo sana mente præditus affirmare ausit: statuen- dum potius est, Regem Ninivæ istud de jejunio edictum tulisse, ut tota civitas hac externa publicaue doloris facie, (quam universale hominum brutorumque jejunium præ se ferebat,) ad peccatorum suorum instantisque Divinæ poenæ gravitatem rite æstimandam excitata, seriam scelerum poenitentiam ageret. Neque Deus cum deinceps condonaret poenam, quam comminatus fuerat, *jejunium* ipsorum respexit, sed *pœnitentiam & conversionem*, (*vers. 10.*) cumque Jonæ causam exponeret, quare pepercerit civitati, non *justitiæ* suæ per jejunia *satisfactum* esse ait, sed *misericordiam* suam cognosci voluit. *Jon. IV. 2. 10. 11.* Meritum jejunii ex *Matth. VI. 17. 18.* adstruit Bellarminus, ubi Dominus dicit: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi in propatulo.* Quid autem reddet, inquit Bellarminus, nisi mercedem? Verum nonne & premium reddere potest? cui si *mercedis* nomen, vocabulo laxius sumto, velis imponere: redditur tamen non ex *merito*, (de quo proprie lis est,) sed

sed ex *gratia*. Eadem responsione corrui alterum Bellarmini ex ejusdem capitis *vers. 6.* argumentum, quo *vim meritoriam orationis* demonstrare satagit. Hoc tamen saltem aliquam veri similitudinem habet. Illud autem perabsurdum, quod orationi vim *satisfactoriam* attribuit ex eo, quia in oratione Dominica petamus, ut dimittantur nobis debita nostra, atque hac petitione satisfaciamus pro peccatis venialibus. Quis, quæso, unquam audivit, reum implorando misericordiam judicis, justitiæ ejus satisfecisse? Porro nonne hoc ipso in capite Bellarminus illud opus ait esse satisfactorium, quod laboriosum & pœnale est? At precari nec laboriosum nec pœnale cuiquam pio Christiano videbitur: nisi forte ex eo labor ac tædium oriatur, quod apud Pontificios non ex libero Spiritus impulsu orare licet, sed juxta præscriptum a sacrificulis numerum multa *Pater Noster* & longe plura *Ave Maria* multis horis deblaterare oportet: quales preculæ viro industrius laboriosæ quidem & pœnales sunt, quia iis a laboribus necessariis abstrahitur, ac irreparabile tempus inutiliter terit; revera autem novis pœnis dignæ sunt, quia cum sine vera devotione fiant, (quis enim toties eadem deblaterando animum assidue præsentem Deoque devotum habeat?) cum foeda nominis Divini profanatione conjunctæ sunt. (*Apol. A. C. p. 191.*)

§. XC. Secunda Bellarmini propositio est: *Opus bonum, quæ par-
te meritorium est, non potest alii applicari: potest tamen, quæ satisfactori-
um est.* Priorem hujus sententiæ partem *extra controversiam* esse putavit: sed falso. Constat enim Lutheranos (excepto cive meo, *Georg. Kargio*, Ecclesiæ Onolsbacensis quondam Pastore) omnes & complures ex Reformatis ipsisque Pontificiis, constanter asseruisse, *Christi obedientiam activam nobis applicari, quatenus vitæ æternæ meritoria est.* Quid quod ipse Bellarminus idem, quod modo negat, modo in eodem libro affirmat? Negat heic merita unius posse applicari aliis: „at sequenti *cap. III.* expresse ait, Episcopis dare solitos indulgentiam ad preces Martyrum, non solum ut Martyres honorarent, & ad consummandum Martyrium accenderent, sed etiam, quia videbant MERITA martyrum posse communicari poenitentibus. Et ne quis excipiat, *meriti* vocem pro satisfactione positam esse, conferamus ejusdem libri *cap. XIV.* ubi communicationem meritorum ita asserit, ut simul eandem a communicatione satisfactionum liquido secer-

cernat. *Suffragia*, inquit, *viventium*, (quæ ex ipsius sententia sunt jejunia, eleemosynæ, missæ, &c.) *tribus modis defunctos juvant, per modum meriti de congruo, per modum impetrationis, & per modum satisfactionis.* Unde luculenter a apparet, virum doctissimum pugnancia esse locutum, & in iis, quæ extra controversiam posita jactavit, sibi ipsi controversiam movisse. Sed ne longius divertat oratio, mittam ista, & hoc solum jam demonstrabo, iisdem rationibus, quibus Bellarminus, *opus bonum, qua parte meritum est, aliis applicari posse negavit, infirmari posse alteram propositionis partem, qua opus bonum, prout satisfactorium est, aliis applicari posse affirmavit.* Non potest, inquit, fieri, ut ex eo, quod unus bene operatur, alter censeatur bene operari, sed dignus premio habeatur. Quid ni eodem modo liceret dicere: Non potest fieri, ut ex eo, quod unus *pæna* afficitur, alter *pæna* censeatur affici, vel dignus *venia* habeatur? Deinde, nemo, inquit, potest proprio merito spoliari, quantumvis pro aliis oret vel jejundet vel eleemosynas faciat, non igitur meritum suum cum aliis communicare potest. Quid si alius vicissim? Nemo potest propria satisfactione spoliari, quantumvis pro aliis oret, jejundet, eleemosynas faciat, non igitur satisfactionem suam cum aliis communicare potest. Postremo citat ex *Psal. LXII. 13. Deus reddet unicuique secundum opera sua.* Sed si exinde sequitur, Deum in reddendis premiis propria cujusque, non aliena merita spectare: eodem jure inde conficietur, Deum in imponendis *pænis* propria cujusque peccata, non autem alienam satisfactionem respicere. *Ἡὰ κατ' ἀνθρώπων* disputata sunt: *κατὰ πρᾶγμα* uberius postea respondebimus.

§. XCI. Tertia Bellarmini propositio: *Extat in Ecclesia thesaurus satisfactionum ex Christi passionibus infinitus, qui nunquam exauriri poterit.* Circa hanc propositionem, (si dextre explicetur,) nulla nobis cum Bellarmino lis intercedit: maxima vero circa quartam: *Ad hunc thesaurum superfluentium satisfactionum pertinent etiam passionibus B. Virginis, & omnium aliorum sanctorum, qui plus passi sunt, quam eorum peccata requirerent.* Tripliciter heic peccat Bellarminus: primum, quod Sanctorum innocentiam nimium exaggerat: deinde, quod per passionibus ipsorum vim satisfactoriam attribuit: tertio, quod satisfactiones, hæc tam exuberantes facit, ut iis peccata non ipsorum modo, verum etiam aliorum hominum expiata esse arbitretur.

De singulis nunc fusius differemus. Primum *ἀυξησις* specimen „Bellarminus in laudanda sanctitate Mariæ edidit. Constat, inquit, „Virginem Mariam nullo actuali peccato maculatam fuisse, pium „quoque est existimare, ab originali quoque peccato immunem illam fuisse. Has immodicas Mariæ laudes ut infringam, non peccata ejus in S. codice consignata enumerabo: odiosum quippe id nimis, certe haud necessarium. Sufficiat nobis in præsentia universalitatem dictorum, quibus omnes homines & originali & actuali peccato polluti esse dicuntur, urgere. Hiob *Cap. XIV. 4.* ait: *Quis dabit mundum ex immundo? Ne unus quidem dabitur.* Atqui Maria ex parentibus mortali labe pollutis orta est. Ergo nec ipsa prorsus munda fuit. Item Christus *Job. III. 6.* dicit: *quod ex carne natum est, caro est.* Atqui Maria ex carne fuit nata. Ergo & ipsa caro, (h. e. originali vitia infecta) fuit. Minorem si negant Pontificii: ostendant oportet, Mariam non ex concubitu maris & foeminæ, sed æque ac Christum ex ipso Spiritu S. a matre virgine conceptam fuisse, quod quam absurdum sit, jam pridem monuit S. Bernhardus, ipsius tunc „Ecclesiæ Romanæ consensu nixus, *Epist. CLXXIV.* Si licet, inquit, „loqui, quod Ecclesia sentit, (& verum ipsa sentit) dico gloriosam „(Mariam) de Spiritu S. concepisse, non autem & conceptam fuisse: „dico peperisse Virginem, non tamen & partam a virgine. Alio- „quin ubi erit prærogativa Matris Domini, qua singulariter creditur exultare & munere prolis & integritate carnis, si tantundem „dederis & matri ipsius? non est hoc virginem honorare, sed honori „detrahere.

§. XCII. Si itaque Mariam *originali* labe contaminatam fuisse constat, (quod certe ne ipse quidem Bellarminus inficiari ausus est, contrariam sententiam notanter non *veram* sed *piam* vocans,) ultro inde consequitur, nec ab *actualibus* peccatis liberam fuisse: nihil enim actuosius connato malo, nihil foecundius. Est quippe *ἐυπρεπὴς αὐτῶν*, menti circumcirca insistens, Heb. XII. 1. *Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat, natus e muliere? Ecce inter sanctos ejus nemo integer, & cæli non sunt mundi in conspectu ejus.* Job. XV. 14. 15. *Omnes declinaverunt: omnes inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, ne unus quidem.* Psal. XIV. 3. Et ne quis hæc vel ad solos Gentiles vel ad Davidis duntaxat tempora pertinere opinaretur, occurrit Pau-

Paulus *Rom. III. 19. seqq.* qui hoc censuit ideo dictum esse, *ut OMNE os obstrueretur, & TOTUS mundus Deo obnoxius fieret: nec ullam hic esse distinctionem: OMNES enim peccasse, & gloria Dei destitutos fuisse.* Ab hac absoluta universitate ut Mariam exciperet Bellarminus, expressa atque clarissima S. Scripturæ testimonia adducere oportebat. Quibus cum se penitus destitui videret, tamen ne nihil diceret, ad *Synodi Tridentinæ*, item *Ambrosii, Augustini, Bernhardi* auctoritatem confugit, qui homines fuerunt, æque, ac nos, errandi periculo expositi, imo revera in multis erroribus versati. *Concilium Tridentinum* quod nobis opponit, perinde absurdum est, ac si quis Lutheranus Pontificios auctoritate Formulæ Concordiæ, Judæus Christianos ex Talmude, Turca ex Alconaro vellet convincere.

§. XCIII. Ambrosii vero verba ut nobis obverteret, turpissime pervertit Bellarminus. Precatur Ambrosius *Serm. ult. in Psalm. 118.* *Suscipe me, Domine in carne, quæ in Adam lapsa est. Suscipe me non ex Sara, sed ex Maria, ut incorrupta sit virgo, sed virgo per gratiam, ab omni integra labe peccati.* Si postrema hæc verba de Maria agerent, ut Bellarminus asserit: sequeretur, Ambrosium ideo a Deo suscipi voluisse, *ut Maria virgo incorrupta atque ab omni labe peccati integra fieret*, adeoque susceptio Ambrosii foret causa integritatis Mariæ: quod absurdum. Quare liquido patet, verba hæc non ad Mariam, sed ad carnem in Adamo lapsam referenda esse. *Suscipe me in carne, quæ in Adam lapsa est.* Regenerari scilicet, renovari atque purgari vult naturam suam corruptam. *Suscipe me non ex Sara;* (h. e. secundum antiqui & legalis foederis rigorem:) *sed ex Maria,* (h. e. secundum novi & Evangelici foederis gratiam:) *ut caro mea, quæ in Adamo lapsa & corrupta fuit, in posterum incorrupta sit virgo:* non eadem virgo per naturam secundum quam polluta est, *sed virgo per gratiam, ab omni integra labe peccati,* emundata scil. per sanguinem Jesu Christi, filii Dei, ab omni peccato. *1. Job. I. 7. 9.* Hanc explicationem confirmant ea, quæ statim consequuntur. *Porta me, inquit, in cruce, quæ salutaris errantibus est, in qua sola est requies fatigatis, in qua sola vivent, quicumque moriuntur.* Clarior etiamnum foret sensus, si pro: *ut incorrupta SIT virgo:* legeretur: *ut incorrupta SIM virgo.* Retenta tamen etiam vulgari lectione, nostra nihilominus satis cohæret explicatio. Quem vero Bellarminus Ambro-

sio affinxit sensum, adeo incongruens est, adeo à toto contextu alienus, ut vir summus hac in re manifesto falsi crimine se adstrinxerit.

§. XCIV. Quamobrem mihi fides ejus in altero quoque loco, quem ex *Augustini lib. de nat. & grat. c. 36.* allegat, suspecta est, cum liber hic mihi non sit ad manus, & reliqua Augustini scripta nimis istis Sanctorum laudibus parum faveant. *Serm. XXI. de Sanctis* ait Augustinus: *Peccata minuta enumerari vix possunt, a quibus non solum populus Christianus, sed etiam nullus Sanctorum immunis esse potuit aliquando aut poterit.* Universalis est hæc negativa: excipere debuit B. Virginem, si eam ab his venialibus immunem esse censuisset. Imo *l. XX. de Civ. Dei. XXVI.* expresse dicit, *solum Christum inventum esse sine peccato.* Fac tamen, Augustinum alibi scripsisse, *B. Virgine tantum gratiæ colatum, ut peccatum omni ex parte vinceret*: non sequitur exinde, *illam non habuisse peccatum*, sed id tantum efficitur, *peccatum non regnasse in mortali illius corpore, ut obediret concupiscentiis ejus. Rom. VI. 12.* Aliud quippe est *habere* peccatum, aliud *obedire* peccato. *Habent*, peccatum omnes homines *1. Job. I. 8.* renati autem non *obediunt* illi, sed concupiscentias ejus *vincunt* atque supprimunt, *Gal. V. 24. 1. Job. II. 14. V. 4. 18.* quæ gloria proinde nec Mariæ propria est, nec eam simpliciter ab omni labe peccati immunem facit. *Bernhardi* porro *Epist. CLXXIV.* a Bellarmino esse citatam, non possum satis demirari: cum in ea ipsa Beatus Abbas immaculatam Mariæ conceptionem acerrime impugnet, quam tamen Bellarminus *b. l. hodieque* universa Romana Ecclesia commendat. Cur enim, ubi a nobis dissentit Bernardus, valeat auctoritas ejus; rejiciatur autem, ubi nobiscum consentit? Quod *Liturgia Græcorum Basilii & Chrysostomi* Virginem Mariam *prorsus irreprehensam & incontaminatam, imo puriorem & sanctiorem* ipsis Cherubim & Seraphim esse prædicant: non magis mirum, quam quod David *2. Sam. II. 27.* Saulem & Jonathanem *leviores aquilis & fortiores leonibus* fuisse, & Jacob *Genes. XXXIII. 10.* se *vultum Esavi, quasi vultum Dei*, vidisse prædicavit.

§. XCV. Nihil itaque hyperbolica ista encomia ad rem facere, quis non videt? Vidit certe ipse Bellarminus, proptereaque ad postremum revocat se: missa facit testimonia Patrum: Scripturam S. profert. *Denique, inquit, verba illa Canticorum, 4. Tota pulchra es, amica*

amica mea, nec macula est in te; nulli particulari personæ aptius, quam Beatæ Virgini conveniunt. Sed unde norat Bellarminus, hæc verba de particulari quadam persona, nec potius de tota Ecclesia agere? Christus eam, quam hic alloquitur, modo *amicam*, modo *sponsam*, modo *sororem* suam appellat: quæ verba certe nulli minus, quam matri ejus; optime autem Ecclesiæ conveniunt. *Conf. Ephes. V. 25. 26. 27. 32.* Paulo post allegat etiam Bellarminus *Hiob. VI. 2. 3.* exinde ostensurus, *Prophetas tam sancte ac innocenter vixisse, ut peccata ipsorum calamitatibus, quas sustinuerint, multo leviora fuerint.* Nec sane mirum est, eos, qui vulgatam versionem pro authentica habent, in hanc descendere sententiam. Illa enim Hiobum sic loquentem facit: *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera! quasi arena maris hec gravior apparens.* Verum Bellarminus, vir ultra communem Pontificiorum sortem Hebraicis litteris doctus, facile poterat, certe debebat scire, textum originale ab hac translatione multum discrepare, & potius sic esse vertendum: *Utinam appenderetur dolor meus, דעב* enim non semper *iram*, ut vulgo Lexicographi interpretantur, multo minus *peccata iram Dei promerentia*, ut Versio Vulgata reddit, sed *dolorem* atque *erumnam* sæpissime significat, ut *1. Sam. I. 6. 16. Hiob. XVII. 7. Psalm. X. 14. VI. 8. XXXI. 10. Prov. XVII. 25. Eccles. I. 18. II. 23. VI. 3. XI. 10.*) & *calamitas mea in statera elevaretur tota!* (vide *Nold. Concord. Partic. Hebr. in voce ירר, n. 2. & 4.*) certe jam arenam marium gravitate superatura foret. Proinde Hiobus non peccata sua cum suis calamitatibus, sed calamitates cum arena maris confert: nec extenuat hic multitudinem delictorum suorum, quam alibi confitetur ingenue, ut *Cap. IX. 2. 3.* *Quomodo justificabit se homo coram Deo? Si cum eo voluerit iudicio contendere: non respondebit ei unum ex mille,* (h. e. ex mille criminibus ne unum quidem excusare poterit:) quibus verbis plane destruitur inanis persuasio Pontificiorum, sua Sanctorumque suorum merita tantopere extollentium, ut ea non solum optime iudicio Divino se approbare, verum etiam longe supra mensuram debiti sui excrecere arbitrentur.

§. XCVI. Verum etsi largiremur hoc Bellarmino, fuisse quosdam homines tam perfectæ sanctitate & innocentia, ut non omnes, quos sustinuerunt, calamitates peccatis suis promeruerint; nondum

dum tamen obtinuisset eam, quæ nunc præcipue in controversiam venit, vim satisfactoriam ex perpesionibus ipsorum redundantem. Qualis enim consequentia: *Sancti multa adversa atque aspera sustinuerunt, ergo ea sustinuerunt, ut pro peccatis vel suis vel alienis satisfacerent?* Quasi verò non alii afflictionum istarum fines ex Scriptura nobis constarent, quæ innumerabilibus pene locis perspicue docet, calamitates piis immitti, non ut iræ Divinæ satisfaciatur, 2. Sam. VII. 14. 15. Prov. III. 12. Lament. III. 33. Tob. XII. 13. Apoc. III. 19. sed ut gloria Dei manifestetur, Job. IX. 3. XXI. 19. 1. Pet. IV. 16. ut suis martyriis veritati coelesti testimonium perhibeant, atque occasione persecutionum, quas perferunt, longius latiusque propagetur Evangelium, & Christi Ecclesia ampliatur, Act. VIII. 1. 4. IX. 15. 16. Phil. I. 12. 13. 20. 2. Tim. II. 10. Job. XII. 24. ut consolationem Divinam, quam ipsi in suis ærumnis experti sunt, aliis tanto efficacius adhibere queant, 2. Cor. I. 3. 4. ut alii ipsorum exemplo ad patientiam ac fortitudinem Christianam excitentur, ib. v. 6. Phil. I. 14. Tob. II. 12. ut vanitas rerum mundanarum appareat, in quibus si quid veræ beatitudinis inesset, minime eas viris bonis subtraheret ac ad turpissimos transferret Deus, Eccles. VIII. 14. (conf. Senec. lib. cur bon. vir. mala accidat, cap. V.) ut impii ex piorum calamitatibus magnitudinem suppliciorum sibi imminentium æstimare discant, Jer. XXV. 29. Luc. XXIII. 31. 1. Pet. IV. 17. 18. 2. Thess. I. 5. 6. ut ipsi pii pietatis fideique suæ experimentum faciant, 1. Petr. I. 6. 7. Jac. I. 2. 3. 12. Deut. VIII. 2. Hiob. I. 8. 9. seqq. II. 3. seqq. Sirac. II. 5. IV. 19. Sap. III. 5. 6. Tob. XII. 13. vel infirmitatem suam agnoscant, Hebr. XII. 4. 5. ut recordatione suarum calamitatum facilius ad misericordiam erga alios afflictos permoveantur, Deut. X. 19. XXIV. 17. 18. seqq. conf. Hebr. IV. 15. V. 8. ut in solo Deo fiduciam suam ponant, Deut. VIII. 3. 17. 2. Cor. I. 9. IV. 7. XII. 9. ne affluentia bonorum spiritualium in superbiam incidant, ibi. v. 7. Ps. XXX. 7. 8. ut caro magis magisque mortificetur, & vita spiritualis, per regenerationem in ipsis excitata, conservetur atque augeatur, 1. Pet. IV. 1. 2. Rom. V. 3. 4. 5. Jac. I. 3. 4. 2. Cor. IV. 16. Heb. XII. 10. 11. Psal. XVIII. 36. XCIV. 12. CXIX. 67. 71. ut ab amore rerum terrenarum ad spem & desiderium coelestium fortius traducantur, Rom. VIII. 23. 2. Cor. IV. 18. V. 4. 1. Reg. XIX. 4. ut imagini Domini sui Jesu Christi conformes fiant, Rom. VIII. 29. 2. Cor. IV. 10. Gal. VI. 17. ut ad vitam

vitam æternam præparentur, *Act. XIV. 22. Rom. VIII. 17. 2. Cor. IV. 17. 2. Theff. I. 4. seqq. 2. Tim. II. 11. 12. 1. Petr. I. 5. 6. IV. 13. Hebr. X. 36. XI. 26. 35.* Hos nobis Scriptura indicat calamitatum, quæ piis divinitus immit-
tuntur, fines: at alterum, quem Scholastici, Sanctorum afflictioni-
bus *vim pro suis alienisque peccatis satisfaciendi* attribuentes, somniant,
nusquam in toto S. codice reperimus. Quæ enim loca allegant, ut
*Sanctos condonata culpa adhuc pro reatu temporali pœnas & satisfactio-
nes pendere* efficiant, ea jam ante a nobis diluta sunt. Quin etiamsi
concederemus, *quasdam* Sanctorum calamitates huc spectasse, ut pec-
catorum suorum pœnas luerent: nequaquam tamen inde sequere-
tur, *omnes*, quas sustinuerunt, afflictiones satisfactionis causa ipsis il-
latas fuisse: potuerunt enim quædam alios habuisse fines, eos nem-
pe, quos modo enumeravimus.

§. XCVII. Quas itaque Bellarminus comminiscitur *superfluen-
tes ac supervacaneas*, ut vocat, *satisfactiones Sanctorum*, ex revera su-
perfluum ac supervacaneum cerebri ejus commentum sunt, Scri-
pturis S. penitus ignotum. Quod autem porro *supervacaneas illas
Sanctorum satisfactiones aliis hominibus applicari* opinatur, multo longi-
us a norma SS. Scripturarum recedit. Allegat quidem (ut scil. quid-
vis potius quam nihil dicat) *lib. I. de ind. c. III.* dicta Pauli ex 2. Cor. XII.
15. *Ego libentissime impendam & superimpendar ipse pro vobis:* & ex 2.
Tim. II. 10. *Omnia sustineo propter electos:* & ex Coloss. I. 24. „Gaudeo
„in passionibus pro vobis, & adimpleo, quæ defunt passionum Christi,
„in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Sed fatetur ibidem ipse,*
„hæc verba ita exponi posse, ut significant, Apostolum multa passum ef-
„se propter electos & propter Ecclesiam, quia non potuit Evangelium
„prædicare, nisi se multis periculis exponeret, & multos labores subiret,
„& rursus passum esse propter Electos & propter Ecclesiam, ut exemplo
„suo infirmos confirmaret, & ad bravium supernæ vocationis accende-
„ret. *Et lib. II. de ind. cap. V. ait,* „hunc sensum a multis Catholicis obser-
„vatum esse & approbatum. Cur ergo ipse aliorum verba hæc trahit,
& nescio quas satisfactiones ex iis exsculpere conatur. „Negari tamen,
„*inquit*, non potest, quin possint etiam recte exponi de communicatio-
„ne satisfactionum: nam isti sensus inter se non pugnant, & possunt o-
„mnes simul admitti. Nec instituti mei ratio, nec temporis angustia
fert, ut tritam illam diffusamq; controversiam nunc persequar: *an unius*

dicti plures queant esse sensus? Hoc unum monuisse sufficiat, Bellarminum, cum hæc scriberet, immemorem fuisse vulgaris Dialecticorum canonis: *A posse ad esse N. V. C. Potest*, inquit, *ita exponi: possunt illi sensus simul admitti: E. ita exponendum, E. isti sensus simul admittendi sunt.* Arguta sane concludendi ratio! Ostendendū erat, contextū evidenter sensum hunc inferre, nec posse aliam interpretationem æque commodam regulisque Hermeneuticis congruentem inveniri. Nam si hoc argumentum valet: *isti sensus inter se non pugnant, ergo omnes simul admittendi sunt*: licebit fere quidvis ex quovis colligere, nec infelicius fortasse nos eundem argumentandi morem adversus Pontificios retorquebimus. E. g. Bellarminus *lib. II. de ind. c. X.* Chemnitio objicienti verba Matth. XVIII. *omne debitum dimisi tibi*: respondet, *per omne debitum intelligi non omnem culpam, sed omnem pœnam.* Jam si Dialecticam Bellarminianam sequi fas est, in expedito erit responsio: *Quamvis possent hæc verba sic exponi*, (quod ipsum quidem §. LXIV. affatim confutavimus) *tamen negari non potest, quin possint etiam recte exponi de remissione pœnæ: nam isti sensus inter se non pugnant, & potest uterque simul admitti.* Sic etiam cum Chemnitius ex *Psal. XLVIII. 8. 9.* ubi David negat, *fratrem a fratre posse redimi, aut pretium redemptionis Deo persolvere*, concluderet, non posse satisfactiones sanctorum applicari ad reatum pœnæ pro aliis expiandum: Bellarminus *lib. II. c. XIV.* nihil habuit respondere, nisi *hunc locum etiam aliter explicari posse.* Si itaque Bellarmino licuit, argumentum Chemnitii ob hanc unicam causam rejicere, quod locus ab eo adductus etiam aliter explicari possit: quidni vicissim nos ipsius argumentum eodem responso queamus elidere?

§. XCVIII. Quidsi porro ostendamus, ne posse quidem loca a Bellarmino allegata de communicatione satisfactionum exponi? Dicit Paulus 2. Tim. II. 10. *se omnia sustinere propter electos.* At quare sustinuit? num ut pro pœnis, quas electi in foro poenitentiali & secreto debent, satisfaceret? Neutiquam: verum *ut & ipsi consequerentur salutem, quæ est in Jesu Christo, cum gloria æterna.* Atqui nec ipsi Pontificii statuunt, Sanctorum satisfactiones ad salutem æternam acquirendam prodesse. Non ergo heic Paulus de passionis satisfactoria loquitur, sed de tali solum, quæ sibi ob prædicationem Evangelii subeunda erat, cui proinde consecutio salutis æternæ

næ non propter se attribuitur, sed propter fidem in Christum, quam Paulus verbo Divino, in mediis afflictionibus propagato, in mentibus hominum accendere studebat. Hinc non dicit, electos consequi salutem, *quæ in passionibus, sed quæ in Christo Jesu sit.*

§. XCIX. Quando Apostolus *Coloss. II. 24.* se *adimplere* ait, *quæ defunt passionum Christi, in carne sua, pro corpore ejus, quod est Ecclesia:* passiones Christi vocat non eas, quas Christus olim in sua carne sustinuerat, sed quas ipse Apostolus propter nomen doctrinamque Christi perferebat. *Conf. Act. IX. 4. 5. 16. & 2. Cor. I. 5. Phil. I. 12. 13. 14. 20. 29.* Subibat autem eas, non ut *corpus Christi, quod est Ecclesia,* satisfactionibus suis a suppliciis fori poenitentialis ac purgatorii liberaret: sed uti *seq. v. 25.* ait, *quia minister* (non redemptor) *Ecclesie factus erat, secundum munus a Deo sibi datum ad annunciandum verbum Divinum.* *Conf. vers. 28. 29.* Quod si quis hunc locum de passionibus satisfactoriis interpretari velit: sequetur, defuisse aliquid passionibus Christi satisfactoriis, quod *ὕστερνα* Paulus demum suppleverit, ac proinde satisfactionem Christi mancā, finitam & imperfectam fuisse: quod ne ipsi quidem Pontificii adseverare audent. Thomas Aquinas, qui apud Romanenses Angelicus Doctor audit, „Hæc verba, inquit, secundum superficiem malum possunt habere intellectum, scil. quod Christi passio non esset sufficiens ad redemptionem, sed additæ sint ad complementum passiones Sanctorum. Sed hoc est hæreticum: quia Sanguis Christi est sufficiens ad redemptionem, etiam multorum mundorum, 1 Joh. 2. „ipse est propitiatio pro peccatis nostris, &c. Paulo post, „Sanctos, ait, „pati propter Ecclesiam, ut hæc eorum exemplo roboretur. Et *part. 3. quest. 48. art. 5.* ad eundem locum sic respondet: „passiones Sanctorum „proficiunt Ecclesie, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis secundum illud 2. ad Cor. I. Sive tribulamur, pro vestra exhortatione & salute. Quæ S. Doctoris sua verba cum hodierna Romanæ Ecclesie doctrina conciliare nequidquam satagit Nazarius *Tom. VI. Comment. f. 219. 4.*

§. C. Locum 2. Cor. XII. 15. ita suæ causæ accommodat Bellarminus. Optavit, inquit, Apostolus fidelibus prodesse omnibus modis, quibus id fieri poterat: nihil enim excipit, qui dicit: libentissime impendat ipse pro vobis. Hactenus vere. Potuit autem prodesse communicando satisfactiones suas ad expiandum reatum temporalem, cum sibi ejusmodi

satisfactiones abundarent; (hoc vero falsissimum:) ut jam ostendimus. (Ubi? an capite secundo? videantur ergo, quæ a §. LXXXIX. usque ad §. XCVI. contra caput illud fuisse disputavimus.) Igitur optavit & voluit etiam hac ratione, (scil. communicatione satisfactionum) fidelibus prodesse. Sed ubi? quando? quibus verbis Paulus hoc optavit? Ubi reatum poenæ temporalis remissa æterna remanentem? ubi expiationis istius reatus? ubi poenas in foro poenitentiali secreto luendas? ubi purgatorium? ubi abundantiam satisfactionum suarum? ubi earundem communicationem commemoravit? Certe de his omnibus ne verbum quidem in toto contextu apparet. Paulus heic ingratis Corinthiorum animis exprobrat liberalitatem suam, quod nullam ab ipsis mercedem unquam acceperit, sed potius sua omnia, atque adeo & vitam suam ipsorum utilitati impendere paratus sit. Quæ verba intensissimum quidem Pauli erga Corinthios amorem, non autem animum pro ipsorum peccatis satisfaciendi indicant: nisi forte & ex eo, quod Galatæ oculos suos, si fieri potuissent, effossuri & Paulo daturi fuisse dicuntur, (v. Gal. IV. 15.) colligendum similiter est, Galatas hac oculorum suorum effossione peccata Pauli expiare voluisse.

§. CI. Non potuit ergo Bellarminus suam sententiam Scripturæ patrocinio tueri: at nos contrariam amplissimis verbi Divini testimoniis facile confirmabimus. Primo testis prodeat David, qui istam satisfactionum humanarum superabundantiam & communicationem non convellit modo, sed prorsus evertit, dum Psalm. CXXX. 3. *Si iniquitates, inquit, observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?* & Psalm. CXLIII. 2. *Ne in iudicium adducas servum tuum, quia nemo viventium coram te justus est.* Si ergo sanctissimus Regum justitiæ Divinæ rigorem deprecatus est, & ullum hominem coram ejus iudicio justum esse negavit: quis sanctulos illos Papales ferat, dicentes: *Etsi iniquitates nostras observaveris, Domine: nos tamen non solum sustinebimus iudicium tuum, verum etiam tantam satisfactionum nostrarum copiam enumerabimus, ut non nos tibi quidquam amplius debeamus, sed tu potius in arc nostro esse deprehendaris.* (vid. Pallavic. H. C. T. l. 2. c. 5. §. 10. II.) non igitur recusamus iudicii tui rigorem, sed petimus, ut nobiscum in jus eas: novimus enim nos non solum meritis nostris coram te justos esse, verum etiam plura quam iustitia Tua a nobis exigebat, egisse & per-

per tulisse, adeoque pro aliis etiam iustitiæ tuæ satisfacere posse. Item cum Daniel poenas temporales, genti suæ divinitus inflictas, deprecaturus, nec ad suas, nec ad patrum suorum, Abrahami, Isaaci, Jacobi & similium sanctissimorum virorum satisfactiones provocare audeat, sed submisso humilique animo Cap. IX. 18. dicat: non in iustitiis nostris prosternimus preces nostras coram te, sed in miserationibus tuis multis: quis æquo animo audiat, Sanctos Ecclesiæ Romanæ vicissim dicere: poenas temporales non pro nobis deprecamur, [jam enim plures luimus, quam debueramus] sed pro aliis, quibus superfluentes satisfactiones nostras benigne transmisiimus: his igitur poenas istas remitte non ex misericordia sed ex iustitiâ tuâ, cui per nostras iustitias & passiones jam pridem abunde satisfactum est. Hæc est sanctissima Sanctorum Papalium oratio: quæ etsi non totidem verbis in publicis scriptis extet, tamen ex placitis ipsorum hætenus recensitis atque refutatis liquido deducitur.

§. CII. Porro commentitias istas Sanctorum pro alienis peccatis satisfactiones impugnamus ex 1. Ep. ad Cor. I. 13. ubi Paulus Corinthios, nimia sui & aliorum Apostolorum veneratione in disfidium actos, ad concordiam in Jesu Christi, unici Redemptoris sui, nomine firmandam revocaturus, graviter monet, *nec se, nec quenquam alium Sanctum vel Apostolum, sed solum Jesum Christum pro ipsis passum & crucifixum esse.* Pontificii quidem heic etiam pro more suo crepant distinctionem inter *pœnam æternam & temporalem*, satisque se honori Domini Jesu Christi consulere autumant, dum ipsum solum culpam poenamque æternam expiâsse largiuntur, quamvis circa poenarum temporalium expiationem non modo Petri & Pauli, sed innumera-bilium Sanctorum satisfactiones infinitæ ipsius satisfactioni adjungant. At si eadem opinio jam Pauli ævo Ecclesiam Christianam pervasisset, haud injuria potuissent Corinthii respondere: *Quamvis Paulus, Petrus aliique Sancti Apostoli nos non ab æternis inferni pœnis redemerint: merito tamen ipsorum nominibus gloriamur, quoniam ipsi nos per passionibus suis ab atrocissimis purgatorii cruciatibus redemerunt, & sic aditum ad vitam æternam sine ulla mora, post hujus vite exitum, ingrediendam aperuerunt.* Nec obscure nobis suffragatur ejusdem capitis vers. 30. & 31. Cum enim Paulus ibi Christum dicat ita esse redem. ionem nostram, ut in ipso solo gloriari debeamus: necessum est

eos graviter peccare, qui hanc gloriam Sanctis communicant, eosque se a purgatorio redemisse gloriantur. Neque solvit hunc nodum Bellarmini responsio, *lib. I. cap. IV.* dicentis, *eum proprie & absolute redemptorem dici, qui redimit a captivitate, non qui solvit pro alio debitum aliquod parvi momenti.* Etenim qui propitiatione & satisfactione sua animas a captivitate Diaboli & carcere purgatorii redimit, suisque poenis ipsas e crudelissimis purgantium flammarum doloribus, cum quibus nullas hujus vitæ ærumnas comparandas esse perhibent, eripit, efficitque, ut, quæ per multos adhuc annos, per multa secula, imo usque ad finem mundi apud inferos miserabiliter arsuræ fuissent, ex templo ad ineffabilem atque infinitam coelestium beatitatem perfruendam evocentur: is certe non debitum aliquod parvi momenti solvisse, sed ex miserrima captivitate redemisse censendus est.

§, CIII. Denique quid Pontificii respondebunt *Auctori Epist. ad Hebræos?* qui *cap. X. v. 14.* ait, *Christum unica oblatione consummasse in perpetuum sanctificatos:* cum contra ipsi sanctificatos demum satisfactionibus aliorum Sanctorum consummari, atque Deo ita reconciliari putent, ut eorum meritis ex purgatorii supplicio quantocyus erepti ad beatificam Dei fruitionem transferantur. Proinde, admissa hac sententia, Christus *inchoat* opus redemptionis, Sancti vero *consummant.* Quod cum aperte loco ex *Epist. ad Hebræos* allegato repugnet, Bellarminus *lib. II. cap. III.* sensum ejus tali explicatione pervertendum duxit, *Christum unica oblatione corporis sui in cruce sufficiens pretium obtulisse, quo POSSINT omnes homines redimi ab omni iniquitate, & ita redimi, ut ipsa redemptio perpetua esse POSSIT.* At cum Apostolus Christi redemptionem non *POSSE perpetuam esse*, sed *revera in perpetuum Sanctificatos consummare* satis clare dixerit: non est, cur hisce Bellarmini cavillationibus nervus argumenti nostri infirmetur. Quod autem porro addit: *Sicut culpæ veniales, sine quibus vita hac non ducitur, non impediunt redemptionem, justificationem & sanctificationem, ita nec reatum pænæ temporalis eam impedire:* recte equidem dicit, culpas veniales non impedire redemptionem, justificationem & sanctificationem: in hoc ipso enim regnat atque triumphat consummatissima perfectio oblationis Christi, quod quamvis redempti, justificati & sanctificati nonnullis infirmitatibus humanæ reliquiis laborent, tamen

tamen virtute consummatissimæ oblationis istius non solum culpa aboletur, sed & omnis reatus inde resultans ita expirat, ut, dum peccatis proæreticis abstinent, & *per Spiritum operationes carnis mor-
sificant*, (*Rom. VIII. 13.*) gratia justificationis & sanctificationis minime excidant. Atque hinc fit omnino, ut nullus reatus poenæ temporalis redemptionem impedire possit: quoniam scilicet ille reatus per meritum Christi a fidelibus ita tollitur, ut sese ad poenas actu secundo inferendas neutiquam exserere queat. At si cum Pontificiis reatam poenæ remanere, poenamque temporalem aut propriis per-
pessionibus luendam aut sanctorum satisfactionibus demum redimendam esse statueremus: tunc utique non esset dubium, quin reatus ille impediret redemptionem. Sic enim adhuc novis mediato-
ribus, novis redemptoribus novisque oblationibus opus erit, quibus poenæ illæ temporales averruncantur, & redemptio oblatione Christi demum consummetur: quod certe impium est dictu credi-
tuque.

§. CIV. Animus erat ad alia tandem transire: sed revocat me dubium, quod Bellarminus *lib. I. cap. IV.* ipse sibi movit, sed expedire nequivit. *Quomodo, inquit, concurrant in hac (indulgentiarum) applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, i. e. an applicetur pars una satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum, an vero integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & super addantur ad cumulum satisfactionis passionibus Sanctorum, non videtur nimis curiose investigandum.* At omnino hoc erat investi-
gandum; & investigavit procul dubio Bellarminus, sed animadvertit, utrumvis eligat, malitiam causæ suæ proditum iri: Si dicat, *integram satisfactionem in indulgentiis applicatam accipi ex passionibus Christi*; sequi, passionibus Sanctorum deinceps inefficaces esse atque inutiles, quoniam expiatio integra jam per satisfactionem Christi obtenta sit: Sin *unam duntaxat satisfactionis partem ex passionibus Christi, alteram ex passionibus Sanctorum applicari* dixerit; necessario inde, quantum honoris & gloriæ Sanctis accedat, tantum Christo decedere, cum hac ratione nostra a poenis temporalibus redemptio non tota Christo accepta referatur, laudesque & gratiæ, quæ alias Christo haberentur soli, sic modo ex parte ipsi debeantur. Fortasse etiam metuit Bellarminus, ne dein curiosus lector ulterius investiga-
ret,

garet, an æquum & fas sit, partem satisfactionum Christi interea otiosam torpere, ut satisfactiones Sanctorum in locum earum substitui atque intrudi queant.

§. CV. Quæsitum est hætenus: *an sit omnino talis vis expiatoria, ex perpeffionibus Sanctorum redundans?* Succedit nunc alia quæstio: *an illa vis expiatoria Jubilæo insit?* Satisfactio Christi in confesso est: ponamus etiam (quamvis non concedamus) Sanctorum passiones facultatem peccata nostra expiandi habuisse. Unde ergo probabunt Pontificii, eandem vim ita cum anno Jubilæo connexam esse, ut non alio æque plena peccatorum remissio contingat, quam hoc anno? quod expresse *Auctor* der eigentlichen Beschreibung pag. D. 4. asserit: *Bei der Zuschliessung der Heil. Pforten sollen die Christ-Gläubige wissen / daß der Ablass-Schatz / so durch das Heil. Jubilæum ist verliehen worden / so sehr geschlossen ist / daß er mit solcher Fülle nicht mehr wird auffgethan vor dem nachfolgenden Jubilæo.* Quid est, quare hic annus in Bulla Papali præ ceteris vocetur *Annus Domini placabilis, annus expiationis & veniæ: redemptione & gratiæ: remissionis & indulgentiæ peccatorum?* Quare hoc præcipue anno *in libertatem filiorum Dei vindicamur*, (ut Pontifex in Bulla ait,) *debitoque peccatorum absolvimur?* An quod eximii & divini quid inest in numero? Hoc Pythagorici facilius quam Christiani credant. An quod Deus ipse plenissimam peccatorum remissionem certo anno annexerit? Id vero nec in Veteri usquam, nec in Novo Instrumento nobis revelatum, imo ne Patrum quidem scriptis proditum est: immediatis autem Pontificum Rom. revelationibus fidere vix satis tutum erit. Et si fidere iis velimus: dubium adhuc est, cui præ cæteris fides sit habenda. Alius enim centesimum, alius quinquagesimum, alius trigimum tertium, alius vigesimum quintum quemque annum nobis obtrudit.

§. CVI. At forte Deus Pontifici liberam potestatem dedit, pro lubitu eligendi annos, quibus plenissimam peccatorum remissionem concederet, Christi sanctorumque satisfactiones applicaret, & quos vellet, purgatorii poenis solveret. Ita quidem *Auctor* der Eig. Beschr. pag. D. 4. b. ait: sed vero hoc neque *sapientia*, neque *clementia*, neque *justitia* Dei convenit. Non *sapientia* Dei: insipiens enim

enim

enim foret, totam Ecclesiam Christianam totque millium animarum salutem arbitrio unius hominis, qui sæpe omnes reliquos, quantum dignitate & potentia, tantum scelere ac malitia superat, subicere. Non *clementia* Dei: quid enim crudelius, quam innumerabiles piorum Christianorum mentes vel in vita *plenaria peccatorum remissione* carere, vel post hanc vitam exquisitis plurimorum annorum tormentis atque ignibus ustulari ac torreri, donec aliquando Papæ in mentem veniat annum Jubilæum indicere? *Iustitia* vero DEI hæc Pontificiorum placita multis modis repugnant. Injustum esset, Deum, accepta jam a Christo plenissima satisfactione, (quæ ipsis Pontificiis fatentibus, infiniti pretii, atque ad omnem non solum culpam, sed & poenam abolendam sufficiens, imo abundans atque superfluens est,) tamen pro iisdem noxis, pro quibus Christus jam abunde satisfecit, novas satisfactiones ex perpeffionibus Sanctorum exigere. Injustum, inquam, hoc foret: sed illud longe injustius, si Deus duplici, quin centuplici satisfactione jam accepta, eas ipsas tamen poenas, ad quas avertendas Christus totque Sanctorum millia mortem & acerbissima quæque supplicia subierunt, a miseris fidelium piorumque Christianorum animabus, pro quibus istud lytron solutum est, in purgatorio adhuc summa severitate repeteret, donec periodo centum vel quinquaginta vel viginti quinque annorum absoluta Pontifex Jubilæum celebret, Christique & sanctorum satisfactiones ipsis applicet: quanquam ne tunc quidem nisi paucissimis isto beneficio frui datur. Quotus quisque enim inter tot Christianorum millia tantum habet otii, opum & virium, ut anno Jubilæo tam longinquum ad urbem Romanam iter facere possit? Multos non centena, sed millena passuum millia disjungunt: multos familiæ alendæ regendæque cura, multos publica officia, quosdam inopia aut valetudinis infirmitas, alios superiorum interdicta impediunt, quo minus Romam ad Jubilæum proficisci queant. Quid igitur iniquius, quam his omnibus plenissimam peccatorum remissionem denegari, purgatoriique poenas reservari; aliis autem otiosis hominibus, qui Romam ad Jubilæi celebrationem accurrunt, nec absentibus meliores, sed forte deteriores sunt, amplissimas indulgentias conferri? Multo iniquius cum iis agitur, qui an-

te Jubilæum vita exceſſerunt: iis enim omnis facultas pleniffimæ illius remiſſionis obtinendæ præpropera morte abripitur, niſi forte amicorum ſuperſtitum miſericordia illis ſuccurrat, & pro ipſis elemoſynam in arcas, quæ Romæ in Baſilica S. Petri ſunt, deponat; quo factò, mortuis quoque *pleniffimam pœnarum remiſſionem* promiſit Clemens VII. (*ut §. LXXII. diximus*) quod promiſſum tamen in Bulla Innocentii XII. non repetitum eſſe video, vel quod Innocentius nundinationem indulgentiarum in mortuos erogandarum tacite exercere, quam publice proclamare maluit, vel quod Clemente VII. inclementior fuit, vel denique quod prædeceſſores ſuos talem in inferos poteſtatem temere ſibi arrogaffe agnovit.

§. CVII. Enimvero perfacile oſtendi poteſt, Pontificios in tota hac cauſa non ſatis ſibi conſtare, nec nobiſcum magis quam ſecum pugnare. Eſt hæc e. g. πολυθρύλλητος ipſorum cantilena, *ad ſatisfactionem Chriſti adjungendas ſatisfactiones ex paſſionibus Sanctorum, quia æquum ſit, ut paſſiones illæ coram Deo non ſint inanes.* Vide Bellarm. l. II. c. IV. Futilis quidem eſt hæc ratio: (*vid. ſupra §. XCVI.*) nobis tamen in præſentia utilis. Si enim æquum eſt, paſſiones ſanctorum non eſſe inanes, & tantam crediti vim (ut Pallavicini verbis utar, *H. C. T. l. 2. c. 5. §. 10.*) non otioſam torpere: iniquiſſime agit Sanctiſſimus Pater, Papa, quod illam ſatisfactionum vim per XXIV. annos magna ex parte otioſam finit torpore, eamque in ipſo Jubilæo nonniſi iis, qui ad delubra Romana peregrinantur, vel aliorum Romam adeuntium vicaria pietate fruuntur, applicat. Porro clariſſimi ſcriptorum Pontificiorum, Lindanus, Bellarminus, Pallavicinus, alii communicationem ſatisfactionum ex *communione ſanctorum*, in Symbolo Apoſtolico celebrata, deducunt: inepte quidem ſatis. Communionem quippe hanc circa res plane diverſas verſari ex 2. Cor. XIII. 13. Galat. VI. 6. Ephes. IV. 3. 4. 5. 6. 16. Phil. I. 5. Tit. I. 4. Hebr. XIII. 16. liquet. Verum & heic ſuo jugulantur gladio. Si enim communicatio ſatisfactionum ad communionem Sanctorum pertinet: cur ab arbitrio Papæ pendet, cum communio ſanctorum etiam mortuo vel invito Papa ſubſiſtat? cur communicatione ſatisfactionum non univerſi fideles ſanctique fruuntur, cum communio ſanctorum ſit univerſalis? cur communicationem ſatisfactionum impetraturi Romam ire jubentur, cum communio ſanctorum per

per totum orbem terrarum extendatur? cur illa satisfactionum communicatio per indulgentias demum acquiritur, cum jam per communionem sanctorum *omnia*, ut Bellarminus ait, *omnibus fidelibus sint communia*? cur non alias æque, ac in Jubilæo, satisfactiones communicantur, cum communio sanctorum semper æqualis, imo eadem sit? Certe quantumcunque encomiorum in Jubilæum suum congerunt Pontificii, tanto justiore nobis causam præbent quærendi: quare illud vigesimo quinto duntaxat, nec potius singulis annis celebretur? Dicit *Auctor der eigentl. Beschreibung p. D. 3. Diabolos ira atque invidia ob indulgentias anno Jubilæo erogatas in rabiem verii*: nec intellexit miser, vicissim hinc sequi, Diabolos lætitia extolli atque triumphare, quando, finitis Jubilæi nundinis, *thesaurum indulgentiarum XXIV. annos ita clausum vident, ut ante subsequens Jubilæum nunquam tam liberaliter aperiatur*: quod idem Auctor pag. D. 4. asserit. Nemo tamen apertius sibi ipsi contradixit, laudesque in Jubilæum a se collatas imprudentius destruxit, quam nuperrime Franciscus Bellegambe, Jesuita: qui cum toto pene *Enchiridio* suo *Theologo-Practico* id ageret, ut salutarem Jubilæi Ecclesiastici usum orbi prædicaret, tamen *Part. 2. Sect. 1. quest. 4. §. 3.* Prælati suasit, *ne in licentia Religiosis ad Jubilæum Roma celebrandum concedenda nimis faciles sint*: alias enim, inquit, *cederet potius in spirituale detrimentum*. At si Jubilæi celebratio Christianis plus spiritualis detrimenti, quam emolumenti affert: nonne Pontifex quovis circumforaneo fraudulentius agit, quod illud tam immensis laudum ac præconiorum ornamentis in coelum tollit, omnesque Christi fideles ex toto terrarum orbe eo convocat? Nam si Religiosi (quos ad spiritualia pericula superanda fortiores reliquis esse decet) Jubilæum Romæ sine *spirituali detrimento* celebrare nequeunt: quanto minus Laici, ad Jubilæum proficiscentes, tale detrimentum evitare potuerunt? Quis autem non hinc novum documentum ad fraudes Clericorum Papalium agnoscendas capiat? Religiosos Romam venire nolunt, quia ex tali peregrinatione non solum ipsis *spirituale*, sed & sacro Ordini *temporale* detrimentum, ærario autem Papali parum utilitatis esset accessurum: Laicos autem *spirituali detrimento* affici pro nihilo ducunt, dummodo Beatissimum Patrem ac Dominum suum, Papam, *emolumento temporali* & largis elemosynarum profusionibus beent.

§. CVIII. Postquam de Jubilæi origine, ceremoniis, objecto & efficacia satis superque differuimus: reliquum est, ut de fine ejusdem nonnulla adjiciantur. Quemadmodum vero in iis, quæ jam pertractata a nobis sunt, omnia *superstitionis* errorisque plenissima vidimus: ita etiam hac in parte cuncta ad *superstitionem* in animis hominum alendam referri deprehendemus. Equidem Innocentius XII. in Bulla sua præ se tulit, Jubilæi celebrationem ad *Dei gloriam, Catholica Ecclesiæ exaltationem ac totius populi Christiani sanctificationem* indicati & promulgari. An vero Jubilæum medium sit ad istos fines obtinendos satis aptum, ex iis, quæ hætenus disputavimus, facile erit ad existimandum. Haud equidem dubito, quin multi ex simplicioribus se frequentatione Jubilæi Deo cultum gratisimum sanctissimumque exhibere opinentur. Verum id ipsum est *superstitionis* proprium, quod Deum quidem colere magno enititur labore, sed peccat in eligendo genere cultus, & tali pietate defungitur, quæ sibi magis quam Deo placet. Superstitio tamen inscitæ plebis misericordia potius quam odio est prosequenda. At Aula Romana non simplici superstitione ac ignorantia boni, sed aperta impietate ac cupiditate mali peccat, nec falso cultu veneratur Numen Divinum, sed aspernatur omnino & susque deque habet. Qui initium hujus instituti fecit, Bonifacius VIII. ne mentionem quidem *Divina gloriæ* in Bulla sua iniecit, sed omnia unice ad *gloriam Sanctorum* retulit. *Uti Beatissimi,* inquit, *Petrus & Paulus eo amplius decorentur, quo ipsorum Basilicæ de urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatæ.* Et successor ejus Clemens VI. rationes commemorans, quibus permotus Bonifacius Jubilæum instituerit, *pro Apostolorum,* inquit, *memoria recolenda crebrius & reverentia a cunctis Christi fidelibus eis devotius adhibenda, ipsorumque patrocinio favorabilius assequendo.* De Deo altum silentium. Quod si mihi animus esset, omnia superstitionis genera, quæ in Jubilæo concurrunt, fule persequi: hem! quantus mihi hæc aperiretur campus ad crassam foedisimamque superstitionem illam, quam in sanctorum cultu Pontificii committunt, redarguendam! Verum quia uberior ista tractatio non hujus libelli angustiis congruere, sed justum volumen expletura esse videtur: nobis indicare errores sufficiat, quorum plenissimam refutationem in aliis orthodoxorum Theologorum scriptis Lector veri bonique studiosus facile reperiet.

§. CIX. Ceterum quisquis penitus Bonifacii VIII. Clementis VI. & reliquorum Pontificum ingenia perspecta habet, me etiam tacente intelligit, ipsos in Jubilæo auspicando nec *Dei*, nec *Sanctorum*, sed *suam* duntaxat *gloriam* pensi habuisse. Nec ipsi Pontificii hanc Pontificum suorum ambitionem negant, sed excusant, imo laudibus prosequuntur. Ita Auctor der eigentlichen Beschreibung pag. 2. 6. Gleichwie unser liebster Heyland an diesem Tag der Herrlichkeit / und des Triumphs / da er seine Jünger segnete / das durch zu verstehen geben / daß er der höchste Priester / Hirt und Haupt sey der Kirchen / welche er mit seinem Blut ihm erworben hat; Gleichermesse gibt der Römische Pabst durch diese Ausübung seines Gewalts und Ausschreibung des Heil. Jubel-Jahrs der ganzen Welt zu erkennen / daß er rechtmässiger Weise die höchste Staffel des Gewalts auff Erden / wie auch die allergrösste Würdigkeit in der Kirchen Gottes besitze. Item pag. 2. 4. Ihro Heiligkeit der Römische Pabst / welcher diese sichtbare Porte auffmachet / zeigt seinen vollkommenen und höchsten Gewalt / den er von Gott hat / zu eröffnen den geistlichen Schatz der Gnaden und des himmlischen Segens. Illud vero nimis temerarium, quod pag. D. 4. 6. effutit : Durch dieses zeigt der Pabst an / seinen höchsten und ungebundenen Gewalt / welchen er in Krafft der Schlüssel besizet / auffzumachen und zuzuschliessen / wenn er will / den Gnaden-Schatz / daß dieses so wohl an seinem Willen / als an seinem Gewalt hange. Quid dicam de celeberrimo R. E. Cardinali, *Sforzia Pallavicino*? qui ad fraudes Pontificum colorandas ac defendendas alioquin nimis argutus, certe lib. II. cap. IV. §. 18. ambitionem Pontificum honori tantum ac gloriæ suæ in promulgando Jubilæo intervenientium nec satis caute textit, nec satis feliciter defendit. *Idem plane opus est*, inquit, *atque idem labor, Romanas Basilicas invisere quocunque anno, atque anno universalis Jubilæi.* Hæc quidem ingenua est confessio. *Nihilominus*, inquit, *congruentior adest ratio, concedendi plenam indulgentiam ob illud opus certo peculiari anno, quo exercitatio operum hujusmodi sit universalis quadam professio a fidelibus exhibita circa unitatem Ecclesiæ, & circa cultum, quo Romanum Pontificem, uti Christi vicarium, venerantur.* Ad unitatem Ecclesiæ demonstrandam Jubilæum nihil conducit : illa enim non in externa hominum undequaque con-

fluentium colluvione, sed in arcana Christianarum mentium per Christi Spiritum conjunctione consistit. Proinde unitas Ecclesiae tantum in speciem a Pallavicino adducitur; revera autem omnia solum ad Romani Pontificis honorem collineant: quin ipsa quoque unitas Ecclesiae nonnisi ad Pontificis gloriam referri videtur, cum is sese *Catholicae unitatis fundamentum* esse superbe gloriatur. Audiamus os ejus nuper in Bulla sua denuo *magna locutum*, (*Apoc. XIII. 4.*) *Dirigat, inquit, Dominus gressus vestros in semitis suis, & in pace deducat vos, velut oves pascui sui, ad Pastorem vobis in terra divinitus constitutum* (h. e. Papam) *HUMILITER confluentes.* - - *Vos autem inprimis, Venerabiles Fratres nostri, Patriarchae, Primates, Archi-Episcopi & Episcopi, Dominico gregi devotionem officii pastoralis impendite, vocate coetum, congregate populum, ovesque vobis creditas ad primi post Christum pastoris B. Petri sedem adducite, ut convenientibus undequaque ad Fidei petram & Catholicae unitatis fundamentum Christi fidelibus, una Ecclesiae fides, & unus Spiritus clarius pateat, atque univisibili capiti, Christi in terris vicario, membrorum ejus perpetua atque indivisa conjunctio caritatis glutino coagmentata, unde unum Christi corpus efficitur, toti mundo splendidius elucescat.* En tibi Papam Fidei petram! Catholicae unitatis fundamentum! Christi in terris Vicarium! unum visibile Ecclesiae Caput! cui conjuncti membrorum Christi coagmentata est, unde unum Christi corpus efficitur! Nihil deerat, nisi ut ipsum Deum & Christum se esse jactaret. Paulus V. certe, quod inter omnes constat, haud erubuit *Vice Deus* appellari.

§. CX. Nec sane video, qui potuerit Papalis ambitio illustrius experimentum facere omnipotentiae suae & obsequii gentium sibi subjectarum? Concurrunt multa hominum millia ex variis plagis, ex remotissimis terris: per maxima viarum incommoda, majoribus comitata periculis, Romam ad Christi Vicarium, orbis Christiani Caput videndum ac adorandum contendunt: observant ibi nutus ejus: premunt vestigia: haerent lateri: pendant ab ore benedictionem demurmurantis: atque ab ipsius misericordia plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, remissionem ac veniam, imo salutem vitamque aeternam petunt, flagitant, expectant. Vix alias unquam luculentius se prodit Antichristi spiritus, *sedentis in templo Dei, & ostentantis se ipsum, ac si Deus esset*, plenissimamque peccatorum

remissio.

remissionem *αυτοπατογινῶς* concedere, ad thesaurum gratiæ prohibitu claudere & reſerare poſſet. (*vid. eigentliche Beſchreibung pag. D. 4. b.*) Vix unquam arrogantius *homo ille peccati & perditionis filius* verbis ſe Petri ſucceſſorem eſſe jaſtat, quod ipſum tamen eodem tempore imprudens factis negat. Petrus a Chriſto erat non ad Episcopatum, ſed ad Apoſtolatum vocatus, & *ire juſſus in mundum univerſum*. At Papa Apoſtolum ſe eſſe negat, & ſi affirmaret, facile de mendacio convinci poſſet: nec ire vult in mundum univerſum, ſed univerſum mundum ad ſe venire jubet. Accerſit *omnes gentes, quæ Chriſti nomine gloriantur*: imo ut ſe *super omne, quod dicitur Deus, & quod colitur, exaltatum* eſſe oſtendat, (*2. Theſſ. II. 4.*) *Imperatorem* quoque, *Reges Principesque Catholicos omnes* convocat: cupiens ſcil. Propheticum illud, quod Ferdinandus Valaſcus, Orator Luſitanus, Innocentio VIII. ablanditus dicitur, vere in ſe impleri: *Adorabunt cum omnes Reges, omnes gentes ſervient ei*. Nec deſuere, ſuperioribus præſertim barbarisque ſeculis, obſequia Regum, Reginarum ac Principum, certatim ſe ad pedes Præſulis Maximi proſternentium, ejusque majeſtatem, ſublimes lecta conſpicuam, & in ſolenni Proceſſione de credulitate ſua triumphantem, pediffequorum inſtar inſequentium. Quamvis autem noſtra ætate Reges atque Principes in hoc officii genere non ita liberales amplius ſint: ne tamen omnino ſubjectionis ſuæ immemores videantur, Legatos ad Jubilæum mittunt, qui ipſorum loco Pontificem ad Baſilicam D. Petri aperiendam comitantur, ac velut in triumpho ducuntur.

§. CXI. At, inquis, Pontifex Reges, Principes omnesque gentes Romam evocando non tam privatiæ utilitati ſuæ conſulit, quam *ſanctitatem loci* reſpicit, præter ceteros larga divinarum gratiarum ubertate redundantis. Neque enim temere nuper Innocentius XII. in Bulla Jubilæa Romam *Sanctam in terris civitatem Dei, tot Sanctorum Martyrum ac Beatorum præcipue Apoſtolorum Eccleſiæ Principum memoria præcellentem, imo thronum gratiæ & religionis arcem* appellavit, portasque ejus *portas Juſtitie* vocavit, quibus *facilis ad miſericordiam Dei præſtetur accessus, & ad cœleſtium benedictionum theſauros acquirendos felix aditus aperiatur*. Verum & heic, quiſquis emunctæ naris eſt, facile Pontificis ambitionem odoratur & dolum, quo ex ſedis ſuæ eminentia ac ſanctitate, ſuæ etiam ſanctitatis gloriam ſuæque dignitatis incre-

erementum aucupatur. Unde enim illa Urbis Romæ Sanctitas? An quod Apostoli innumerique Martyres crudeliter atque impune ibi sunt occisi? Hoc vero non sanctitatem urbi, sed potius maledictionem affert. *Numer. XXXV. 33. 34.* præsertim cum etiamnum Romani Pontifices, quamvis ædificent sepulcra Martyrum, & ornent monumenta justorum, seque, si patrum suorum memoria vixissent, eorum socios in sanguine Prophetarum futuros fuisse negent, factis tamen suis testentur, se filios esse eorum, qui occiderunt justos; & patrum suorum mensuram impleant. *Matth. XXIII. 29-32. 35.* Quid, quod ipsa illa hypothesis de sanctitate certis locis propria anilem superstitionem, & Judaismum magis quam Christianismum sapit?

§. CXII. Non equidem necessum videtur, ea, quæ §. XLVIII. XLIX. adversus superstitiosam hanc opinionem ex Scriptura disputavimus, repetere: nec priscorum Doctorum testimonia accumulare mens est, quorum largam satis copiam lectori cupido suppeditabunt Gerhardus *Conf. Cath. l. 2. par. 2. art. 10. c. 5.* Calixtus *Tract. de Jubil. p. 150. 151. 391. 392.* Auctor *Annot. ad Relig. Med. p. 17.* Tantum ex Gregorii Nysseni oratione, (quam Centuriatores Magdeburgici *Cent. IV. Cap. X. p. m. 936. seqq.* exhibent) nonnulla decerpam, non sola auctoritate dicentis, sed rationum simul pondere nos adjuvantia. Sunt ista quidem præcipue adversus eos, qui illa tempestate Hierosolymam adibant, directa: sic tamen, ut iisdem telis superstitiosa Papistarum de Romanæ urbis sanctitate persuasio & mos eo Jubilæi gratia peregrinandi, probe confodiatur. Primo generatim monet Gregorius, *ut perpetuo Evangelii voces intueamur, ejusque arbitrio, veluti regula quadam recta & immutabilis, omnes actiones nostras ad Deum dirigamus.* Deinde speciatim de iis, quibus vice pietatis habetur Hierosolymitana loca vidisse, ubi indicia adventus Domini per carnem conspiciuntur: præclare, inquit, se res habet, si ad regulam ipsam respiciamus, idque sive lit præceptorum ductus, ut opus faciamus quasi mandatum Domini. Sin præter voluntatem Domini id appareat introductum, haud scio quid sit, quod præcipiat velle quid aliquem facere, qui se sibi legem boni fecerit ipsum. Idem ad eos applicare licet, qui pietatis loco habent, anno Jubilæo templa Romana vidisse, in quibus cadevera Apostolorum quorundam & Martyrum sepulta esse, fama (sæpe fallax) perhibet. Præ-

clare se res habet, si ad regulam Evangelii respiciunt, idque si velit præceptorum divinorum ductus, ut opus faciant quasi mandatum Domini. Sin præter Domini præcepta peregrinationes illas introductas esse apparet, haud scio, quo titulo illas Deo, singularium meritorum instar, obtrudamus, quæ sibi grata esse nulla unquam lege declaravit.

§. CXIII. Porro ait Gregorius: *ubi ad regni cælorum hereditatem consequendam appellat Dominus benedictos, profectiorem in Hierosolyma, inter recte facta, quæ eo dirigant, non enumeravit.* (At quando Jubilæum Pontificium ad æternæ hereditatis asssecutionem nos invitat, profectio ad urbem Romanam non tantum inter recte facta, verum etiam inter necessaria enumeratur) *Ubi Dominus beatitudinem enunciat, tale studium talemque operam non est complexus. Quod autem neque beatum efficit, neque ad regnum conducibile est, quid in eo studium & opera ponatur? Qui mentem habet, consideret.* Considerent hoc etiam, qui ad Jubilæum Romanum proficiscuntur, si mentem habent. Deinceps ostendit laudatissimus Præsul ingens seductionis & cumprimis impuditiæ periculum, in quod homines conjiciuntur itinera hujusmodi facientes, præsertim sexus infirmior: quem tamen Papa expresse, non minus ac virilem, ad iter Romanum evocat. Postea additur: *quid vero etiam plus est habiturus, qui locos illos adit? quasi vero etiamnum Dominus corporaliter in locis illis degat, ac a nobis abierit: aut veluti Sanctus Spiritus apud Hierosolymitanos abundet, ad nos autem transire non possit.* Liceat nobis eundem in modum quærere: Quid plus sit habiturus, qui Romam adit? An etiamnum Apostoli ac Martyres in locis illis vivunt? an ibi duntaxat Evangelium ipsorum prædicatur? an S. Spiritus apud Romanos abundat, ad nos autem transire non potest? Deinde, inquit Gregorius, *si in locis illis Hierosolymitanis plus gratiæ Divinæ inesset, illic viventium peccatum non tam frequens & consuetum esset.* Jam vero nullum est immunditiæ genus, quod ipsi non audeant: ac malitia, adulteria, furta, idololatria, veneficia, invidia & cædes. ac tantum imprimis malum illic tam frequens & assiduum est, ut nusquam tanta sit ad trucidandum promptitudo, quanta illis locis inhabitat, ubi beluino more in sanguinem contribulium mutuo incurrunt frigidi lucri causa. Hæc omnia apprime in urbem Romanam conveniunt: sed & plura dici possunt. Nusquam tam publica atque infrænata scortandi licentia, quam

quam Romæ: nusquam tanta Sodomix aliarumque innominatarum ac alibi inauditarum libidinum frequentia, quam Romæ: nusquam luxus immoderatio, quam Romæ: nusquam ambitio humana superstitiosius in effingendis atque observandis ceremoniarum ac præcedentiæ, ut vocant, legibus versatur, quam Romæ. Quidni igitur concludamus tandem cum Gregorio: *Ubi hæc fiunt, quo argumento intelligas, illis in locis ampliore Dei gratiam esse? - - Unde vos, qui timetis Dominum, in quibus locis estis, eum laudate. Localis enim mutatio, ut Deus propior sit, non efficit. Sed ubi fueris, ad te Deus veniet, si quidem animæ tuæ diversorium tale inveniatur, ut in te Dominus inhabitet ambuletque. Sin hominem interiorem perversis cogitationibus plenum habeas, etiamsi in Golgatha fueris, etiamsi in monte Olivarum, etiamsi sub monumento resurrectionis, (addo: etiamsi Romæ in Basilicis Petri, Pauli, Johannis & Mariæ:) tantundem abes, ut Christum in teipso suscipias, quantum qui ne initio quidem religionem professi sunt. &c.*

§. CXIV. Quæ de discrimine, in quod pudicitia hominum, præsertim mulierum, peregrinationibus ejusmodi adducitur, Gregorius commemoravit, confirmat Bonifacius, Germanorum Apostolus, Zachariæ Pontificis Legatus, *Epist. C. ad Gutpertum Archi-Episcopum Anglicum.* „Non taceo, inquit, caritati vestræ, quod omnibus servis Dei, qui hic vel in Scriptura vel in timore Dei probatissimi sunt, videtur, quod bonum consilium & honestati & pudicitie vestræ Ecclesiæ & aliquod relevamen turpitudinis esset, si prohiberet Synodus & Principes vestri mulieribus & velatis foeminis illud iter, & frequentiam, qua id Romanam civitatem veniendo & redeundo faciunt, quia magna ex parte pereunt, paucis redeuntibus integris. Vincentius, qui circa annum 1459. floruit, *in Serm. de assumpt. B. Mariæ Virg.* „Viri, inquit, & mulieres peregrinando frangunt sibi collum, & efficiuntur pejores, quia aliquando vadunt castæ & redeunt meretrices. Nec dissimulavit hoc nuper P. Bellegambe, *Enchir. Jubil. Eccles. Par. 2. Sect. 1. quest. 4.* Plurima, inquit, & gravissima pericula honoris & animæ esse solent in adeo longa peregrinatione. Præter hæc habent peregrinationes istæ alia quoque incommoda haudquaquam contemnenda. Etenim raro sine notabili valetudinis dispendio, præsertim ab iis, quos sexus vel ætas imbecilliores facit, suscipiuntur; sæpe ne illi quidem, quibus firma corporis

poris constitutio contigit, Italici coeli intemperiem ferre queunt. Rei autem familiaris damna luculenta inde nascuntur, eaque certissima. Derelinquunt ii, quos coecus impetus Romam ad Jubilæum rapit, officia, opificia & labores, quibus fungendis divinitus sunt destinati: perdunt bonas horas sub religionis specie otio atque inertia, nec sibi nec aliis utiles; (*vid. 1. Thess. IV. 11. 2. Thess. III. 11. 12.*) destitunt parentes, uxorem, prolem, familiam, & opes, quæ ex Pauli monito (*1. Tim. V. 8. Eph. IV. 28.*) vel liberorum educationi vel egen-
tium sustentationi impendendæ erant, sumtibus in iter, haud neces-
sarium, faciendis dilapidant. Quin usque eo procescit amentia, ut
non modo viris liceat, invitis uxoribus iter ad Jubilæum celebra-
ndum aggredi, verum etiam uxores viros Romam petentes comitari
teneantur, modo non nimis longum sit peregrinationis iter. *vid. Bel-
legamb. l. c.*

§. CXV. At, inquires, ut hisce malis medeantur Pontifices, Jubilæum extraordinarium post ordinarium illud Romæ Anno san-
cto celebratum quibusdam provinciis concedunt. Cur igitur in
Bulla Jubilæa *omnes utriusque sexus fideles, omnes gentes, quæ Christi
nomine gloriantur, Reges terræ & omnes populos, qui habitant orbem, Ro-
mam venire jubent, si alibi tantundem gratiæ acquiri potest? Cur
Jubilæum non omnibus provinciis conceditur? cur nonnisi finito
jam Anno Sancto, & Jubilæo Romæ peracto? cur toto hoc anno
omnes indulgentiæ per totum orbem extra Romam prorsus suspen-
duntur? Cur, nisi ne quid ambitioni ac avaritiæ Romanorum Pon-
tificum decedat? Cogit primum Sanctissimus Pater, quantam potest,
simplicium hominum multitudinem in urbem Romanam, sanctam
(si fas est credere) Dei in terris civitatem, thronum gratiæ, & religio-
nis arcem: quos ubi probe emunxit pecunia, remittit in patriam, i-
bique sacrificulis facultatem dat, tum hos ipsos denuo, tum etiam
alios, qui ad Jubilæum Romanum venire non potuerunt, novi at-
que extraordinarii Jubilæi prætextu, defraudandi atque expilandi:
ea tamen lege, ut haud exigua spoliiorum portio in ærarii Pontificii
Oceanum remittatur.*

§. CXVI. Haud equidem ignoro, recentiores Pontificios
omnes intendere nervos, ut istam avaritiæ notam a Pontificibus
suis amoliantur. Sed tot tamque evidentibus majorum suorum

testimoniis premuntur, ut vix elabi possint. Videantur Auctores ab Æg. Hunnio *præf. in tract. de Indul.* & a F. U. Calixto *tract. de Jubil.* p. 145. 356. & *seqq. usque ad pag. 374.* citati. Neque vero recentiores Pontifices priscis tanto meliores, quanto cautiores sunt: & quamvis non adeo inciviler, ut illi, manus adjutrices porrigere jubeant, eleemosynarum tamen largitionem sedulo inculcant. Ut autem tota istarum eleemosynarum ratio melius nobis innotescat, conferamus Clementis VIII. „Bullam Jubilæam, ubi, *Nos*, inquit, ex „Divina misericordia & plenitudine potestatis nostræ, volumus „& concedimus, ut siqui parentes, amici vel alii fideles bonitate „impulsi pro iis animabus in purgatorio ad remissionem poenarum, in quibus secundum Divinam justitiam sunt, durante Jubilæo *juxta prædictorum Pœnitentiariorum nostrorum*, aut unius ex illis, „ordinationem, devota visitatione dictarum Basilicarum, dicto modo, „Eleemosynam in arcas, quæ in Basilica S. Petri sunt, deponant, tunc „plenissima indulgentia per modum auxilii animabus illis, quæ in „purgatorio sunt, pro quibus dictam Eleemosynam benigne contulerunt, ad plenissimam remissionem poenæ faciat. An adhuc dubitabimus, in cujus usum conquirantur Eleemosynæ istæ? Si pontifex nil nisi liberalitatem & misericordiam hominum excitare voluit: satis fuit, dari eleemosynas; ubi darentur, parum interfuit. Sed vero hebeti admodum stupidoque ingenio natus sit oportet, qui causam non intelligat, ob quam Eleemosynæ in arcas, quæ in Basilica D. Petri sunt, potius, quam alibi, deponendæ fuerint. Quis, quæso, arcas illas ibi collocavit? Pontifex. Quis easdem in potestate sua habuit, & transacto Jubilæo plenas onustasque recepit? Pontifex. Quis denique Pœnitentarios, *juxta quorum ordinationem eleemosynæ faciendæ erant*, constituit? Pontifex. Sapienti sat. Ut tamen insipientibus quoque consulamus: recitabimus verba M. Antonii de Dominis, qui in Papatu diu versatus, ejusque foeditatem e propinquo conspiciatus, *lib. V. de Rep. Eccles. „Cap. VIII. §. 37.* ita differit: Prohibitæ sunt per Pium V. *per Bullam „incipit, et si Dominici*: Indulgentiæ, quæ manus poscant adjutrices; „sed in *JUBILÆIS*, Stationibus, indulgentiis templorum &c. exponuntur, arcæ toti populo conspicuæ ad pecuniam excipendam, quas quisque dum cernit, invitari se intelligit ad erogandam pecu-

pecuniam, indulgentiam aliter non consecuturum. Et super talem⁶⁶ arcam extenditur Bulla seu Breve Papæ, indulgentiæ concessionem⁶⁶ continens, quasi inferri velint, vim totius illius indulgentiæ in illa ar-⁶⁶ca contineri, si in eam pecunia congeratur.⁶⁶

§. CXVII. Nec desunt Pontifici aliæ quoque viæ, quibus lu-
crum ac quæstum ex Jubilæo captat & capit. Nam ut taceam, ab
advenis Romam religionis causa confluentibus, Poenitentiariorum
præsertim instinctu, maxima, ut vocant, *offertoria* Basilicis Roma-
nis dari solere; (*vid. Theodor. a Niem. lib. I. de Schism. cap. LXII X.*)
reputemus quæso, quam immensa pecuniæ vis a tanta peregrino-
rum multitudine pro hospitibus atque diversoriis Romæ expendat-
ur. Numerata sunt in urbe annis Jubilæis sæpe trecenta peregri-
norum millia. Ex iis omnes, qui plenissima indulgentia potiri cu-
piunt, per Bullam Pontificiam quindecim ad minimum dies ibi com-
morari & Basilicas Urbis visitare tenentur. Quibus elapsis, non
est dubium, quin plerosque longo adhuc tempore itidem curiosi-
tas detineat ad contemplandum tantæ Urbis splendorem, tot sin-
gularibus vetustatis & opulentiae monumentis relucentem. Tanto
temporis spatio, in tanta peregrinorum multitudine, quantam auri
messum metunt Romani cives, innata genti suæ astutia ad omnes
pecuniæ vias exquirendas instructi! Hinc factum est, ut, cum
Clementis VI. Nuncius Apostolicus, metu grassantis per Italiam
pestis, peregrinorum saluti prospecturus, quindecim dies peregri-
nis ad Romana templa visitanda assignatos in octiduum mutasset,
Romani quæstui suo aliquid detrahi, indignantes, eum sagittis pe-
tierint, quas cum mitra ferre a exceptas eluisset, veneno tamen de-
inde extinctus est. *Vid. Rebdorff. ap. Cluver. epit. hist. p. 636.* Quid,
inquis, hoc ad Romanum Pontificem? Quasi vero ignotum sit, lu-
cra, quæ ad civitatem perveniunt, variis tributorum generibus, ve-
lut per circulum, ad Principem redire. Quemadmodum igitur
flumina, quamvis per varios circumvecta alveos, sæpe etiam alie-
nis permista undis, ad ultimum tamen cuncta in mare devolvuntur:
ita quicquid ex Jubilæo redundat commodi, id omne ad postremum
quocunque modo in Pontificis Romani honorem ac quæstum re-
solvitur. Quod cum tam perspicuum sit atque evidens, uti ea,
quæ oculis cernuntur; facile est existimatu, quanta *superstitio* fasci-
naverit

naverit Papicolarum animos, qui manifestas fraudes atque ludibria Papæ non modo non animadvertunt, verum etiam devota & religiosissima veneratione prosequuntur.

§. CXVIII. Jam extremam huic opellæ manum impositurus eram; cum forte fortuna incidi in *Raynaldi Continuationem Annali-
am Ecclesiasticorum Baronii, Tom. XIV. fol. 538. b.* ubi ex Jacobi Cardina-
lis, qui Bonifacii VIII. tempore vixit, omnibusque Papæ consiliis
de Jubilæo instituendo habitis interfuit, *Historia MS.* quædam refe-
runtur, barbaro quidem stylo scripta & scribæ vitio valde deprava-
ta, satis tamen clara ad confirmandum id, quod supra § XII. *seqq.* af-
firmavimus, scilicet Jubilæum Pontificium nullo Divini Numinis
mandato, nullo veteris Ecclesiæ exemplo, nec fida antiquorum
traditione niti, sed demum a Bonifacio VIII. Pontificum fere pess-
mo, excogitatum atque institutum esse. Audiamus quæso ipsum
Jacobum Cardinalem: nemo enim certiores nobis hac de re noti-
tiam dare potest, quam is, qui ipsi ejus origini non solum ut spe-
ctator, verum etiam ut consiliorum Pontificiorum particeps, adfu-
it. *Anceps*, inquit, *& pene citra opinionis fidem* de proximo nunc fu-
turo centesimo, cum millesimum trecentesium præ foribus
occursum monebamur, ad Romanum Pontificem delatus ru-
mor advenerat, qui tantam fore ejus anni vim, ut quo Romani ad
principis Apostolorum Petri basilicam pergentes omnium plenis-
simam dilutionem fortirentur, polliceretur. Hinc vetustorum
revolvi librorum monimenta pius pater edixit; quibus ejus nec
ad plenum, quod quærebatur, in lucem vento forsitan ex patrum,
si liceat retigisse famam, desidia; seu ex schismatum vel bellorum,
quo Romani sæpius turbine vastati, lugere potius quam mirari
vacet, libris deperditis, seu *quia nec tantum veritatis ut opinionis sub-
erat*, in Lateranensi patriarcho, eodem residente præfule, cente-
simus oritur mira res. Totam (leg. *tota*) pene prima Januarii die
(leg. *dies*) novellæ mysterium remissionis occuluit: proclivi vero
in vesperam sole, quo ad medium fere noctis intempestæ silenti-
um parvumque eo Romanis patefacto, frequentes ipsi ad sacram
B. Petri basilicam properant: oppressi altaria stipant, alternatim-
que se, ut vix accedere fas esset, impediunt, tanquam *ea brevi fini-
enda die expirari gratiam vel majorem autumarent.* Accesserintne
moti,

moti, cum aliquis matutinus de centesimo seu jubileo in basilica factus
 cerneret sermo; sponte sua jam, quod credulitati magis proximum
 est, cælesti tracti nutu, qui centesimi transacta memoraret, vel ad-
 ventura disponderet, haud nihil ambigentes affirmamus. Iis ini-
 tiis in dies civium externorumque fides & peregrinatio augeri
 coepit, quibusdam prima centesimi die omnium culparum sordes de-
 leri asserentibus, ceteris annorum centum indulgentiam fore: sic-
 que fere usque ad bimestre tempus, & similiter die, qua toti or-
 bi venerabilis revelatur effigies, vulgo sudarium seu Veronica di-
 cta, longe plus solito compactis turbis conveniret, utrinque dubii
 sperantes erant. Verum promotor noster Dominus Bonifacius
 VIII. summus S. R. E. Pontifex, ut erat ingenio vigilans refertusque
 solertia, conservabat hæc omnia conferens in corde suo suoque mo-
 re præsentia, dum haud prohibebat, frequentiam acceptam esse
 conjiciebat, venientumque firmabat votum. Nec vivus præteri-
 torum defuit testis, qui peregrinationis centum & decem asseve-
 rans annos, multis etiam eodem præfule coram ob id ipsum adsci-
 tis, quem secum detulit agricolæ suffecit victus ob intelligentiam
 (leg. indulgentiam) moratum, seque admonuisse, ut si, quod non
 putaret, advenisset futuro centesimo Romæ nequaquam puer ad-
 esse pigritaret: nobisque idem sciscitantibus intulit, quin quaque
 ejusdem anni die illic centum annorum indulgentiam lucriferi pos-
 se, ob quam peregrinaturus accesserit. Ast Romæ plenissime dilui-
 culpas apud Gallos vulgate, (leg. vulgatum) tanti ævi duos adhuc
 Dioecesis Beluacensis, pluresque alios Italici soli superesse, qui me-
 minissent, nobis asserunt: quorundam vero ad ipsam Principis
 Apostolorum basilicam dierum trium peregrinationem opportu-
 nam recensebat autumatio centesimi vetusta miseratione perituris:
 (leg. forte: vetustatis mirationem parituri:) sed ut jam (a) nobis
 præactum, in iis multiplex fama vacillabat.

§. CXIX. Hæc est ipsa Jacobi Cardinalis de origine jubilai ora-
 tio, quam fideliter ex Raynaldo descripsi, licet adeo hiulcam & li-
 brariorum incuria mutilatam, ut sensum ejus sæpe ne conjectura
 quidem assequi potuerim. Primum tamen satis evidenter exinde
 patet, Jubilæum Pontificium non ex Divina quadam lege, imo ne

ex

ex traditione quidem antiqua, sed ex levibus plane ac puerilibus initiis, ex rumore quodam ad Pontificem delato, (quem ipse Jacobus Cardinalis *incipitem & pene citra opinionis fidem fuisse* fatetur,) originem duxisse. Deinde & illud apprime notandum, quod *etsi Bonifacius vetustorum librorum monumenta revolvi edixit, nulla tamen Jubilæi antea, Romæ habitæ mentio usquam reperi potuit.* Nec obstat, quod Cardinalis hunc antiquorum testimoniorum defectum seu patrum *desidia, seu schismatum & bellorum turbini* attribuere conatur. Nam ne verisimile quidem est, tantæ rei, quæ non in angulo quodam, non paucis consciis, sed Romæ in amplissimo orbis theatro, cum ingenti multorum hominum millium confluxu gesta fuerit, memoriam ita intercidiſſe, ut ne levisſima quidem mentio duodecim Jubilæorum a nato Christo peractorum in ullo libro, in ullo tabulario, in ullo coenobio, nec Romæ, nec alibi, remanserit. Certe cum veteres alia multo exiliora litteris mandarint: quæ fuisset tanta ipsorum *desidia*, ut celebritatis ejus, qua toti Christiano Orbi integro anno plenissima peccatorum remissio oblata fuit, memoriam non conservarent? aut quæ tanta tunc *schismatum bellorumque* immanitas Bibliothecis & tabulariis Papalibus obfuit, ut Bonifacius VIII. ne ejus quidem Jubilæi, quod proximo ante ipsum seculo celebratum fuerat, vestigium ullum invenire posset? Valeat itaque potius ultima silentii hujus ratio, a Jacobo Cardinali indicata, scilicet quod rumori isti de efficacia anni centesimi *non tantum veritatis ut opinionis suberat.*

§. CXX. *Tertio* haud exilem ignominia maculam Jubilæo inusſit Cardinalis, ostendendo, id non ex certo sanoque consilio susceptum, sed per tumultum fanaticæ plebis, subito rumore & velut incantamento quodam ad Basilicam S. Petri concitata, ortum fuisse. Nam quod Cardinalis limphaticam hanc populi concursionem coelesti nutu excitatam fuisse augurabatur; id alienum penitus est a Divinorum consiliorum sapientia. Cum enim *Deus confusionem minime amet*, (1. Cor. XIV. 33.) voluntatem suam non per *confusam* furiosæ plebeculæ concursionem nos docet, sed per viros *Sanctos*, a Spiritu Sancto placide ductos 2. Petr. I. 21. Mihi itaque multo probabilior videtur alter a Cardinalis conjectura, plebem scilicet Panegyrica sacrificuli cujusdam de latis centesimi anni auspiciis

ciis declamatione sinistre intellecta, deceptam ac repentino falsæ opinionis oestro percitam fuisse. Quis enim ignorat, quam exiguis momentis mobile vulgus sæpissime in furorem agatur? quod seculis præsertim barbaris, quibus torpor ac stupor vere brutus, & ob vehementem purgatorii metum, vesana indulgentiarum cupido animos fascinaverat, accidisse, nemo, nisi æque vesanus, mirabitur. *Quarto* etiamsi tumultuarium istum populi Romani concursum Divino nutu excitatum fuisse fingeremus, (quod tamen vix sine blasphemia cogitari potest:) ne sic quidem multum præsidii accedit Jubilæo Pontificio. Populus enim, uti Jacobus Cardinalis ait, *asserebat, tantum prima centesimi anni die culparum sordes deleri, & cum illa die gratiam hanc simul expirare*: Pontifex vero eandem vim toti anno tribuit. *Quinto*, quis non agnoscit heic Bonifacii VIII. astutiam, vel ut Jacobus Cardinalis vocat, *solertiam*? qui, cum ante istum tumultum talis festi celebratio nec ipsi nec cuiquam mortalium in mentem venisset; mox, cognito rumore illo, opportunitatem moliendæ fraudis captandique lucri haud temere amittendam ratus, repente senem seu verius veteratorem quendam conduxit, qui similiter ante centum annos Romæ inusitatam indulgentiarum copiam, se præsentem, dispensatam fuisse mentiretur. Pudeat vero Pontificios tanta in re non nisi unius vetuli, vel pecunia corrupti, vel senio delirantis, auctoritate niti. *Sexto* omnem isti rumori fidem detraxit ipse Cardinalis, notabili hoc Epiphonemate narrationem claudens: *sed in iis multiplex fama vacillabat*. Quis igitur, nisi iudicii aut etiam rationis expers, famæ tam multipli & vacillanti fidem adhibeat? Nec denique prætereundum videtur, quod ex eodem *Jacobo Card. Raynaldus l. 6. f. 540.* retulit, *crevisse opibus ex peregrinorum muneribus Apostolorum Petri & Pauli altaria, atque quinquaginta & eo amplius auri florenorum millia retulisse, eaq; non ex magnis auri vel argenti donis sed ex tenuiori ære conflata*. Sed quæ sequuntur, notatu longe dignissima sunt. *Devote*, inquit, *oblata, devote dispensantur: castris, casalibus, prædiis ex ea pecunia, ipso summo Pontifice jubente, adjus & proprietatem Basilicarum comparandis*, (admirandum certe devotionis genus!) *ac deinde ex ipsorum redditibus, Divinis Apostolorumque augendis cultibus officiisque*. Quasi vero inexplebilis Monachorum avaritia ad augendum Dei Apostolorumque cultum pertineat!

§. CXXI. Sed finis tandem esto: ne uberiori prolixitate Dis-
R
serta-

fertationis modum excedamus. Præstiti pro virili mea parte, quam §. II. dedi fidem: perquisivi totam rationem, indolem *causasque* singulas Jubilæi Pontificii: verum omni ex parte erroribus & *superstitione* foedatum vidi. *Auctorem* non Deum habet, sed Papam: atqui nullus est verus Dei cultus, nisi a Deo ipso præceptus: nulla plenissimam peccatorum remissionem impetrandi conditio, nisi a Deo ipso præstituta. *Materia, ex qua constat*, sunt ritus magnam partem ineptissimi, nullum ad Dei honorem hominumq; salutem usum habentes: & si quid adest bonæ frugis, id ipsum tamen *superstitiosis* opinionibus vanaq; operis operati fiducia contaminatur. *Materia, circa quam versatur*, sunt nescio quæ poenæ remissa culpa adhuc exsolvendæ: hinc rursus larga provenit errorem seges, Dei clementiam atq; justitiam convellentium: hinc superstitiosa illa persuasio de satisfactionibus in foro secreto & poenitentiali præstandis: hinc tot elegantissima omnibusq; Poëtarum fabulosiora de *igne purgatorio* commenta. In tota itidem *forma* Jubilæi mera entia rationis comparent. Prodeunt hic suavissima somnia de peculiari sanctitate certorum annorum, de sanctitate urbis Romæ, de thesauro Ecclesiæ, de superfluis Sanctorum satisfactionibus pro suis alienisq; peccatis, de communicatione istarum satisfactionum ad expiandas poenas temporales, speciatim purgatorii, de indulgentiis plenis, plenioribus atq; plenissimis, de potestate Pontificis easdem pro lubitu concedendi. Deniq; *suus* universi hujus instituti est, ut idololatrica Sanctorum veneratio ac superstitiosa de maxima Pontificis Max. potestate & vice-Deitate opinio in animis hominum confirmetur.

§. CXXII. Si cui nunc visum fuerit, *descriptionem* superstitionis §. II. ex Lipsio allatam cum iis, quæ hætenus de Jubilæo Pontificio disputavimus, conferre: perfacile intelliget, cuncta illius membra in Jubilæum hoc eleganter convenire. *Superstitio*, inquit Lipsius, *est cultus Dei, quem, aut cui non debet, aut aliter, ac debet: errat in eligendo, vel modum excedit in colendo, & serviliter, muliebriter, pueriliter se gerit.* Quid vero aliud est Jubilæum Pontificium? Primum enim ex dictis planum est atque perspicuum, nos talem cultum Deo *non debere*. Deus nunquam nos jusfit, religionis causa Romam accurrere, & ibi certa delubra, certis annis velut peculiari sanctitate præditis, ad plenissimam peccatorum remissionem adipiscendam visitare. Jam vero nihil debemus Deo, nisi quod ipse nos facere jusfit. Deinde

Deinde exhibetur hic cultus *iis, quibus non debetur*: partim hominibus mortuis, partim Pontificibus, mortalibus iis quidem, sed gloriam Dei immortalis affectantibus. Tertio in illis etiam, quæ divinitus sunt præcepta, Papicolæ *aliter se gerunt, quam debent*. Jusfit Deus plenissimam peccatorum remissionem petere: ipsi petunt quidem, sed a Papa magis, quam a Deo: (*Deum quippe negant eam concedere, nisi Papa velit: Papam autem ajunt concedere illam posse, quandocunque velit. Vid. eigentliche Beschreibung des Jubel-Jahrs pag. D. 4. b.*) Petunt: non autem solius Christi, sed innumerabilium Sanctorum meritis propriisque satisfactionibus confisi. Præcepit Deus peccatorum confessionem: ipsi eam auribus Monachorum & Sacerdotum adstringunt, atque in ea scrupulosam omnium peccatorum enumerationem non sine insigni conscientiarum illusione & carnificina exigunt. Præcepit Deus orationes & eleemosynas: approbavit jejunia: ipsi orant ore magis, quam animo, certos peculiarum numeros secundum rosarii seriem demurmurantes: orant, sed fiduciam suam magna ex parte in sanctimonia loci, in quo precantur, collocantes: eleemosynas dant, quibus Aulæ Papalis luxuriam alunt: jejunant sæpius ita, ut vino se eodem tempore ingurgitent, vel paulo post breve jejunium lautioribus epulis compensent. Orant, jejunant, eleemosynas dant, vel ut purgatorii terriculamenta effugiant, vel ut Deum meritis suis sibi obstrictum reddant. Quarto *errant in eligendo genere cultus*. Jacobus Cap. I, 27. *RELIGIO, inquit, munda & immaculata apud Deum Patrem hæc est: visitare orphanos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire a mundo*. At secundum istos *verus & incorruptus cultus* hic foret: relictis domi uxore, quasi *vidua*, & liberis, quasi *orphanis*, Romanas Basilicas *visitare*, ibique ludicris ritibus, qui ab Apostolo Gal. IV. 3. 9. Col. II. 20. *elementa mundi* vocantur, interesse. Quinto *modum excedunt in colendo*. Cum enim Deus pravas carnis cupiditates coerceri jusserit: illi quandoque præceptum hoc eo extendunt, ut in ipsum corpus truculenta flagrorum rabie desæviant. Postremo nec *puerilia* in Jubilæo Pontificio deesse fatebitur, quisquis Processiones ipsorum, accensas interdiu in platea lampades, consecrationes calcis, sabuli & lapidum, ac ceremonias, quibus Porta Basilicæ S. Petri aperitur & clauditur, intentis oculis ac mente sobria considerabit.

§. CXXIII. Qui plura *superstitiosis Jubilæi* documenta cernere cupit:

cupit: is legat Francisci Bellegambe, e Societate Jesu Theologi, *Enchiridion Theologo-Practicum tripartitum de Jubilæo Ecclesiastico*, Coloniae Agrippinae hoc ipso anno Jubilæo editum: ibique farraginem *CLXXIII. questionum de Jubilæo*, quarum ne una quidem aliquid sanæ rationis ac utilitatis habet, sincera æstimatione perpendat. At si cui tantum superest otii, ut unius libelli nugis non contentus, plures id genus lectitare desideret: ei commendamus Aluccium, Azpilcuetam, Bellarminum, Benzonium, Biverium, Bossum, Bodinum, Donquartum, Fabrium, Fornerum, Franchum, Gobatum, Gratianum, Leonem, Lorichium, Lucam, Navarrum, Notium, Paulinum, Pientinum, Polaccum, Prostum, Rieram, Sanctarellum, Zecchium, Zerolam; qui de Jubilæo, tanquam augustissimo Ecclesiæ suæ Palladio, libros satis prolixos singulari diligentia exararunt. Ex nostris pauci in argumentum hoc tractandum incubuerunt. Celeberrimus Frid. Ulr. Calixtus, in præfatione libri sui *de Jubilæis Romanorum Pontificum*, omnino ait: *In iis, qui Protestantium religionem admirantur, vix unum inveneris, quem vel rudi, quod ajunt, Minerva hanc materiam persequi juverit. Et licet paucorum manus eorum, qui in reformatæ religionis domesticis nomina sua profitentur, ad hoc argumentum accesserint, vix tamen illud extremis digitis attigere.* Calixtus equidem reliquorum brevitatem prolixitate sua satis superque compensavit: sed mesfis est tam ampla, ut semper aliorum industriæ relinquatur spicilegium: in quo colligendo operam meam collocare, haud ab re fore judicavi. Qui brevem, solidam, atq; perspicuam argumenti hujus tractationem expetunt, eos ad Venerandi Speneri conciones Germanicas, vom *Ablass und Römische Jubel-Jahr*/non ita pridem typis impressas, jamq; fructu singulari insignitas, remitto. De cetero vestrum erit, Lectores, *gratias mecum agere Deo Patri, qui idoneos nos fecit ad nanciscendam partem sortis sanctorum in lumine veritatis Evangelicæ: qui nos eripuit de potestate tenebrarum Papalium, & transtulit in regnum filii sui dilecti, in quo habemus redemptionem, ac remissionem peccatorum plenissimam, gratuitam, nec Jubilæo tantum, sed quolibet anno, qualibet die ac hora paratam. Sanctifica nos porro, clementissime Deus, in veritate tua: & imple omnes homines odio non Papa, sed Papalium fraudum ac errorum, ut liberati miserrima superstitutione per omnem vitam suam tibi sine timore serviant in vera sanctitate & justitia!*

**LECTURIS
PAULUS ANTONIUS D**

Collegii Theol. h. t. Decanus.

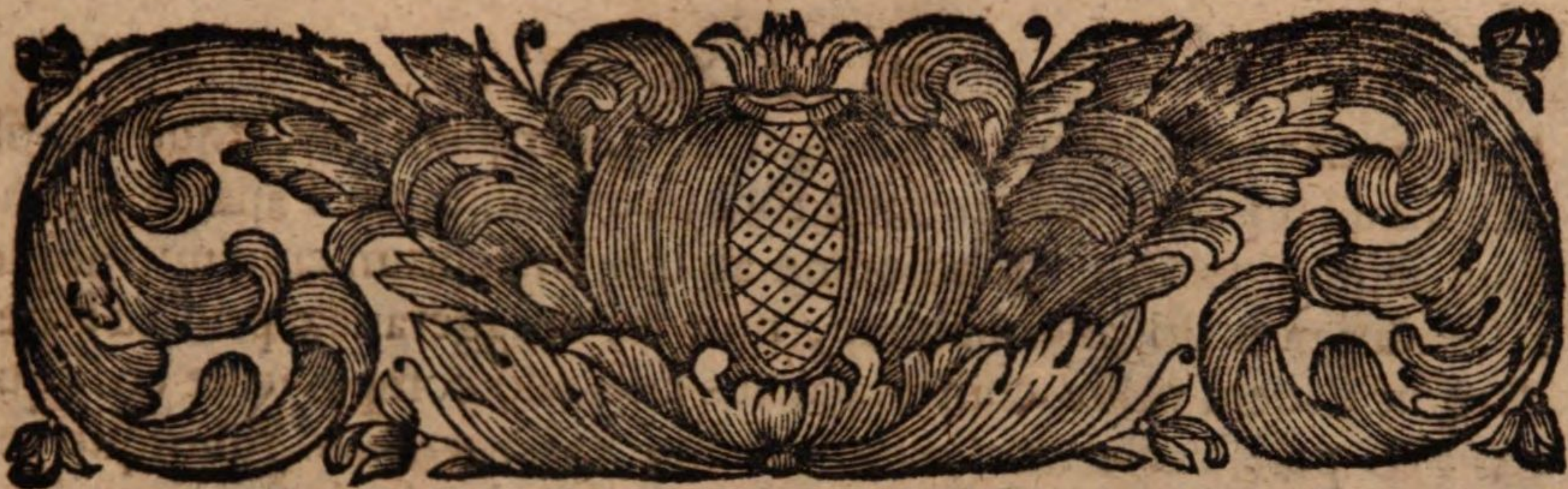
S.

LECTURIS

PAULUS ANTONIUS D.

Collegii Theol. h. t. Decanus.

2.

Ria sunt, ex quibus, quid Papatus hodieque sit, intelligi recte debet; judicari tutissime potest: *Doctrina* nempe *publica*, *Cultus publicus*, & quæ utrique præsidet, *Hierarchia* Papalis. Ut enim per mirabilem Dei sapientiam atque bonitatem passim fuerint sub Papatu, qui sapiunt rectius: ipse tamen Papatus dominans plane alius ab his est manetq; nec de his gloriam iste sibi attribuere potest, quæ soli Deo, ejusque operationi ac stupendæ præservationi debet attribui. Referimus autem haud immerito ad *doctrinam publicam*, post ea, quæ in decretis Tridentinis expressa sunt, illa etiam, quæ in scholis atque Academiis Pontificiis prævalere solent, utpote quæ ex scholis producuntur in publicum; frigidius longe tractatis iis, quæ mere divina sunt. Vel si qui forte sub Papatu circa doctrinam versari videntur cautius: prodit se Papatus *cultus suo publico*; quem doctrinæ principiis inniti utique oportet, quemque Hierarchia ista, contemptis aliorum admonitionibus, fovet, defendit, injungit humanis ex respectibus. De quo malo, non privato, sed manifesto ac infinito, respondere certe tenentur omnes Hierarchici, iique etiam, qui analogiam Spiritus cum istis habent. Sic enim comparata sunt *solennia* Romanensium pleraque, ut errores doctrinæ ab iis separari non possint, imo in iis omnes fere includantur, quos praxi singulorum publica universe sic confirmandos obtrudunt. Operæ pretium utique foret hoc nostro tempore, argumentum id prosequi specialius, nisi hoc ipsum jam insigniore in *exemplo Jubilæi Romani*, adhuc post funera Innocentii XII. durantis, copiose tractatum conspiceretur a doctissimo Candidato nostro. Etsi enim materia hæc videri potest paulo particularior; comperient tamen attentiores, tra-

Etatione hac complexum fuisse Auctorem. Perquam Rev. atque Ampl. quicquid ad sanum judicium de tota fere conditione Papatus ferendum requiri possit. Quod omne ab ipso susceptum credimus atque testamur non litigandi libidine, non rei exaggerandæ pruritu: nedum ut eodem plane cum Papalibus fasciculo compingeret eos, qui sub istis post Taulerum (*prima concione quadragesimali*) aliosque recentiores, dolent nobiscum, uti de reliquis abusibus, sic de præsentē larva & corruptela Jubilæi Christiani. Sed debentur cuncta veritatis, quo tenetur, studio, honestoque succurrendi miseris officio, ac solatio bonæ spei, qua confidit futurum, ut, si forsan odio plurimum succumbat ejusmodi disputatio, apud æquiores se commendet & necessitatis & opportuni temporis præsidio. Ex more nunc recensenda vita est.

JOH. WILHELMUS de LITH lucem adspexit Onolsbaci d. XIV. Febr. a. MDCLXXVIII. patre optimæ memoriæ, HENRICO de LITH, S. Theologiæ Licentiato, Sereniss. Marchionis Brandenburgici Consiliario Consistoriali, & Ecclesiæ Onolsbacensis Antistite *ῥῶν ἐν ἀγίοις*: matre florentissima MARTHA DOROTHEA, B. D. Joh. Musæi, Theologi non de Jenensi solum Academia, verum de tota etiam Ecclesia Evangelica bene meriti, filia. Pater, ut ipse memorabili pietate erat præditus, & antiquum familiæ suæ splendorem, equestri dignitate armorumque virtute conspicuum, majoribus virtutum Christianarum ornamentis eximiaque rerum divinarum ac humanarum scientia superaverat: ita & hunc filium statim ab ipsis incunabulis Divinæ destinatum servitio, timore Numinis & optimarum doctrinarum seminibus mature imbuere cupiebat. Qua in re cum singulari elaboraret studio; mox a supremo vitæ necisque nostræ arbitro ad coelestis vitæ præmia evocatus est, filio vix quintum ingresso, atque adeo in ipsis efflorescentis; spei initiis destituto. At eo illustrius omnipotens ac clementissima Æterni Patris Providentia eluxit, quæ orphani curam tutelamque tanto benignius egit, quanto minus in humana ope apparebat præsidii. Nec deerat officio suo matris pietas; quæ & conjuge & reliquis liberis omnibus orbata, quem unicum superstitem habebat filium, tanto majori sollicitudine educandum duxit, Divinam misericordiam ardentissimis precibus dies noctesque pro eo implorans; cura simul enixe

enixe adhibita, ut iis artibus, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, mature ex doctissimorum Præceptorum non publica tantum, sed etiam domestica disciplina instrueretur. In his cum primis laudat fidem dexteritatemque Viri Maxime Reverendi, Dn. *Georg. Ludov. HAMBERGERI*, qui in Gymnasio Onolsbacensi si tunc *Correctoris*, nunc in Capitulo Pinopolitano *Decani* munere fungitur: cujus ductu ac informatione privatisima, non tantum Latini sermonis puritati operam dedit, verum etiam accuratioris Philosophiæ præcepta delibavit, Grotiique, & commentatorum ejus, Pufendorfii item, Celeberrimi THOMASII Nostri, ac aliorum libros scientia, quosdam memoria quoque comprehendit. Cum itaque ex Viri illius eruditissimi & reliquorum Præceptorum (quorum merita perpetuo grata recordatione recolit) fidelissima institutione non modo linguarum Latinæ, Græcæ & Hebrææ cognitionem esset consecutus, sed & omnes disciplinas Philosophicas pertractasset: Præceptorum suorum suasu & Incluti Onolsbacensis Consistorii consensu, MDCXCIII. m. Majo *Jenam* missus, & paternæ B. D. BAJERI, quem nostra quoque post Salana Professore Theologiæ coluit, curæ ac moderamini commendatus fuit. Primam ibi operam ejus sibi vindicabat *Collegium Hermeneuticum* ab Excell. Dn. DANZIO in *Jesaja* vaticinia habitum; cui se id in primis debere profiteatur, quod sancta Divini verbi oracula non ex interpretum & commentariorum lacunis, sed ex propria sacrorum fontium inspectione, legitimaque mediorum Hermeneuticorum applicatione interpretari assuevit. Interfuit postea quoque ejusdem Viri Doctissimi Scholis *Accentuatoriis, Rabbinicis, Chaldaicis, Syriacis & Samaritanis*. Ut vero non minus intellectum, *sapientia*; quam memoriam, *linguarum* studiis excoleret; cum *Philologia* amoenitatibus *Philosophiam* severiorem conjungendam putavit, eoque consilio Viros omni eruditionis laude excellentissimos, Dn. D. SCHMIDIUM in Collegio *Logico, Metaphysico ac Physico Experimentalis*, Dn. D. SCHUBARTUM in *Politico* atque *Historicis*, Dn. G. A. HAMBERGERUM in *Physico* ac *Mathematico* utroque, (tum in eo, quo *tirocinia* Matheseos tradebat, tum etiam in altero, quo difficiliore hujus disciplinæ partes *enucleabat*), ac Dn. D. TREUNERUM in lectionibus *Etkicis* audivit. Postquam & in Collegiis hisce & in cathedra, cum Oratoria, tum Dispu-

tatoria, aliquot profectuum suorum specimina ediderat: instinctu
Dn. D. Schmidii & Dn. D. Schubarti, (quorum, ex paternæ amicitiae
 memoria, singularis in ipsum extitit favor,) a Splendidiss. Philoso-
 phorum Collegio gradum Magistri Philosophiæ petiit, eumque d.
 XXVII. Sept. a. M DC XCIV. B. WEIGELIO brabeuta, in tem-
 plo Academico consecutus, ibidem suo & ceterorum Candidatorum
 nomine carmen Eucharisticum recitavit. Reliquum temporis, quod
 Jenæ transegit, Collegio *Homiletico* B. GOEZII, Talmudico *Dn. DAN-*
ZII, Physico Experimentalis *Dn. HAMBARGERI*, & Juridico *Dn. LYN-*
CKERI datum fuit. Posthac anno MDCXCV. Jena advocatus, *Alt-*
dorffium discescit, Perillustris Domini de FORSTER, *Ser. March. Brand.*
Consilarii Intimi, (cujus summa benignitate & regebantur studia ipsi-
 us & sustentabantur) jussu, nec sine salutari Divinæ Providentiæ nu-
 tu. Heic enim abstractus ab æqualium consortio, saluberri-
 ma fruebatur conversatione *Dn. ROETENBECCII*, viri eruditio-
 nis soliditate, vitæ innocentia, humanitate, modestia, patientia, o-
 mni denique virtutum genere præstantissimi. Hujus exemplo in-
 citatus, studia sua non ex vulgari Studiosorum consuetudine, ad
 panem lucrandum, nec ad inanem gloriam aucupandam, sed
 ad veram Creatoris sui cognitionem solidamque virtutem & tran-
 quillitatem animi acquirendam referre serio constituit. Ejus-
 dem laudatissimi Viri Bibliotheca, lectissimis optimorum Au-
 ctorum scriptis instructa, adjutus, uberrimos inde in SS. Theo-
 logiæ studio, cui tunc toto pectore incumbibat, fructus perce-
 pit, privatis potissimum ea tempestate meditationibus deditus, ac
 variis elucubrationibus, ad verum sacræ scripturæ sensum explican-
 dum directis, ingenium exercens: ex quibus anno MDCXCVI. quæ-
 piam, cum præfatione Viri cujusdam Celeberrimi, in publicam lu-
 cem exierunt. Nec minus tamen a Virorum summe Reverendo-
 rum, *Dn. D. SONNTAGII*, *Dn. D. FABRICII*, *Dn. D. WEGLEITE-*
RI, qui tunc ibidem publice privatimque Theologiam Exegeticam,
 Polemicam, Homileticam, Symbolicam docebant, ore pependit. In
 arena quoque disputatoria sæpius Respondentis & Opponentis, se-
 mel Præsidiis partes sustinuit, conscripta dissertatione de *Conjugio Ho-*
seæ Propheta. Cum biennium fere in ista Academia exigisset: factum
 est, Deo mirabiliter dirigente, ut anno MDCXCVII. ad *Almam Fride-*
riciam

vicinam nostram studiorum suorum sedem transferret. Audivit heic non sine luculento fructu Dn. D. BREITHAUPTUM, *Institutiones credendorum & agendorum, Historiam Ecclesiasticam, Officiaque Pastoris fidelis* explicantem, ac me *Concilii Tridentini Spiritum publicis* lectionibus detegentem, & *privato* Collegio varias quaestiones Theologicas, ab Auditoribus propositas, illustrantem. Sub horum quoque praesidio binis vicibus publice disputavit. Nec pauca se ex Dn. A. H. FRANCKII sermonibus & exemplo, ad ministerium Ecclesiasticum utiliter obeundum apprime necessaria, didicisse grata mente profiteatur. Secuto dein anno M DC XCVIII. ab audiendis Lectionibus Theologicis ad Philosophiam docendam revocatus, atque Amplissimo Philosophorum Ordini adjunctus est. Disputationes ex superiori Cathedra heic habuit quatuor: unam *de officio Principis circa bellum suscipiendum*: binas *de imbecillitate luminis naturalis in demonstrando statu mentis humane post mortem*, (ex quibus meditationibus multa etiamnum superlunt, forsitan posthac edenda:) ultimam *de primo principio legis naturalis*. Ex eo tempore magnam studii operaeque suae partem in juvandis commilitonum studiis collocavit: donec tandem gravi valetudinis incommodo vexatus, profectionem in patriam suscepit, eo tamen consilio, ut, recuperatis viribus pristinis, quantocyus ad nos reverti vellet. Sed Deo aliter visum est: qui Nostrum insperato civium favore exceptum, factisque variis studiorum suorum experimentis, *Serenissimo* quoque *Principi* de meliori nota commendatum, in solo patrio consistere iussit. Cumque non ita pridem Decanatus Wasserthürdingensis beata M. Müzeli morte vacaret: non solum Illustri, quod Onolsbaci est, Consistorio, verum etiam Serenissimo Patriae Patri dignus omnino visus est, qui in defuncti locum ad Pastorum Wasserthürdingensem, ejusdemque Dioeceseos seu *Capituli*, ut appellant, inspectionem clementissimo nutu vocaretur, & d. XXII. Sept. antiquo Ordinationis ritu (1. Tim. IV, 12. 13. 14. I, 18.) initiaretur. Antequam vero sacri hujus muneris functionem subiret, in Academiam Nostram redire animum induxit; cum ut ea, quae in otio Onolsbacensi ad veritatem religionis Evangelicae asserendam, & superstitionem Papalem confutandam, commentatus erat, heic publicae Eruditorum censurae exponeret: cum etiam ut ab suis Praeceptoribus (quos in fine studiorum habuit, doti-

dotium suarum quam optime conscios) testimonium doctrinae suae ac *Licentiam* Gradus Doctoris rite capeffendi modeste peteret. Expositis itaque in conventu causis honestissimis, admissus est a Collegio nostro ad tentamen, quo de praecipuis capitibus doctrinae Christianae examine praeliminari secundum Statuta Electoralia, digne instituto, habita etiam concione coram Academia, progredi porro licuit ad lectiones publicas, quas cursorias vocant, quibus Elenchum summi Doctoris, unici Magistri, D. N. J. C. Matth. XXIII. 23. *adversus hypocrisin, quae est in observatione MINORUM, neglectius attentis iis, quae multo majora sunt*, primo literaliter, deinde polemicè proposuit. Quibus bene peractis, & instituto prius Examine adhuc altero, quo quæ ad pleniorē Exegeseos, Controversiarum, Historiæ Ecclesiasticæ cæterarumque rerum Theologicarum notitiam pertinent, explorata sunt sedulo: ante ipsam renunciationem Q. D. B. V. & diploma LICENTIÆ, aperitur nunc *Disputatio solennis* proxima die prima Novembris, horis solitis antemeridianis & pomeridianis, publice habenda. Hanc igitur ut AUDITORES, PROFESSORES, CIVES, suo quique nomine honorandi, præsentia, attentione, voto bono, condecorare dignentur, ex officio decentissime atque peramanter invitamus. Quod maximum est, probemus omnes re ipsa, nullo nos alio quam Christiano impulsu Papatum reprehendere; nec nobis vel nostris alio modo indulgeamus ipsi, quæ in illo rejicimus; ut potius & *doctrina & cultus & æconomia nostra ecclesiastica* sint convenientia, sint solida, sint spiritu Evangelii ac N. T. & Christianismo digna, sint apta ad ingressum in ÆTERNUM regnum & Jubileum D. N. J. C. Idem D. N. confirmet benedictionem suam super Lithium nostrum, in optimo ætatis flore constitutum, mentemque ipsius integerrimam servet semper puram ad dextram & sinistram, fidosque multos extrudat operarios in messem suam! Amen. P. P. in Acad. Frider. sigill. Fac. Theol. Dominica XXI. Trin. MDCC.

(L. S.)

Anton, Paul

Diss. theol. inaug. de superstitione iubilaei pontificii, inprimis bullae
novissimae Innocentii XII. P. R.

Hala 1711

4 Diss. 3371,8

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10962623-9

VD18 14813696-001